

APPENDICE DOCUMENTARIA

I

Tra i due documenti pubblicati da Nardone nel 1934, il primo è del 16 novembre 1309, e il secondo del 1608. Essi descrivono lo stato in cui si trovava il castello di Gravina di Puglia, e vi si fa cenno ad una “barca fracta”, verosimilmente una vasca, e anche ad una foresta, entrambe scomparse.

1

In nomine Dei eterni anno ab incarnatione eiusdem millesimo trecentesimo nono. Regnante... Roberto... die sextadecima mensis novembris, octave indictionis, apud Gravinam. Nos Nicolaus iudicis Francisci, Gravine iudicis, Guilielmus puplicus eiusdem terre notarius et subscripti testes liciterati de eadem terra... presentis scripti puplici serie declaramus singulis fore notum quod nobilis vir magister Symon Budecta, de Santo Giorgio, cognatus et consanguineus viri nobilis domini regis, veniens apud dictam terram Gravine ostendit nobis et puplice legi fecit quosdam licteras commissionis sibi facte a pre-

fato domino vicario... continentie infrascripte: Thomasius de Procida... magistro Simoni Budette... De personis, terris et bonis omnibus predictorum... dominorum, de mandato... domini Roberti, Dei gratia Jerusalem et Sicilie regis, curam habere sollicitam nos oportet et tam de ipsorum comodo et augmento, quam de statu prospero subiectorum provida consideratione pensantes, illis providimus committere vices nostras, per quos iura curie dominorum ipsorum serventur illesa nec per temerariis et presumptuosos fraudem et dispendium committi possit in eis, sed de bono in melius suscipiant incrementum.

Cum igitur cause rationabiles nos inducant, tum, scilicet, propter terrarum multitudinem tam propter locorum ipsorum distantiam et tum etiam individuitate persone nostri corporis prohibente quod in singulis terre iurisdictionis nostri officii simul et semel non possumus dictum nostrum officium exercere, cum deliberatione providimus viris ydoneis et sufficientibus committere vices nostras. De consanguinitate igitur vestra, pura fiducia et legalitate, de qua ab experto plenam fiduciam obtinemus plenarie confidentes, custodiam castri et foreste terre Gravine, ad prefatum dominum Johannem spectantium, amoto a castellania et custodia ipso-

rum castrum et foreste Francisco Theodino de Capua, dudum per... dominam regiam Jerusalem, Sicilie et Ungarie, in ipsorum custodia ordinato... vobis duximus usque ad mandatum et beneplacitum nostrum sive regium... committendam, discretionis vestre mandantes quatinus, statim receptis presentibus, ad dictam terram Gravine vos personaliter conferentes, castrum huiusmodi cum armis, victualibus et munitionibus omnibus aliis ac captivis, si qui in eo sunt, a predicto Francisco... seu quocumque alio ipsorum castrum et foreste curam gerente, recipiatis, ipsum castrum et forestam predictam studeatis diligenter et sollicitè custodire. Insuper officium vicariatus tam in dicta terra Gravine, quam Oppido, Ripacandida, Sancto Felice cum valle vitis albe et Muro ac pertinentiis earum, pro ut fines et ipse pertinentie protenduntur, quod etiam per vos pro parte curie dominorum ipsorum loco et vice nostri providimus in nostri absentia de predictis partibus exercendum, cum omnibus que ad dictum vicariatus officium pertinere noscuntur, curetis ad onorem et fidelitatem regiam ac predictorum dominorum incrementum et commodum cum omni studio exercere, quod possitis per effectum operis merito commendari, pro ut in nostri presentia prestitistis ad Sancta Dei Evangelia iuramentum, cum vobis proinde pro parte dicte curie de cetero incumbamus: recipientes ad manus vestras excadencia et moticia que infra tempus vestri officii in terris ipsis et earum pertinentiis ad curiam dicatorum dominorum rationabiliter devolventur et ipsa studeatis modo debito procurare vel aliis viris sufficientibus et fide dignis committere pro parte dicte curie procuranda ac manutenere et defendere demania, possessiones et iura singula alia ac forestas aliis quascumque dicatorum dominorum, ut de ipsis aliquid nequat occupari. Nos etenim Francisco, castellano castrum dicte terre seu camerario ipsius...ut, ab officio ipso cessante, dictum castrum cum armis, victualibus et aliis predistinctis ac forestam pefa-

tam vobis debeat... assignare damus noviter per nostras litteras in mandatis: de quorum receptione sive assignatione fieri faciatis duo publica inventaria consimilia, continentia que receperitis, particulariter et distincte, quorum uno vobis retento, reliquum nobis procuretis ad curiam destinare. Proventus autem omnes, quos ratione dicatorum officiorum vestrorum ad manus vestras infra tempus vestri officii perveniri contigerit, in quaterno uno redigatis in scriptis, cum nominibus et cognominibus illorum a quibus ipsos receperitis et pro qua causa de die in diem particulariter et distincte, tui ratiocinii tempore producendo. Pecuniam autem totam nobis debitam per cabellotos et alios predictarum terrarum cabellas ei iura tam ad extalium quam ad credenciam procurantes, recipiatis et recolligatis per terminos debitos et statutos... Quod si forte in ipsius solutione pecunie aliquos ex eis inveneritis negligentes, compellatis eosdem per res et personas ac omnem alium coercionis modum... ita quod pecunia ipsa ab eis absque more dispendio habeatur: cauti quod tam de ipsa pecunia cabellarum, quam alia qualiscumque vel rebus aliis ad manus vestras provenientibus... nemini quicquam solvatis sine speciali mandato nostro... Servaturi capitula seu statuta regia edita super custodiam forestarum. Subiungendo mandamus ut penas et banna que duxeris imponenda... ab hiis qui in eas inciderint... pro dicta curia inremissibiliter exigatis et... conservetis usque ad mandatum nostrum, fisci comodi applicanda. Data Venusii die sabati octavo novembris octave inditionis. Ad quarum litterarum executionem dictus magister Symon volens procedere diligenter, presente ibidem Francisco Theodino... requisivit eundem... assignare sibi castrum ipsum... et forestam pefatam. Qui quidem Franciscus... requisivit nos... ut una cum eo ad predictum castrum et forestam nos contulere deberemus, visuri resignationem dicti castrum et foreste faciendam per eum magistro Symoni supradicto et facturum

exinde ad certitudinem curie et eorum cautelam puplica consimilia scripta. Nos autem eius requisitionibus annuentes... idem Franciscus in nostri presentia eidem magistro Symoni... resignavit... predictum castrum cum hostiis porte magne cum serraturis tribus ferreis, item in eodem castro barcam unam fractam nullius valoris, item salam unam terraneam cum cimineda, item cameram unam terraneam cum hostiis privatis duabus sine hostiis, item stallam unam prope portam magnam cum hostiis, item domum unam, que dicitur coquina, terraneam dirutam cum hostio uno, item domum unam cum forno sine hostiis, item salam unam terraneam super cellariis cum hostiis et introitu manus sinistre ipsius sale est camera una cum hostiis, privata e cimineda, item cameram unam cum hostiis et cum camera privata sine hostiis, item cellarium unum cum hostiis ad retam, item salam unam terraneam subtus falconeriam cum hostiis, item salam aliam cum fenestra una dupla, hostiis in ipsa fenestra et cum sedilibus tribus de ligno, item salam unam cum fenestris duplis duabus et cum duobus hostiis in fenestris ipsis et cum sedilibus duobus de ligno, item cameram unam privatam cum hostiis, item salam unam, que dicitur falconeria, et in tecto ipsius falconerie sunt sale quator dischoperte, item turrim unam super portam magnam, cum ecclesia que vocatur Sancta Ecatarina, cum hostiis duobus et fenestra dupla cum hostiis, item portam unam que ascendit ad predictam turrim cum hostio uno, item domum unam que dicitur stalla extra calustrum castrum predicti ex parte septentrionis, item domum aliam dischopertam, item stallam unam prope ipsam domum, item domum unam dischopertam prope vineam desrtam curie in parte meridiei, item stallam unam, medietate choopertam et aliam dischopertam, Subsequente vero ipso die ad fprestam predictam, que non multum distat a terra, cum eisdem Francisco et castellano nos contulimus et perambulando per ipsam... intus et exstra vidimus

ipsamin diversis eiusdem partibus viridibus lignis et siccis fore incisam, quam quidem forestam, prout est, idem Franciscus prefato magistro Symoni... resignavit... Que scripti ego idem Guilielmus puplicus Gravine notarius.

Nicolaus Gravine Iudex qui supra textatur.

Judex VITUS de MILETO testatur.

Judex GREGORIUS CAVILIA testatur.

Judex STEPHANUS iudicis Johannis Gravine baiulus testatur,

Que vidit certe GARGANUS firmet aperte.

2

Dentro di detta città non vi è castello, ben vero è che da fuori di essa a distanza di uno miglio dalla parte di tramontana et fuori della porta di suso, vi è una strada larga per la quale si va et si ritrova uno castello sopra una collinetta circunata di vigne et territorij seminatorij di detto Duca, quale castello parte di esso da dentro è vecchio et diruto et è rinforzato et dicono che sia stato fatto da Barbarosso per sua comodità nella caccia, dove è una bona abitazione consistente in uno cortiglio grande coperto et scoperto et al entrare di ditto cortiglio a man destra vi è una cappella con la icona de sancta Caterina et appresso vi è una stanza grande fatta per lo tinello con la cocina appresso con doi camerini: in dicta cocina per mezzo è la cisterna, fuori la porta di dicta cocina et appresso sono doi cellaj grandi et allo incontro della intrata di dicta casa vi è una loggia coperta con archi voltati con pelastri di pietre gentile et con due camere mattonate, una destra et un'altra a sinistra de uno correturo dentro dette loggie per lo quale correturo si entra in una stalla, et più dentro sono tre altre stanze una a destra et due a sinistra di detta stalla con un'altra camera fuori a sinistra di detta loggia con uno camerino sotto la grada.

Quale stantie sono tutte a lamie ben fatte e forte et a mano sinistra di ditto castiglio sono multe altre stantie dirute et vi è la grada per la quale si sale alla habitatione di sopra, dove si ritrovano una sala grande allo incontro lo di detto castiello, quale sala è scoperta, ben vero vi sono le mura alzate circum circa parte non è et parte è vecchia ma... coprirse et in testa di detta sala sono tutte lle stantie sopra la stalle et sopra ll'altre stantie impiano allo cortile, quale stantie sono scoperte colle mura alzate atti a coprirse et più dentro sono sei camare coverte a lamia mattonati et doie camerine et l'altra camera have la finestra sopra la cappella per comodità delle messe, quale sei camare hanno le porte et fenestre atte ad habitare, massime la estate per essere loco più alto della citta et di migliore aria et più fresca, nel quale se possono reponere vittuvaglie et vini et per sotto d'esso castiello passano la strada che viene per Puglia da Napoli, di Spinnazola, della marina et altri luochi convicini per li quali si va in carrozza.

II

Tra i documenti pubblicati da Sthamer, vengono attestate alcune tecniche costruttive che sono in parte riscontabili nelle attuali strutture murarie dei castelli di Lagopesole e Melfi. In attesa della pubblicazione dei restanti documenti ritrovati quasi un anno fa nell'Istituto Storico Germanico, si dà un resoconto di quelli autentici.*

* Notizia gentilememente fornitami dal Prof. Errico Cuozzo dell'Università di Napoli Federico II" che vivamente ringrazio.

LAGOPESOLE

1033. Foggia, 16 Aprile 1269

I. Scriptum est eidem iusticiario (Basilicate), ut Goffrido connestabulo Melfie unc. aur. 60...pro reparandis domibus castri Lacupensilis... debeat assignare...et vult et mandat dominus rex, ut eidem conestabulo magistros et manipulos necessarios pro eodem opere ad requisitionem suam de terris eidem castro vicinioribus exhibere debeat sub competenti mercede ipsis per eundem conestabulum exhibenda iuxta mandatum nostrum etc. Dat. Fogie XVI. aprilis XII: ind.

II. Scriptum est eidem Goffrido conestabulo Melfie, ut tecta domorum castri huiusmodi faceret reparari; adhibitis secum iudice ac notario uno de Potentia et aliis magistris fabricatoribus et aliis probis viris expertis in talibus per eum requirendis, presente etiam Nicholao castellano eiusdem castri, una cum eis ad castrum ipsum se personaliter conferat et facta per eos diligenti et legali extimatione de omnibus et singulis, que in eisdem terris reparanda fuerint, et de quantitate pecunie, que pro reparatione huiusmodi videbitur oportuna, tecta ipsa cooperiri et reparari faciat diligenter. et mandat propter hoc dominus rex iusticiario Basilicate, sibi 60 unc. assignare, et quod omnibus expensis et aliis huiusmodi Nicholaus castellanus eiusdem castri presentialiter intersit et etiam solutioni ipsarum, et quod factis super hoc quaternis duobus consimilibus, uno videlicet per eum et alio per castellanum etc., in forma etc. et concedit etiam sibi dominus rex pro se et scuterio uno et equis duobus iuxta assisiam curie de predicta pecunia debeat [...]. Dat. Fogie XVI.

1034. Lucera, 29 Maggio 1269

Iudici Goffrido de Melfia...mandamus, quatinus de pecunia curie nostre tibi exhibita de mandato nostro per iusticiarium Basilicate pre reparandis tectis domorum castri nostri Lacupensilis domos marestalle

nostre terre Lacupensilis reparatione, qua indigent, facias reparari...Dat. in obsidione Lucerie XXVIII.

1035. Taranto, 30 Dicembre 1270

I. Eodem (penultimo) eiusdem (decembris) ibidem (Tarenti). Iusticiario et erario Basilicate. Exponente nobis castellano regii castri Lacupensilis nuper accepimus, quod domus castri eiusdem reparatione plurimum indigent quoad tecta. cum igitur de fide et legalitate iudicis Francisci de Grusa de Melfia plenarie confidentes, sibi...iniungamus, ut...at idem castrum se personaliter conferens..., architectis ad hoc idoneis et fidegnis adhibitis, ...ea faciat reparari: vobis etc., quatinus...pecuniam necessariam pro reparatione predictorum tectorum...exhibere curetis...

II. Eodem ibidem. Iudicii Francisco de Gruso de Melfia. Exponente nobis etc. usque in finem verbis competenter mutatis.

1036. Andria, 9 Febbraio 1271

Eodem ibidem (VIII. Februarii Andrie). Scriptum est iusticiario Basilicate sub pena 50 unc. aur., quod totam quantitatem pecunie, quam pro reparatione regii palatii Lacupensilis iudici Francisco de Melfia per alias nostras litteras exhiberi mandavimus, sine difficultate qualibet exhibere procures iuxta predictarum continentiam litterarum. nos enim dampnum, quod ex defectu exhibitionis huiusmodi circa hoc regia curia sustinebit, tibi volumus imputari.

1037. Napoli, 16 Dicembre 1275

Thomasio de Tancredo. Receptis...capitalis tuis...taliter respondemus:...[1] item per aliud capitulum intimasti, quod ad mandatum nostrum...compleri fecisti murum palatii castri nostri Lacupensilis inceptum dudum ex parte cappelle ipsius castri necnon cohoperiri tectum eiusdem

palatii et alias domos dicti castri ac reparari in partibus ipsis fontem dictum de imperatore cum palmento tam de unc. aur. 40 assignatis propterea...per Symonem de Bonis provisorem castrorum nostrorum Aprucii quam de...pecunia subtractorum, que erat per manus tuas, pro eo, quod pro omnibus expensis operum ipsorum predictae 40 unc. sufficientes non fuerant...: ad quod respondemus, quod si...expense extimacionem operis fideliter factam non excedunt, ...expensas...acceptari volumus...[2] continebant insuper dicta capitula, quod olim ad requisicionem Guilielmi de Sectays iusticiarii Capitanate exhibuisti...Bisancio de Trano et Thomasio de Baro tunc prepositis et expensoribus operis fortelicie predicti castri Lucerie pro annona animalium carrochiarum tunc deputatarum in ipso opere olim in anno II. ind. nueper elapse orde salmas 90...: cuius orde exhibicionem...similiter acceptamus...Dat. ut supra [ibidem (Neapoli) XVI. novembris].

1038. Torre S. Erasmo, 12 marzo 1277

Iusticiario Basilicate etc. Quia intelleximus, quod tecta domorum castri nostri Lacupensilis recohoperiri indigent, et beneplaciti nostri est, quod aqua, que olim duci et derivari consuevit in pede eiusdem castri, ibidem duci et derivari debeat, ut ex derivacione huiusmodi in loco ipso solito, in quo coadunari consuevit, pro usu hospicii nostri et sollempni extimacione per magistros et alios viros fidelis et idoneos expertos in talibus in testimonio publico sciente et presente castellano eiusdem castri, pro quanta quantitate pecunie tecta ipsa recohoperiri et aqua predicta ad predictum locum in pede videlicet ipsius castri duci et derivari poterunt, factisque de extimacione ipsa tribus scriptis publicis consimilibus, continentibus formam presentium, nomina et cognomina extimatorum et quantitatem pecunie, pro qua tecta ipsa recohoperiri poterunt, et quantitatem etiam pecunie, pro qua aqua ipsa ad pre-

dictum locum duci et derivari poterit; quorum uno tibi retentio alio eidem castellano dimisso tertium magistri rationalibus magne curie nostre sine mora transmittas, tecta ipsa in hiis, in quibus reparari indigent, presente et sciente castellano predicto decenter et bene recohoperiri facias sine mora, nichilominus aquam predictam, sicut extitit hactenus consuetum, per aqueductus, per quos derivabatur hactenus, duci et derivari facias usque ad pedem dicti castri, ad locum videlicet, in quod coadunari consuevit, ut superius est expressum, ut pro usu hospitii nostri et equitaturarum curie nostre ibi aqua sufficiens habeatur, de quacumque fiscali pecunia et in defectu alterius pecunie curie de pecunia presentis generalis subventionis in tua iurisdictione imposita, que est etc.; non obstante etc.; ita tamen, quod omnes expense, que fient pro recohoperiendis tectis predictis et derivanda et ducenda aqua ipsa ad locum predictum, fiant presente et sciente castellano predicto et nichil inde conscientiam suam lateat, et de expensis ipsis omnibus, sicut fient de die in diem, fiant duo quaterni consimiles, continentes quantitatem pecunie, que soluta fuerit quibuscumque, nomina recipientium et pro quibus rebus et servitiis et diem et locum solutionis particulariter et distincte; unus videlicet per te vel statuendum loco tui, de quo tanquam de te ipso confidas, cum non sibi set tibi exinde initamur, sigillandus sigillo dicti castellani et alius per eundem castellanum sigillandus tuo, ut tue rationis tempore de utroque quaterno debita collatio fieri possit. nichilominus de omnibus, que pro predictis solveris, recipias ad tui cautelam ydoneas apodixas per te in tuo racionio produendas; cautus existens, quod tam in extimatione predicta quam in expensis, que fient pro predictis tectis recohoperiendis et ducenda et derivanda aqua predicta, curiam nostram circumveniri vel decipi in aliquo non contingat. et si forte aon habeantur tot conducti plumbei, per quos aqua ipsa duci valeat usque ad pedem

ipsius castri, ducatur et derivetur usque ad locum illum, ubi huiusmodi conducti plumbei deficiunt, et etiam inantea, quantumcumque plus, per planitiem usque ad summitatem ipsius castri, et ibi coadunetur, ut ad opus hospitii nostri et equorum curie nostre, ut dictum est, aqua sufficiens habeatur. Dat. apud turrim s. Herasmi prope Capuam die XII. marcii V. ind.

1039. Venosa, 17 Maggio 1277

Eidem (iusticiario Basiliate). ...precipimus, quatinus statim..., facta...sollempni extimatione de hiis, que in domibus marestalle equitaturarum nostrarum et illustris regine Sicilie carissime consortis nostre siti apud Lacumpensilem tam in muris et presepis quam in tecto necessaria reparatione reparanda sunt, et pro quanta quantitate pecunie reparari poterunt et domus ipse cohoperiri, opus huiusmodi concedendum fore per te ad extaleum pro parte nostre curie facias subastari in Melfia, Venusio et aliis locis famosis vicinis et, si apparuerint aliqui, qui domus easdem necessaria reparatione et cohoptura ad extalem velint reparari facere et cohoperiri, ...opus ipsum eis...concedas...; et instes ac instari facias apud predictos extallerios, quod opus ipsum decenter et bene infra terminum ad hoc prefigendum...fieri faciani et compleri... si vero non apparuerint aliqui, qui opus velint ipsum ad extaleum fieri facere,...domus ipsas...reparare et copriri facias sine mora, ita quod omnes expense...fiant presente et sciente Stephano de Aurelianis vallecto marestalle nostre, quem ad hoc propterea destinamus...et utrum opus ipsum ad extaleum concedatur vel quod fiat per te vel statuendum loco tui cum expensis curie nostre, super reparatione et coperitura ipsarum domorum procedas et procedi facias iuxta provisionem et designationem dicti Stephani...Dat. Venusii XVII. madii V. ind.

1040. Venosa, 27 Maggio 1277

Eidem (iusticiario Basilicate) etc...precipimus, quatinus statim..., facta prius diligenti extimatione,... pro quanta quantitate pecunie fieri poterit furnus unus habilis ad coquendum panem pro ore nostro et domus una habilis pro faciendo pane ipso, iuxta provisionem Petri et Colini de Furno panecteriorum et familiarium nostrorum vel alterius ipsorum, quem ad te propterea destinamus, ... domum ipsam cum furno ad extaleum, si fuerint aliqui, qui domum et fornum ipsos velint ad extaleum fieri facere pro illa quantitate pecunie, pro qua extimabuntur fieri posse, vel pro minori, uod solum in Melfia et in Venusio facias subastare, quod si ad extaleum concedi non potuerit, cum expensis curie nostre de quacumque pecunia officii tui...extra castrum nostrum Lacuspensilis in loco, quem panecterii ipsi vel alter ipsorum aptum et ydoneum ad hoc providerint, construi fieri et compleri facias sine mora ...Dat. Venusii XXVII. madii V ind.

1041. S. Gervasio, 28 Giugno 1277

Eidem (iusticiario Basilicate) etc. Sciat fidelitas tua, quod lator presentium nuncius tuus assignavit pro parte tua magistris racionalibus etc. die Veneris XXV. presentis mensis iunii apud s. Gervasium scripta duo publica, particulariter continentia unum videlicet extimationem factam ad mandatum nostrum de hiis, que in domibus marestalle equitaturarum nostrarum et illustris regine Sicilie carissime consortis nostre sitis apud Lacumpensilem tam in muris et presepiis quam in tecto necessaria reparatione reparanda erant, et pro quanta quantitate pecunie poterunt reparari et compleri, et subastationem ipsius operis ad extaleum concedendi factam in eadem terra Lacuspensilis te presente ibidem et presentibus etiam in extimatione ipsa una tecum mag. Stephano de Aurelianis ipsius marestalle nostre vallecto ad hoc per nos ordinato et quibusdam magistris carpentariis et fabricatoribus

Melfie Venusii et Potentie ad terram ipsam propterea evocatis, ut extimationi predicte personaliter interessant, ac etiam extimationem eiusdem operis factam in Potentia per eudem mag. Stephanum, sicut ipsius scripti series declarabat, que extimatio totius pecunie neccessarie pro expensis dicti operis est in summa secundum tenorem dicti scripti particularibus expensis proinde neccessariis in unum collectis: unc. aur. 37 tar. 15 et gr. 10; alterum vero scriptum continens extimacionem factam de quantitate pecunie, pro qua fieri poterit furnus unus habilis ad coquendum panem pro ore nostro et domus una habilis pro faciendo pane ipso iuxta provisionem Petri et Colini de Furno panecteriorum et familiarium nostrorum vel alterius ipsorum, quos ad te propterea misimus, ut in eadem extimatione ipsi ambo vel alter eorum presecialiter interessent, in eadem terra Lacuspensilis per certos magistros muratores et carpentarios predictarum terrarum expertos in talibus ad terram ipsam propterea evocatos per iudicem Franciscum de Venusio commissarium tuum ad hoc statutum iuxta provisionem et extimacionem dicti Colini de Furno, iudice commissario tuo propterea presente ibidem, que quidem extimacio predictarum domus et furni ascendit ad summam unc. aur. 17, sicut in scriptio ipso particulariter continetur. assignavit etiam idem nuncius tuus litteras tuas continens, quod, cum factis predictis extimacionibus nulli extallerii comparuerint, qui vellent ad extaleum predictas domos marestalle reparare in hiis, que reparatione neccessaria indigebant, pro predictis unc. aur. 37 tar. 15 et gr. 10, nec predictam domum cum furno ad extaleum concedendam, tu, ne perfectio ipsorum operum in dapnum nostre curie retardaretur, in reparandis domibus predictis marestalle tam in muris et presepiis quam in tecto cohopenura et super reparatione et cohopenura ipsarum domorum cum expensis curie nostre procedi facias iuxta provisionem et designacionem supradicti Stephani de Aurelianis marestal-

le nostre vallecti propterea destinati, et predictam domum et furnum, secundum quod predicta extimatio continet, extra predictum castrum nostrum Lacuspensilis in loco, quem predictus Colinus ad hoc providit ydoneurn, cum expensis curie nostre faciendis de pecunia presentis generalis subvenconis terris tue iurisdictionis imposite fieri iuxta tenorem mandatorum nostrorum tibi proinde directorum in defectu extalleriorum non conparentium, qui opus ipsum vellent facere ad extaleum, ut est dictum. de quorum scriptorum et litterarum recepcione presentes tibi mittimus nostre maiestatis litteras responsales, ... mandantes, quod, si predicta extimatio diligenter fideliter et provide facta est, ita quod in ea quoquomodo curia nostra lesa non sit, nec apparuerunt, ut supra dictum est, extallerii aliqui volentes facere ad extaleum opera supradicta, tu in defectu extalleriorum ipsorum predicta omnia iuxta tenorem rmandatorum nostrorum tibi proinde directorum, fieri facias cum expensis curie nostre iustis moderatis necessariis et utilibus in ipsis operibus faciendis de predicta pecunia vel alia qualibet, que undecumque est et erit per manus tuas, diligenter fideliter et sollicite, ut in hiis curiam nostram sub aliquo involucro fraudari vel decipi non contingat, cum tibi exinde totaliter incumbamus; propter quod sic caveas et attendas, quod predicta extimatio diligenter et fideliter facta sit, et expense predictae sic fideliter et diligenter fiant, ut in nullo curia nostra super hiis fraudari et circumveniri possit et nulla tibi redargutionis vel negligencie aut circumventionis nota exinde possit impingi. Dat. apud s. Gervasium XXVIII. iunii V ind.

1042. Melfi, 26 Settembre 1278

Eidem (iusticiario Basilicate). Cum in massaria nostra Caride existente prope Lacupensilem preter furnum, qui est in ea, furnum alium de novo provideamus faciendum, ut, nobis apud Lacupensilem feliciter existentibus, panis in eo ad opus

nostri hospicii dequoquatur, ...precimus, quatinus...furnum unum in domibus ipsius massarie fieri facias in ea altitudine magnitudine et capacitate, quod per furnum ipsum die quolibet dequoqui possint inter duas vices in pane facto frumenti salme 6, videlicet qualibet vice salme 3...et si furnus ipse in domibus ipsius massarie fieri non potest, fieri facias...ibidem aliquam domum competentem, in quo furnus predictus comode fieri posset. Dat. Melfie XXVI. septembris.

1043. Torre S. Erasmo, 19 aprile 1279

Eidem iusticiario (Basilicate) etc. Quia intelleximus nuper, quod domus palacii nostri Lacuspensilis indigent reparari, et beneplaciti nostri est, quod reparacione necessaria reparentur instanter, ...precimus, quatinus statim...ad palacium ipsum te conferas et domos ipsius te conferas et domos ipsius in hiis, in quibus indigent, bene et decenter reparari et aqueductus etiam, per quos aqua derivatur ad fontem existentem penes ipsum palacium, parari et aptari de lapidibus vivis incisis, ita quod destrui vel devastari non possint, facias sine mora...super cuius negocii expedicione celeri et instanti eam diligenciam adhibeas et adhiberi facias et statuas, quod predictae domus reparate, aqueductus parati et aptati sint bene et studiose ad tardius per totum mensem madii proximo venientem, ita quod in adventu nostro illuc, qui erit in proximo duce Deo, hec omnia inveniamus parata aptata et reparata decenter et in domibus ipsis possimus comode et habiliter hospitari tuque inde nostre celsitudini comendandus occurras. molendinum etiam et furnum, que ibidem dudum per te fieri iussimus, si nondum facta et completa sunt, quod bono modo non credimus, fieri et compleri facias celetiter et instanter de pecunia supradicta iuxta nostrarum continenciam littillitterarum tibi exinde directarum, ita quod in predicto termino infallibiliter sint completa; cautus existens, quod predicta

extimacio legalis sit et fidelis, quia, si legalis non fuerit, eam non acceptabimus et totum id, in quo ipsa (sic.) puram et meram veritatem excesserit, de tuo et illorum proprio, qui ipsam fecerint, exigi faciemus iuxta statutum in hiis per curiam nostram factum. Dat. apud turrim s. Herasmi XVIII. aprilis.

1044. Napoli, 30 aprile 1279

Eidem (iusticiario Basilicate). Benigne recepimus litteras tuas... et..., quia significasti per eas, quod inter alia, que continebantur in quodam mandato nostro tibi directo de reparandis domibus palacii nostri Lacuspensilis, mandabatur tibi, ut molendinum et furnum, que ibidem per te fieri iniunximus, si nondum facta fuissent et completa, fieri et compleri facias cecliter et instanter..., ita quod in certo termino... infallibiliter essent completa, et tu, asserens recepisse per nostras litteras in mandatis de faciendo fieri uno furno tantum in massaria Carite et non de faciendo seu construendo al quo molendino, petisti, rescribi tibi per nos, utrum ad alicuius molendinorum reparationem, que in Lacupensili et pertinentiis eius sunt, utrum ad constructionem alicuius molendini de novo faciendi procederes: tibi duximus taliter respondendum, quod placet nobis et volumus, quod, si in molendinis, que sunt in Lacupensili et pertinentiis eius, machinari poterant die quolibet frumenti salme 6 et aliqua reparacione indigent, ipsa incontinenti... facias...reparari; si vero ... non sufficerent ad molendum predictam quantitatem 6 salmarum frumenti, fieri facias de novo... in predicta masarria Carite unum vel duo molendina..., ita quod... predictae salme frumenti 6 possint... machinari;... taliter super constructione furni et reparandis molendinis et de novo faciendis...procedas, quod in adventu nostro, qui erit in proximo..., ipsa inveniamus reparata et totaliter percompleta. Dat. Neapoli die ultimo aprilis etc.

1045. Bevedere, 13 maggio 1279

Eidem (Fulconi de Roccafolia iusticiario Terre Bari) etc. Sciat fidelitas tua, quod nuncius tuus lator presencium assignavit excellencie nostre pro parte tua die VII. presentis mensis rñadii huius VII. ind. aput turrim s. Herasmi prope Capuam quaternum sub sigillo tuo permissum continentem extimacionem reparacionis domorum palacii nostri Lacuspensilis necnon et reparacionem aqueductuum, per quos aqua derivatur ad fontem existentem secus palacium ipsum, faciendam de lapidibus vivis incisis factam per te, ut scripsisti, ad mandatum nostrum proinde tibi missum: super quo tibi taliter respondemus, quod domos ipsas omnibus et singulis, in quibus necessario et utiliter indigent, instanter facias reparari cum iustis necessariis et moderatis expensis faciendis de quacunque pecunia curie nostre et in ipsius defectu de pecunia presentis generalis subvencionis iurisdictioni tue impositae, que est vel erit per manus tuas, iuxta tenorem mandati nostri proinde tibi missi, ut possimus in eis, cum ad palacium ipsum feliciter Deo duce venimus, habilitet hospitari. ipsum vero aqueductum non de lapidibus vivis incisis seu fabricis murorum, pro eo quod omnes expense in hiis faciende ad superfluum quantitatem iuxta estimacionem reparacionis ipsius per te missam ascendunt, reparari volumus et aptari, set aqueductum ipsum expurgari et mundari facias sablone et aliis immundiciis et sordibus in eo existentibus, ut aqua libere ad fontem ipsam decurrat, prout melius et cum monoribus expensis id fieri poterit, ut in hoc expensis ipsis superfluis non gravemur. Dat. aput Bellumvidere die XIII. madii.

1046. Melfi, 10 luglio 1279

Iusticiario Basilicate. Quia intelleximus, quod domus rñarestalle nostre et

marestalle regine...in Lacupensili indigent reparari,...precimus, quatinus...domos ipsas...facias...reparari, ita quod in adventu nostro illuc, qui erit in brevi..., illas inveniamus totaliter reparatas... et si aliqua lignamina vel alia de domibus ipsis extracta fuerint, de quibus diligenter inquiras, et omnia, perquoscumque detineantur, nisi forte in aliis fuerint operibus nostris immissa, ad domos ipsas reportari facias et in eis converti, sicut fuerit oportunum. Dat. Melfie die X. iulii.

1047. Lagopesole, 24 agosto 1279

Eidem iusticiario (Basilicate)...mandamus, quatinus vegetes omnes curie nostre, que sunt in castro nostro Lacuspenilis reparacione indigentes...facias...reparari...Dat. aput Lacumpensilem die XXIII. augusti.

MELFI

1049. S. Lorenzo in Carminiano, 4 marzo 1269.

Iusticiario Basilicate...mandamus, quatinus Iohanni de Tullo carpenterio nostro quantitatem pecunie oportunam pro opere, quod in castro nostro Melfie ad presens per eum fieri mandamus, ...exhibeas... Dat. in domibus pantani iuxta Fogiam III. marci XII. ind.

1050. Foggia, 17 marzo 1269.

Eidem iusticiario (Basilicate). Scripsimus tibi nuper, ut mag. Iohanni carpenterio...pecuniam necessariam pro opere castri Melfie exhiberes; set, sicut mirantes accepimus, tu non nisi 10. unc. ei exhibere curasti. quare...mandamus, quatinus...alias 30 unc. aur. eidem magistro...studeas exhibere... Dat. Fogie XVII. marci XII. ind.

1051. Lucera, 29 aprile 1269.

Eidem iusticiario (Basilicate). Volumus..., quatinus...ad requisicionem mag. Iohannis carpenterii nostri 20 unc. aur...pro perficiendis domibus castri nostri Melfie...exhibere procures...Dat. in osidione Lucerie XXVIII. aprilis XII. ind.

1052. Melfi, 29 settembre 1269

Iusticiariis Capitanate et Basilicate. Cum velimus nostrum castrum Melfie. quod in multis reparatione indigent, reparari, fidelitati vestre etc., quatinus quilibet vestrum eligat duas personas de iurisdictione vestra ydoneas et fideles ac duos magistros peritos in talibus, qos ad castrum ipsum mittatis extimatuos fideliter et diligenter, pro quanto valeat reparari. et habita extimatione ipsorum illam quantitatem pecunie, que secundum extimationem huiusmodi ad reparationem dicti castri sufficiat, faciatis per homines iurisdictionum vestrarum, qui hec consueverunt et tenentur facere, exhiberi et persolvi predictis personis et magistris per vos electis, qui de consilio castellani predicti huiusmodi reparationi intendant et prosequantur opus, quousque fuerit consummantum. Dat. Melfie XXVIII. septembris XIII. ind.

1053. Melfi, 13 settembre 1271

Iusticiario Basilicate. Quia intellexit excellencia nostra, quod castrum nostrum Melfie... nomina vero terrarum, que ad reparationem dicti castri tenentur, sunt hec: videlicet Melfia, Monticulum, casale s. Andree et Venusium. Dat. Melfie XIII. septembris XV ind.

1054. Trani, 14 aprile 1272

Iudici Francisco de Melfia preposito super reparatione castri Melfie. Pro parte hominum Rapolle...fuit nobis conquerendo monstratum, quod, cum ipsi non teneantur ad reparationem castri Melfie,

tu... ad reparationem eandem... compellis eosdem... cumque visis quaternis curie per magistros racionales magne regie curie non inveniatur, quod homines... Rapolle ad reparationem castri predicti in aliquo teneantur, set ad reparationem domorum curie in Cisterna, devotioni tue... mandamus, quatinus predictos homines Rapolle occasione reparationis castri Melfie aliquatenus non compellas... Dat. Trani XIII. aprilis XV. ind.

1057. Lagopesole, 18 luglio 1277

Eidem (iusticiario Basilicate): In forma de reparacione castrorum. Nomina...: Melfia, Monticulum, casale s. Andree et Venusium. Dat. apud Lacumpensilem die XVIII. iulii.

1058. Lagopesole, 4 agosto 1277

Eidem iusticiario (Basilicate) etc. Placet excellencie nostre, ut super extimacione reparacionis castri Melfie per te una cum provisore castrorum Apulie et mag. Iohanne de Tullio magistro carpenterio ac aliis personis iuxta tenorem aliarum nostrarum litterarum tibi propterea directatum fideliter facienda mag. Petrus de Angicurt loco predicti mag. Iohannis de Tullo, qui extimacioni huiusmodi quadam, ut dicitur, infirmate gravatus interesse non potest, una tecum et aliis personis in eodem priori mandato nostro contentis intersit. quapropter... mandamus, quatinus ad faciendam fieri extimacionem predictam predicto mag. Petro de Angicurt evocato in loco supradicti mag. Iohannis admissio iuxta predictarum priorum nostrarum continenciam litterarum efficaciter fideliter et diligenter intendas. Dat. apud Lacumpenulem IIII. augusti V. ind.

1059. Troia, 3 novembre 1277

I. Eidem (iusticiario Basilicate) etc. Quia iudex Franciscus de Melfia fidelis noster convenit cum curia nostra fieri et

compleri facere ad extaleum in castro nostro Melfie palacium, quod, ac turre et muros, quas et quos in eodem castro fieri de novo providimus, secundum ordinacionem nostrarum, et secundum quod mag. Raccardus de Fogia, quem loco prothomagistri in eodem opere volumus continue interesse, qui super hoc est voluntatis nostre per nostram excellentiam informatus, duxerit providendum, ad certam rationem et formam inter eum et curiam nostram conventam et habitam, et pro opere ipso magistri scappatores muratores manipuli et somerii cum ductoribus eorum pro ducendis lapidibus calce arena aqua et aliis neccessariis pro eodem opere neccessarii reputentur... precipimus, quatinus eidem iudici Francisco de terris iurisdictionis tue scappatores lapidum 8, magistros muratores 30, ac manipulos in numero, quem idem mag. Riccardus providerit, sub mercede, quam alii magistri scappatores muratores ac manipuli in nostris operibus laborantes recipiunt, quam idem iudex Franciscus eis solverit, sine defectu quolibet largiaris; ex hibiturus eidem tam de Melfia quam de terris vicinioribus secundum qualitatem locorum ipsorum somerios 50 cum bandis funibus et hominibus neccessariis ad ducendum eosdem pro deferendis lapidibus calce arena aqua et aliis pro eodem opere opportunis sub loerio competenti, solvendo illis, qui erunt de terris vicinis Melfie, et illis de Melfia ad rationem de gr. aur. 10... inter somerium et ductorem ipsius per diem, solvendis eis per iudicem Franciscum predictum. Dat. Troye die III. novembris.

II. Eidem (iusticiario Aprucii)...precipimus, quatinus statim... magistros scappatores 4 de terris iurisdictionis tue ad iudicem Franciscum de Melfia... pro scappandis lapidibus pro operibus, que in castro nostro Melfie de novo fieri providimus, ad predictam terram Melfie... studeas destinare. ipse enim iudex Franciscus solvet eis mercedem competentem, quousque in servicio ipso erunt. Dat. Troye die III. novembris VI. ind.

1061. Torre S. Erasmo, 24 febbraio 1278

I. Eidem (iusticiario Principatus). ... precipimus, quatinus... precipias ex parte nostra Leoni Acconcaioco de Ravello..., ut... mittat ad castrum nostrum Melfie trabes et alia lignamina pro opere, quod de novo fit de mandato nostro in eodem castro, illius longitudinis amplitudinis grossitudinis et mensure, quibus lignamina ipsa esse providit mag. Iohannes de Tullio ingenierius... et quia volumus ei prefigere terminum peremptorium, infra quem lignamina ipsa assignet in castro ipso Melfie, volumus, ut mandes ei..., ut lignamina ipsa usque per totum mensem marcii... faciat deportari, assignanda iudici Francisco de Melfie extallerio et mag. Riccardo de Fogia preposito operis dicti castri, ponenda et construenda in dicto palacio iuxta provisionem et designationem mag. Iohannis de Tullo predicti. Dat. apud turrim s. Herasmi prope Capuam die XXIII. februarii VI. ind.

II. Mag. Iohanni de Tullo ingeniero familiari et fideli suo. (...). Dat. apud turrim s. Herasmi XXIII. februarii VI. ind.

1063. Torre S. Erasmo, 26 febbraio 1278

Leoni Acconcaioco. (cfr. n. 1061, I). Dat. ut supra (apud turrim s. Herasmi XXVI. februari).

1064. Torre S. Erasmo, 26 febbraio 1278

Iudici Francisco de Melfia extallerio operis, quod fit de novo in castro Melfie etc. Volentes, quod fabrice murorum, que fiunt per te in opere castri Melfie, quod fit de novo de mandato nostro, bone sint et fortes et in eis nullus defectus existas, ...precimus, quatinus in fabricis ipsis murorum tertiam partem calcis non extinte et duas partes arene poni facias, cum, si ponerentur tertia pars calcis extinte et due partes arene, sicut ponebantur hactenus, muri ipsi non fortes et boni, immo minus boni et debiles viderentur. et fenestras, que fient in palacio, fieri facias de

opere plano cum columpnellis... precipimus, ut cuilibet magistrorum muratorum seu scappatorum gr. aur. 5, cuilibet manipulo gr. aur. 6, et pro quolibet somerio cum ductore ipsius gr. aur. 10 per diem... pro tempore, quo in servicio ipsius castri fuerint, scientibus videntibus et presentibus castellano eiusdem castri et mag. Riccardo de Fogia prothomagistro ipsius operis, pro mercede eorum sine defectu et difficultate qualibet debeas exhibere. Dat. ibidem (apud turrim s. Herasmi prope Capuam) ut supra (XXVI. februarii).

1065. Torre S. Erasmo, 27 febbraio 1278

I. Eidem (iusticiario Basilicate) etc. Mandavimus olim tibi, quod iudici Francisco de Melfia extallerio operis palacii et turrium, quod et quas de novo in castro nostro Melfi fieri mandavimus, magistros scappatores 8 muratores 30 et manipulos in numero, quem mag. Riccardus de Fogia prothomagister eiusdem operis providerit, ac somerios 50 cum ductoribus eorum de terris iurisdictionis tue sub mercede solvenda eis per eundem iudicem Franciscum sine defectu quolibet exhiberes. verum quia eodem iudice Francisco referente intelleximus, quod huiusmodi magistros manipulos, et somerios cum eorum ductoribus usque ad predictum numerum habere non potuit, propter quod in opere efficaciter non proceditur iuxta nostre beneplacitum voluntatis, mirantes inde non modicum, ...precipimus, quatinus magistros manipulos et somerio ipsos cum ductoribus eorum, sicut superius dictum est, de terris iurisdictionis tue iuxta prioris mandati nostri tenorem sine difficultate qualibet eidem extallerio debeas exhibere; quibus omnibus de mercede eorum pro tempore, quo in servicio ipso fuerint, per eundem iudicem Franciscum, ad rationem videlicet de gr. 15 pro quolibet magistro muratore seu scappatore et gr. 6 pro quolibet manipulo et de gr. 10 pro quolibet somerio cum ductore suo per diem..., presentibus in

solucone ipsorum castellano castris nostri Melfie et mag. Riccardo predicto, quod inde fraudari non possint, mandamus et volumus integre satisfieri. Dat. apud turrim s. Herasmi prope Capuam die XXVII. februarii.

II. Bernardo de Lucinago militi castellano castris Melfie et mag. Riccardo de Fogia prothomagistro operis, quod de novo fit in eodem castro. (...) Dat. apud turrim s. Herasmi prope Capuam XXVII februarii.

1066. Torre S. Erasmo, 27 febbraio 1278

Eidem (iusticiario Capitate). Cum mag. Riccardum de Fogia prothomagistrum operis, quod de novo in castro nostro Melfie... (fit), ... duxerimus statuendum, ... mandamus, quatinus eundem mag. Riccardum, donec in servicio ipso... fuerit, immunem a generalibus subventionibus et exactionibus aliis in Fogia serves... Dat. apud turrim s. Herasmi prope Capuam die XXVII, februarii VI. ind.

1067. Torre S. Erasmo, 1 marzo 1278

Poncio de Blancoforte militi iusticiario Basilicate etc. Quia exposuit nobis iudex Franciscus de Melfia extallerius operis murorum palatii turrim et cortine, quod fit de novo de mandato nostro Melfie..., quod unc. aur. 80, quas sibi pro opere ipso per Guilielmum de Setais olim iusticiarium Capitate... fecimus exhiberi, in eodem opere sunt expense, et supplicavit, quod pro expensis eiusdem operis, ut in eodem opere continue et efficaciter procedatur, mandarem sibi pecuniam exhiberi, nolentes, quod occasione pecunie in opere ipso aliquis defectus existat: ...mandamus, quatinus eidem iudici Francisco pecuniam necessariam pro expensis ipsius operis de quacunque fiscali pecunia, que est vel erit per manus tuas, et in defectu alterius pecunie curie de pecunia presentis generalis subventionis in tua iurisdicio-

ne imposita in tanta videlicet quantitate simul, de quanta tibi vice qualibet sufficientes et idoneos fideiussores dare poterit, quod pecuniam ipsam totam, quam receperit, integre in opere ipso convertat et nichil inde sibi retineat nec pro propriis negociis suis expendat, computandam sibi in summa pecunie, que eidem pro extaleo ipso debetur secundum convenciones et pacta de extaleo ipso inter curiam nostram et eum habita, debeas exhibere; recepturus de hiis, que dederis, idoneam apodixam; facto nichilominus de fideiussione huiusmodi, quam ab eo predicto modo vice qualibet receperis, scripto publico continente formam presentium, nomina et cognomina fideiussorum, quos ab eo receperis, quantitatem pecunie, quam eidem dederis, ac tenorem et formam fideiussionis ipsius per te in tuo racionio producendo. ipse enim debet habere pro qualibet canna murorum, quos fieri et compleri fecerit, altitudinis et longitudinis tar. aur. 28, propter quod diligenter consideres, quod summa pecunie, quam sibi dederis, computatis predictis unc. aur. 80, quas recepit a predicto Guilielmo de Setais, non excedat quantitatem pecunie contingentem eum pro muris omnibus, quos in opere ipso fieri fecerit ad predictam racionem de tar. aur. 28 pro qualibet canna murorum ipsorum in longitudine et altitudine, ut superius dictum est. Dat. apud turrim s. Herasmi prope Capuam anno Domini 1278, die I. marci VI. ind.

1068. Torre S. Erasmo, 1 marzo 1278

Eidem (iusticiario Basilicate) ... Cum mag. Riccardum de Fogia prothomagistrum operis, quod de novo fit in castro Melfie de mandato nostro, ab illo videlicet tempore, quo cepit in eodem opere laborari. usque ad nostrum beneplacitum celsitudo nostra statuerit, ... mandamus, quatinus eidem magistro expensas ipsas sibi per curiam nostram statutas, ad racionem videlicet de tar. aur. 1... per diem, pro die-

bus, quibus constiterit tibi eum in predicto opere hactenus eteciam decetero extitisse, sine defectu quolibet debeas exhibere. volumus insuper et tibi precipimus, quod pro diebus laboratoriiis tam preteriti temporis quam futuri, quibus in predicto opere hactenus potuit et decetero potuerit laborari et ob defectum iudicis Francisci de Melfia extallerii eiusdem operis hactenus laboratum non extitit et decetero non laboratur, eidem mag. Riccardo expensas ad rationem predictam per eundem iudicem Franciscum de suo proprio facias exhiberi, ipsum ad hoc cohercione qua expedit compulsurus, ut eundem mag. Riccardum ob defectum et negligentiam dicti iudicis Francisci pro huiusmodi diebus laboratoriiis, quibus in predicto opere laboratum non fuit nec fuerit, non contingat expensis propriis laborare. predictas vero expensas exhibendas sibi per te pro parte curie nostre modo predicto de pecunia residuorum tibi ad recolligendum commissorum et de quacumque alia fiscali pecunia, que est etc., preter quam de pecunia presentis generalis subvencionis tue iurisdictioni impositae te eidem volumus exhibere et exinde ad tui cautelam recipere apodixam. Dat. ut supra (apud turrim s. Herasmi prope Capuam I. marcii VI. ind.).

1070. Torre S. Erasmo, 10 marzo 1278

Eidem (iusticiario Basilicate). Cum in opere carpentarie seu lignaminum, quod lit de mandato nostro in castro Melfie et castro Bari, iuxta provisionem et ordinationem mag. Riccardi de Barbaria procedi velimus, ...mandamus, quatinus super expensis faciendis in eodem opere carpenterie in castro Melfie aliquem virum sufficientem ydoneum et fidelem... debeas ordinare, cui pro expensis eiusdem operis, ...oportunam et necessariam tantum pecuniam debeas exhibere... et quia nolumus in eodem opere carpenterie, quod fit in dicto castro Melfie, aliquem intervenire defectum, ...mandamus, ut magistros 6 carpenterios, qui in eodem opere...

debeant laborare, quibus expensas ad rationem de gr. aur. 15 per diem..., necnon et predicto mag. Riccardo expensas sibi per curiam nostram statutas, ad rationem videlicet de tar. 1... per diem, pro illo tempore, quo in eundo morando et redeundo pro predictis operibus moram trahet, certificatus per litteras iusticiarii Terre Bari de tempore, quo dietus mag. Riccardus in opere carpenterie, quod fit in castro Bari, morabitur, per predictum ordinatum tuum... facias exhiberi... Dat. ibidem (apud turrim s. Herasmi) X. marcii VI. ind.

1072. (...) 15 marzo 1278

Magnificis viris magistris racionalibus magne regie curie etc. Herbertus de Aureliano miles regius iusticiarius Principatus et Terre Beneventane etc. A maiestate regia sacras recepi litteras in hac forma (...) quod mandatum cupiens cum debita devotione complere, die XV. mensis martii presentis ind. iniungi feci ex parte regia predicto Leoni Acconcaio... ut, incontinenti mittat ad predictum castrum regium Melfie trabes et alia lignamina oportuna, supplicans, ut de receptione publicum ad mei cautelam dignetur dominatio vestra fieri et remitti michi litteras responsales.

1073. Torre S. Erasmo, 6 aprile 1278

Eidem iusticiario (Principatus), Noverit fidelitas vestra, quod lator presencium nuncius tuus assignavit magistris racionalibus... litteras tuas continentie ifrascripte ...de quarum litterarum assignatione et significato per eas predictis magistris racionalibus presentes tibi maiestatis nostre remittuntur littere responsales. Dat. apud turrim die VI. aprilis.

1078. Torre S. Erasmo, 8 aprile 1278

I. Mag. Riccardo de Fogia etc. Quia loco tui, qui eras prothomagister in opere

castri Melfie, pro eo, quod opus taluti fosati fortellicie castri nostri Lucerie nuper ad extalium e nostra curia recepisti, mag. Bancolinum de Elegio... in predicto opere castri Melfie usque ad nostrum beneplacitum duximus deputandum, dato ei per nostras litteras in mandatis, ut una cum iudice Francisco de Melfia extallerio ipsius operis in opere ipso tam in faciendis turribus muris salis fenestris privatis ciminedis quam aliis neccessariis in dicto castro procedat et procedi faciat iuxta provisionem et designationem tuam et mag. Petri de Angicurt,... precipimus, quatinus statim... tam tu quam predictus mag. Petrus eundem Bancolinum de predictis omnibus et aliis ad opus dicti castri Melfie spectantibus ad plenum instruere et informare curetis et incontinenti, ut secundum informationem vestram per eum in eodem opere procedatur, occasione tarde informationis vestre opus ipsum nullum defectum recipiat nec in aliquo retardetur. et facta informatione huiusmodi, tr ad predictum opus predicti: taluti sine mora qualibet reveartis. et ut idem mag. Bancolinus possit per te et predictum mag. Petrum ad oculum de predictis omnibus informari, volumus, quod tu et predictus mag. Petrus personaliter accedatis ad predictum castrum Melfie et provideatis et designetis, qualiter in singulis operibus ipsius castri fuerit procedendum. et tu cum eodem mag. Petro significetis nobis incontinenti, ad quid et quantum in opere ipsius castri usque modo processum est, et qualiter ad presens proceditur in eodem secundum designationem et ordinationem nostram. Dat. apud turrin VIII. aprilis.

II. Magistro Bançolino de Legio etc. ...mandamus, quatinus statim... ad predictum castrum Melfie te personaliter conferas et cum iudice Francisco de Melfia extallerio ipsius operis in opere ipsius castri procedas et procedi facias tam in faciendis turribus muris salis fenestris privatis ciminedis quam aliis neccessariis in dicto castro secundum provisionem et designationem mag. Petri de Angicurt et predicti

mag. Riccardi de Fogia, qui sunt exinde de opere ipso per nostram excellenciam informati, (...) scribimus enim iusticiario Basilicate, ut pro tempore, quo in dicto opere castri Melfie fueris, tibi expensas ad rationem de tar. aur. 1 per diem debeat exhibere. Dat. apud turrin VIII. aprilis.

1075. Torre S. Erasmo, 9 aprile 1278

I. Mag. Petro de Angicuria etc. precimus, quatinus... tam tu quam predictus mag. Riccardus apud Melfiam personaliter accedatis et eundem mag. Bancolinum de predictis omnibus et aliis opus dicti castri Melfie spectantibus ad plenum informetis et instruatis ad oculum, ita quod omnia sint sibi clara et lucida. et ipso de predictis omnibus sic plenarie informato, conferas te ad predictum castrum Lucerie ad videndum opus taluti, quod fit ibi de celsitudinis nostre mandato, et videas, si talutum ipsum bene laboratur et fit secundum mandatum et ordinationem nostram, et discurras per alia opera, que fiunt in partibus Apulie de mandato nostro, sicut tibi per alias nostras litteras est commissum. et significes sepe sepius celsitudini nostre, qualiter proceditur in operibus supradictis. Dat. apud turrin IX. aprilis.

II. Iudici Francisco de Melfia extallerio operis castri Melfie fideli etc. Quia... in eodem opere castri Melfie mag. Banzolinum, qui olim fuit in opere Bellovidere, usque ad nostrum beneplacitum duximus deputandum, ...mandamus, quatinus una cum eodem mag. Bançolino in opere ipsius castri Melfie procedatis et procedi etiam faciatis iuxta provisionem et designationem Petri de Angicurt et predicti mag. Riccardi de Fogia..., super quo quidem opere ipsius castri Melfie studiose et bene ac celeriter faciendo et complendo una cum eodem mag. Banzolino sic studiosi et solliciti existatis, quod proinde possitis in conspectu nostro probabiliter commendari. et omnia facias cum todem mag. Banzolino et noticia et presentia ipsius, sicut facere debeas cum mag.

Riccardo predicto. Dat. apud turrim die IX. aprilis.

1076. Torre S. Erasmo, 27 aprile 1278

Secreto Apulie etc. Iudex Franciscus de Melfia... extallerius operis, quod fit de novo in castro Melfie, nostro culmini supplicavit, ut ferrum necessarium pro faciendis virgis apponendis in fenestris palacii nostri, quod fit in Melfia, exhiberi sibi per nostras litteras mandarem: quare... maudamus, quatinus iuxta provisionem et ordinacionem mag. Petri de Andecurch, qui providere debet de quantitate ferri necessaria pro faciendis virgis predictis in palacio supradicto, postquam per eundem mag. Petrum fueris informatus de quantitate ferri necessaria pro opere supradicto, tu ad requisicionem predicti iudicis Francisci de Melfia sibi vel nuncio suo pro eo quantitatem ipsius ferri exhibeas vel facias exhiberi de ferro curie nostre, si quod est per manus tuas, et in defectu de ferro empticio, quod per te emi volumus de pecunia secretie predictae; recepturus de hiis, que dederis vel dari feceris, ad tui cautelam ydoneam apodixam. et si forte predictus mag. Petrus aliquam tarditatem commiserit ad informandum et certificandum te de necessaria quantitate ferri predicti, ut opus ipsum celeriter compleatur, presencium autoritate requiras eundem, ut quantitatem ferri necessariam pro ipsis virgis in fenestris ipsius palacii faciendis tibi notificet et declaret; et ferrum ipsurn eidem iudidici Francisco iuxta declaracionem et informacionem eiusdem mag. Petri assignes vel facias assignari iudici Francisco predicto vel suo nuncio pro eodem. Dat. apud turrim s. Herasmi prope Capuam mense aprelis, XXII. eiusdem, VI. ind.

1077. Torre S. Erasmo, 27 aprile 1278

Eidem (iusticiario Aprucii). Quia iudex Franciscus de Melfia... extallerius operis, quod fit de novo in castro Melfie,

...nostro culmini declaravit, quod tu, cui... fuit iniunctum de mittendis scappatoribus sufficientibus ad castrum Melfie ad scindendum lapides oportunos pro opere dicti castri..., nondum scappatores eosdem ad eum apud Melfiam mittere procurasti et propter scappatorum ipsorum inopiam opus ipsum differtur et penitus retardatur: ...iterato mandamus..., quatinus scappatores predictos...mittere studeas... Dat. apud turrim die XXII. aprilis.

1078. Torre S. Erasmo, 22 aprile 1278

Eidem (iusticiario Basilicate). Iudex Franciscus de Melfia...nostro culmini supplicavit, ut tibi...mandarem, ut quantitatem manipulorum, sumeriorum et magistrorum, quam sibi pro opere palacii turrium et cortine predicti castri Melfie...tribuisti, non deberes in aliquo molestare..., trahendo eos ad alia quecumque servicia, set... iniungeres eisdem..., ut in predictis operibus debeant continue... laborare. quare... mandamus, quatinus omnes magistros et manipulos et totam etiam quantitatem someriorum...ad alia... servicia trahere non debeas... exhibeas etiam predicto iudici Francisco ad requisicionem ipsius auxilium consilium et favorem, ut in eodem opere continue procedatur. Dat. apud turrim die XXII. aprilis.

1079. Torre S. Erasmo, 24 aprile 1278

Eidem (iusticiario Terre Bari)...precipimus, quatinus ... precipias... iudici Bisancio de Vigiliis magistro salis in Apulia..., ut..., emat... et mittat ad castrum nostrum Melfie trabes et alia lignamina oportuna pro opere, quod de novo fit de mandato nostro in eodem castro, illius longitudinis amplitudinis grossitudinis et mensure, quibus lignamina ipsa esse providerit mag. Iohannes de Tullo ingenierius (...) Dat. apud turrim die XXIII. aprilis.

1081. Torre S. Erasmo, 25 aprile 1278

Iudici Francisco da Malfia extallerio operis, quod fit de novo in castro Melfie etc. Quia litteras tuas et capitula culmini nostro missa humiliter supplicasti, ut per nostras litteras mandarem, ferrum tibi pro faciendis virgis apponendis in fenestris palatii nostri, quod fit in Melfia, exhiberi: ecce quod per litteras nostras iniungimus secreto Apulie..., ut iuxta provisionem et ordinationem mag. Petri de Angicurte et ad requisicionem tuam ferrum tibi vel nuncio tuo necessarium ad hoc exhibeat vel faciat exhiberi. tu igitur presencium auctoritate requiras predictum mag. Petrum, ut provideat et ordinet de quantitate ferri necessaria pro faciendis virgis predictis et de crossitudine et longitudine earundem et te super hoc instruat et informet. et deinde idem mag. Petrus significet eidem secreto quantitatem necessariam ad hoc, ut inem secretus instructus per eundem mag. Petrum de quantitate necessaria ferri predicti ad requisicionem tuam ferrum predictum exhibeat vel faciat exhibere. cuius ferri quantitatem iuxta provisionem et ordinationem predicti mag. Petri, quam habueris ab eodem, requiras instanter a secreto predicto, ut ferrum ipsum tibi vel nuncio tuo assignet. et postquam ferrum ipsum habueris, facias exinde fieri virgas predictas et de illa crossitudine et longitudine, sicut te predictus mag. Petrus de Angicurte informabit. super alio capitulo, quo similiter supplicasti, ut de aliquo prothomagistro moraturo tecum in opere nostro tui extallii dignaretur nostra serenitas providere, ne propter indigenciam prothomagistri aliquis in eodem opere posset intervenire defectus: scire te volumus, quod iam mag. Balzolinum ultramontanum prothomagistrum ad te aput Melfiam recolimus destinasse. quem Balzolinum mandavimus informari de eodem opere Melfie per mag. Riccardum de Fogia. et deinde procedet et procedere debet iuxta informacionem et ordinationem predicti mag. Riccardi et sicut per eundem mag. Riccardum fuerit exinde

informatus. tu igitur eundem mag. Balzolinum iuxta informacionem, quam ab eodem mag. Riccardo habuerit, procedere in opere predicto permittas. mandamus etiam ad supplicacionem tuam officialibus foresteriis seu custodibus forestarum predictae terre Melfie vicinarum, ut incisores et delatores lignorum necessariorum pro quoquenda calce operis tibi ad extallium deputati, qui frequenter ipsos, sicut asseris, impediunt et molestant, nullo modo molestare debeant nec molestari permittant; quos foresterios super hoc presencium auctoritate requiras; iniunturus eisdem sub certa pena, ut contra incisores et delatores predictos in aliquo non procedant nec eos debeant molestare. iusticiario quoque Basilicate precipimus ad supplicacionem tuam, ut quantitatem magistrorum manipulorum et someriorum tibi exhibitam per eundem pro opere predicti palatii turrium et cortine, necnon incisores et delatores lignorum necessariorum pro coquenda calce predicta, nec ipse iusticiarius molestet nec a provisore castro- rum ipsorum partium nec a forosteriis custodientibus forestas eidem terre vicinas nec a quibuslibet aliis molestari permittat et faciat et iniungat eisdem, ut in predictis operibus debeant continue laborare; et quod exhibeat tibi ad requisicionem tuam omne auxilium consilium et favorem circa expedicionem operis supradicti. quem iusticiarium de predictis omnibus et de aliis, que ad officium tuum spectant, ut opus ipsum celeriter compleatur, presencium auctoritate requiras, ut ipse assistat tibi, sicut ei mandamus, omni ope consilio et auxilio oportunis in eodem opere percomplendo. ad ultimum capitulum per te missum, quod iusticiarius Aprucii, cui pro parte nostra fuit iniunctum de mittendis scappatoribus sufficientibus ad scindendum lapides pro eisdem operibus oportunos, nondum scappatores eosdem ad te mittere procuravit: presencium tibi tenore rescribimus, quod predicto iusticiario Aprucii iterato mandamus sub certa pena, ut scappatores eosdem sufficientes apud

Melfiam ad te debeat destinare. quem iusticiarium Aprucii requirere propterea non omittas. requiras etiam auctoritate presentium iusticiarium Capitinate, ut 3 scappatores existentes, sicut asseris, in Corneto, quos supplicasti tibi apud Melfiam pro predicto opere destinari, statim ot sine mora transmittat. et quia de omnibus capitulis est responsum tibi, ut omnis excusationis materia precludatur et decetero nullam poteris iustam excusationem habere, volumus et mandamus, ut super omnibus predictis operibus extalii tui studiosus existas et penitus curiosus, ut sufficienter bene et celeriter compleantur. Dat. apud turrim die XXV. aprilis.

1082. Torre S. Erasmo, 26 aprile 1278

I. Iudici Bisancio de Vigiliis magistro salis curie in Apulia etc. Quia mandavimus tibi pridem per litteras nostras, ut emeris et mitteres ad castrum nostrum Melfie de pecunia curie dicti officii tui trabes et alia lignamina oportuna pro opere, quod de novo fit in eodem castro, illius longitudinis amplitudinis grossitudinis et mensure, quibus lignamina ipsa esse providerit mag. Iohannes de Tullio ingenierius familiaris et fidelis noster, assignanda iudici Francisco extallerio et mag. Bansolino preposito operis dicti castri, et in curia nostra presens exposuisti, quod huiusmodi trabes et lignamina ad presens in partibus Apulie venalia inveniri non possunt, nolentes, quod huiusmodi occasione complementum operis dicti castri Melfie contra nostrum beneplacitum differatur:...mandamus, quatinus informatus per predictum mag. Iohannem de Tullio de longitudine amplitudine grossitudine et mensura trabium et lignaminum, que oportuna sunt pro dicto castro Melfie, huiusmodi trabes et lignamina requiras et recipias mutuo a Leone Acconzaioico tuo in officio precessore de lignaminibus, que emit seu emi fecit pro parte curie nostre pro opere castri Bari, que eundem Leonem ad predictum castrum intelleximus desti-

nasse. et si omnia ipsa lignamina castri Bari pro predicto opere castri Melfie fuerint oportuna, ea omnia a predicto Leone mutuo recipias. et etiam, si forte ipsa lignamina castri Bari sufficientia non fuerint, illa, que defecerint, incontinenti emas, ubicumque per partes Apulie poterunt inveniri, de pecunia curie nostre dicti officii tui. et omnia ipsa lignamina, tam que receperis a dicto Leone in Baro, quam que emeris, si aliqua empta fuerint, que omnia sint illius longitudinis amplitudinis grossitudinis et mensure, quibus esse debuerint secundum informacionem et provisionem dicti mag. Iohannis de Tullio, ad predictum castrum Melfie assignanda predictis iudici Francisco et mag. Bansolino cum iustis expensis curie sine mora et difficultate qualibet studeas destinare. de quorum lignaminum assignacione ab eis iudice Francisco et mag. Bansolino, et de hiis, que pro delatura ipsorum solveris, ab hiis, quibus soluta fuerint, recipias ad tui cautelam ydoneam apodixam. lignamina vero omnia dicti castri Bari, que ab eodem Leone mutuo receperis, de predicta pecunia emere studeas et ea omnia dicto Leoni in predicto castro Bari sub pena dupli tocuis valoris ipsorum lignaminum ad tardius usque per totum mensem iunii proximo venturi infallibiliter pro opere ipsius castri Bari restituere et assignare procures. que omnia, si usque ad terminum ipsum eidem Leoni non restitueris et assignaveris, penam predictam statim a te in penam temeritatis tue mandabimus extorqueri. volumus tamen, quad de predictis lignaminibus, que eisdem iudici Francisco et mag. Bansolino assignaveris, idem iudex Franciscus computum ponere nostre curie teneatur; facturus de receptione ipsorum lignaminum eidem Leoni scriptum competens continens longitudinem amplitudinem grossitudinem mensuras et qualitates ipsorum lignaminum, que ab eo mutuo receperis, duraturum, quousque sibi predicta lignamina predicto modo duxeris restituenda et assignanda. Dat. aput tutrim s. Herasmi prope

Capuam die XXVI. aprilis VI. ind.

II. Castellano castris Bari...mandamus, quatinus lignamina ipsa, que sunt in eodem castro Bari, ... per eundem iudicem Bisantium... a castro ipso Bari extrahi... mittenda ad predictum castrum Melife...paciaris... Dat. apud turrim die XXVI. aprilis.

1085. Roma, 7 giugno 1278

Iudici Francisco de Melfia exrallerio et mag. Bazolino superastanti operis castris Melfie etc. Litteras et capitula vestra celsitudini nostre missa benigne recepimus et ipsorum continentia intellecta super primo capitulo continente, quod palacium nostrum, quod de ordinacione et mandato nostro in predicto castro Melfie fieri facitis, per totum presentem mensem iunii erit Domino concedente completum: rescribimus, quod excellencie nostre placet et volumus et mandamus, ut sic super accelerando complemento et perfectione ipsius palacii et aliorum operum nostrorum, que per vos fieri debent ibi, vos diligentes obsequiosos et sedulos prebeatis, quod palacium ipsum iuxta provisionem et ordinacionem nostram bene laudabiliter et celeriter compleatur et in accessu nostro ad partes ipsas, qui erit in proximo duce Deo, possimus ibi condecenter et habiliter hospitari, ac in aliis operibus sic efficaciter et studiose inveniamus esse processum, quod satisfiat exinde votis nostris et per effectum laudabilem operis occurratis exinde nostra conspectui merito commendandi. aliud vero capitulum continebat, quod mag. Petrus de Angicurt providit in palacio ipso fieri 2 privatas extra murum cortine eiusdem palacii, distantes ab eodem muro per longitudinem cannarum 4 et amplitudinem cannarum 2 in quolibet latere, et 2 ciminedas et arcus 3 pro dividendis cameris eiusdem palacii ultra provisionem et ordinacionem nostram et convencionem inter curiam nostram et te extallerium de operibus ipsis habitam, sicut dicis: ad quod taliter respondemus,

quod in privatis ciminedis et arcubus ipsis, si in provisione ordinacione et convencione predicta non steterunt, supersedeatur usque ad adventum nostrum predictum, in quo visa et diligenter attentata forma predictae provisionis ordinacionis et convencionis ac negocii qualitate providebimus et mandabimus de hiis fieri, quod videbitur faciendum. ceterum sequentis capituli tenor habebat, quod de predicta provisione et ordinacione nostra processit et inter curiam nostram et te extallerium stetit, ut in predicto muro cortine 5 tantum turres simplices extra murum ipsum fieri deberent, et predictus mag. Petrus de novo providit ibidem fieri turres 6, quarum 3 sint simplices et 3 duplices, contra provisionem ordinacionem et convencionem predictam, ut scribis: super quo rescribentes iniungimus, ut visa et diligenter attentata forma provisionis et ordinacionis nostre facte per nos in Melfia, que penes te extallerium est, de predictis operibus et convencionis inter curiam nostram et te extallerium de hiis habite, iuxta provisionem ordinacionem et convencionem predictam nichil in eis adito vel diminuto opera ipsa diligenter et fideliter faciat. et ecce quod ad maiorem cautelam et informacionem vestram Ioccolino de Marra magne curie nostre magistro rationali etc. per litteras nostras iniungimus, ut transcriptum tocus predictae provisionis ordinacionis et convencionis celsitudini nostre et consimile vobis sub suo sigillo transmittat. ad aliud insuper capitulum continens, quod propter quandam terram mobilem inventam in fossato dicte cortine aliquid tu extallerius expendisti ultra convencionem eandem: tibi taliter respondemus, quod in predicto adventu nostro visis et diligenter attentatis provisione ordinacione et convencione predictis, si quid forte, ultra quam teneris ex pacto, expendisse inveneris, tibi, prout iustum et expediens fuerit, restitui celsitudo nostra mandabit. caveas tamen bene, quod, si private ciminede turres et arcus in predicta convencione intervenerint et de provisione et ordinacione nostra processe-

rint, et tu in delusionem curie nostre diminucionem ipsius convencionis et detrimentum dicti operis a convencione ipsa conaris ea maliciose subtrahere et expensis tibi incumbentibus aliquid subducere et curie nostre superaddere, tenearis inde ad penam debitam tibi iuxta nostrum arbitrium inferendam. Dat. Rome VII. iunii.

1086. Vicalvo, 24 giugno 1278

Iudici Francisco de Melfia extallerio operis castri Melfie. Cum die lune IIII. mensis iulii... disponamus esse in Melfia...et tu...nostre pridem significaveris maiestati, palacium castri nostri Melfie, quod per te ad extalium mandavimus fieri, per totum mensem iunii fore completum...: precipimus, quatinus sic omnimodam perfectionem ipsius palacii et processum aliorum operum, que per te ibi fiunt, ferventer acceleres, quod possimus ipsa die in dicto palacio commode...hospitari... Dat. apud Vicalvum die XXIII. iunii.

1087. Melfi, 9 luglio 1278

I. Eidem iusticiario (Principatus) etc. precipimus, quatinus...mittas incontinenti ad castrum nostrum Melfie ad iudicem Franciscum de Melfia extallerium operis murorum, quod fit de novo in eodem castro de mandato nostro, et ad mag. Baczolinum prothomagistrum operis ipsius 4 bonos scappatores lapidum cum ferramentis eorum de Cava seu de quacumque alia terra iurisdictionis tue pro predicto opere oportunos, ita quod ad tardius per totum XX. diem presentis mensis iulii se in eodem opere cum litteris tuis continentibus nomina et cognomina ipsorum predictis iudici Francisco et mag. Balzolino infallibiliter presentent, de quo constet per litteras responsales ipsorum iudicis Francisci et mag. Balzolini. quibus de mercede eorum dictus iudex Franciscus, sicut fit aliis in opere ipso laborantibus, providebit. et si forte magi-

stri illi, quos ad hoc elegeris, contumaces et difficiles se ostendant. ipsos in continenti capias de personis et captos ad opus ipsum transmittas, ut in compedibus propter contumaciam eorum in opere ipso laborentis; sciturus pro certo, quod, si super hiis aliquam negligentiam vel defectum commiseris, penam predictam a te mandabimus extorqueri. Dat. Melfie VIII. iulii.

II. Similes facte sunt iusticiario Terre Bari de mittendis predictis extalleriis scappatores lapidum bonos 4. Dat. ut supra.

III. Eidem iusticiario (Aprucii). Exposuerunt nobis iudex Franciscus de Melfia extallerius operis palacii et turrium, que fiunt de mandato nostro Melfie, et mag. Balzolinus protomagister eiusdem operis, quod, cum dudum tibi... dederimus... in mandatis, quod mitteres ad eos incontinenti...4 magistros scappatores lapidum, tu eos...mittere non curasti...: iterato... precipimus, quatinus incontinenti...mittas... scappatores lapidum 4..., quibus dictus iudex Franciscus de mercede eorum providebit, sicut fit aliis, qui in opere ipso laborant... Dat. Melfie VIII. iulii.

1088. Melfie, 10 luglio 1278

Iusticiario Basilicate etc. Cum pro opere palacii, quod fieri facimus in castro nostro Melfie, 10000 mattuncellorum, quos in Melfia, et si ibi fieri poterunt, in Venusio, necnon et quedam quantitas gipsi, quod similiter in Melfia instanter fieri volumus, necessaria sint ad presens, assignanda in eodem castro mag. Ade de Merri Gallico statuto ibidem per curiam nostram super faciendis mezanellis pro clausuris camerarum, que fiunt in eodem palacio, ad requisicionem ipsius:... precipimus, quatinus statim receptis presentibus predicta 10000 matuncellorum in Melfia, si ibi fieri poterunt, et si ibi fieri non poterunt, in Venusio, et quantitatem gipsi necessariam pro opere supradicto, quam a te dictus mag. Adam duxerit requirendam, in

Melfia de quacumque peccunia curie nostre et in defectu alterius peccunie curie de peccunia presentis generalis subvencionis in tua iurisdicione imposita, que est vel erit per manus tuas, fieri facias decenter et bene; ita quod predicti mattuncelli sint bene cocti; et quilibet ipsorum sit longitudinis 1 pedis manualis amplitudinis medii pedis manualis et grositudinis digitorum 3; et predictum gipsum sit sic congrue factum, sicut fuerit pro huiusmodi opere oportunum. et statim, quod predicti mattuncelli et predictum gipsum facti fuerint modo predicto, eos ad expensas curie nostre faciendas per te de predicta petunia ad predictum opus ad requisicionem dicti mag. Ade facias deportari sibi pro eodem opere assignandos; recepturus de quantitate peccunie, quam pro fieri faciendis eisdem mattuncellis et gipso ac defferendis eis a locis, in quibus fient, ad predictum opus te solvere contingerit, ab hiis, quibus soluta fuerit, et tle assignacione ipsorum a predicto mag. Adam ad tui cautelam idoneas apodixas; et significaturus magistris racionalibus etc., in qua ex predictis terris mattuncellos ipsos fieri feceris, et ad quam racionem pro quolibet miliari, et quantitatem peccunie, quam proinde et pro predicto gipso tam pro factura quam pro delatura ipsorum omnium duxeriss exolvedam. scire tamen te volumus, quod quodlibet miliare mattuncellorum, quos fieri mandavimus pro operibus nostris fortellicie Luccerie, qui fuerunt eiusdem mesure, constiterunt curie nostre pro factura ipsius tar. aur. 6... Dat. Melfie mense iulii, X. eiusdem, VI. ind.

1090. Melfi, 12 luglio 1278

Eidem iusticiario (Principatus) etc. Intelleximus per iudicem Franciscum de Melfia estallerium operis palatii turrium et cortine murorum, que fiunt de mandato nostro de novo in castro nostro Melfie, quod mag. Thomasius de Cartenono habitator Gisualdi recepit ab eodem iudice

Francischo unam ex turribus, que fieri debent in castro ipso, ad extaleum faciendam et recepta ab eodem iudice Francischo pro extaleo huiusmodi certa peccunie quantitate cum peccunia ipsa a predicto opere furtive recessit predicto extaleo non completo:...precipimus, quatinus, si est ita, receptis presentibus eundem mag. Thomasium capias de persona et captum ad predictum iudicem Franciscum ad predictum opus sub diligenti custodia mittere stedeas, ut in compedibus predictum opus dicte turris, quam ad extalium recepit secundum conventionem habitam cum eodem iudice Francischo, fieri faciat et compieri. nichilominus capias bona sua retinenda tam diu, donec per eum dictum extalium compleatur. et quantitatem et qualitatem bonorum ipsorum, que acceperis, nobis et magistris racionalibus magne curie nostre celeriter per litteras tuas scribas... Dat. Melfie XII. iulii.

1091. Lagopesole, 19 luglio 1278

Iudici Bisancio de Vigiliis magistro salis Apulie fideli suo etc. Mandavimus tibi satis expresse, ut lignamina necessaria pro opere castri Melfie illius longitudinis amplitudinis et mesure, quibus provide-ret ea esse mag. Iohannes de Tullio ingeniarius et fidelis noster, que recipiens mutuo a Leone Acconzaioco precessore tuo de lignaminibus, que deferri fecerat ad castrum Bari, restituendis sibi per te ibidem ad tardius usque per totum mensem iunii proximo preteritum, mitteres cum iustis expensis curie ad predictum castrum Melfie sine qualibet tarditate, assignanda ibidem iudici Francisco de Melfia extaliero et mag. Bansilino prothomagistro operis murorum eiusdem castri. verum quia volumus, suod opus dicti castri sine mora qualibet compleatur, et quod occasione ipsorum lignaminum totalis et integra perfectio ipsius operis nullatenus differatur:... precipimus, quatinus statim... iuxta tenorem prioris mandati nostri tibi inde directi

predicta lignamina omnia, que mittere debuisti, si nondum missa sunt, vel illam partem, que ex eis mittenda est, necnon alias trabes 15, quarum 4 sint longitudinis cannarum 4 videlicet earumdem et relique 11 quelibet ipsarum videlicet sint illius longitudinis et mensure, quarum fuerunt et esse debuerunt alie trabes, quas misisti et mittere habuisti, quas emas incontinenti cum iustis expensis curie faciendis de pecunia curie nostre officii tui assignandas eidem iudici Francisco et mag. Bansilino, ad predictum castrum Melfie sine mora transmittas; recepturus de hiis, que dederis et assignaveris, ad tui cautelam ydoneam apodixam... Dat. aput Lacumpensilem die XIX. iulii VI. ind.

1092. Lagopesole, 21 luglio 1278

Iusticiario Basilicate etc. Quia pridem tibi per litteras nostras mandavimus..., ut ad requisicionem mag. Ade de Merli Gallici statuti in Melfia pro faciendis matuncellis pro opere palacii terre Melfie in Melfia vel Venusio, si in Melfia fieri non possent, 10000 matuncellorum coctorum, quorum quilibet esset longitudinis 1 pedis manualis amplitudinis medii pedis et grossitudis digitorum 5 fieri faceres assignanda eidem mag. Ade pro clausuris camerarum, que fiunt in eodem palacio, et mag. Martinus, mag. Ladius et mag. Matheus de Melfia in curia nostra presentes convenerunt cum curia nostra, facere in Melfia 12000 matuncellorum, qui sint bene cocti et studiose facti, quorum quilibet sit longitudinis 1 pedis manualis amplitudinis medii pedis manualis et grossitudinis 3 digitorum, secundum formam et modum, quam et quem designatos et factos de lignis assignavimus tibi in curia nostra presenti, ad illam rationem videlicet, ad quam facti fuerunt dudum matuncelli pro opere fortellicie Lucerie secundum convencionem dudum inde habitam inter curiam nostram et magistros illos, qui fecerunt matuncellos predictos, quam per Iohannem de Tilio iuniorem capita-

neum eiusdem fortellicie inquire et sciri mandamus, per mag. Petrum de Angicurt, mag. Riccardum de Fogia et mag. Bernardum, quos credimus interfuisse in convencione predicta et eam plene scire, vel alteros ipsorum, qui ad presens sunt in opere dicte fortellicie, et te exinde per eundem capitaneum per suas litteras informari:... precipimus, quatinus predicta 12000 matuncellorum, qui sint bene et studiose facti et cocti, fieri facias sine mora tam per predictos magistros quam alios magistros matuncellorum, qui sunt in Melfia, quos ipsi magistri tibi duxerint nominandos, quos ad tuam presenciam accersiri facias, adhibendis eisdem magistris in faciendis matuncellis ipsis, ut celerius fieri possint, quorum matuncellorum quilibet sit longitudinis amplitudinis et grossitudinis secundum predictam formam et modum tibi in nostra curia assignatum, assignanda predicto mag. Ade pro opere dicti palacii, ut superius est expressum; quibus magistris solvas ee exhibeas precium matuncellorum ipsorum ad illam rationem, ad quam facti fuerunt dudum matuncelli pro predicto opere fortellicie Lucerie, qui fuerunt de predictis mensuris, per illos, qui fecerunt ipsos, secundum quod predictus capitaneus te exinde certificaverit et informaverit, ut est dictum, de quacumque fiscali pecunia et etiam de pecunia presentis generalis subvencionis, que est vel erit per manus tuas; recepturus ab eisdem magistris de hiis, que pro precio ipsorum matuncellorum eis predicto modo solveris, et a predicto mag. Adam de assignacione predictorum matuncellorum ydoneam apodixam. et sic instes aput eosdem magistros oportune et, si expedit, inportune, quod matuncelli ipsi bene et studiose et bene cocti fiant secundum mensuras predictas et celeriter compleantur; rescripturus in continenti nobis et magistris racionalibus etc. distincte per litteras tuas, ad quam rationem dudum facti fuerunt pro operibus dicte fortellicie Lucerie similis longitudinis amplitudinis et grossitudinis, secundum quod te inde

dictus capitaneus fortellicie Lucerie certificaverit per litteras suas, ut superius est expressum, et totum processum, quem habendum duxeris in premissis. nomina vero predictorum aliorum magistrorum, quos per te eisdem extallerii adhiberi mandamus, sunt hec: videlicet Giulius Ciminus, Nicolaus filius Nicolai Pignatarii et Petrucius filius Iohanni Pignatarii, quos eis adhibeas, ut est dictum, si non sunt ad alia nostra opera deputati. Dat. apud Lacumpensilem die XXI. iulii VI. ind

1093. Lagopesole, 21 luglio 1278

Iudici Bisancio de Vigiliis magistro salis curie in Apulia etc. Quia nuper intelleximus, quod quedam vassella onerata lignaminibus applicuerunt in portu Baroli, ... precipimus, quatinus statim..., si lignamina, que ad castrum Melfie pro opere ipsius de mandato nostro mittere habuisti, nondum misisti et aliquam partem de ipsis lignaminibus mittere habes, quam forte non habeas, lignamina omnia defficiencia pro opere ipsius castri Melfie, que sint illius longitudinis qualitatis altitudinis et mensure, quibus esse debent, de lignaminibus ipsis delatis ad presens ad dictum portum Baroli statim..., de quacunque pecunia curie, que est vel erit per manus tuas, emas et ad predictum castrum transmittas iuxta priorum nostrorum continenciani litterarum tibi exinde directarum, ut omnia lignamina necessaria pro opere dicti castri in opere ipso sine mora et defectu quolibet habeantur et occasione lignaminum talium perfectio et complementum dicti operis contra beneplacitum nostrum nullatenus differatur; sciturus pro certo, quod, si de habendis lignaminibus ipsis omnibus pro eodem opere oportunis aliquis deffectus affuerit, deffectum ipsum totum statim de tuo proprio per te suppleri integre faciemus; significaturus nobis et magistris racionalibus magne curie nostre per litteras tuas lignamina omnia, que predicto modo emeris et miseris, cum longitudine altitudine qualitate et mensuris

ipsorum, pro quanta quantitate empta fuerint, ad quam rationem et a quibus, et totum processum tuum, quem in hiis habueris, particulariter et distincte, et si lignamina ipsa non miseris et misisti ad castrum ipsum lignamina, que mittere habuisti, statim nobis et dictis magistris racionalibus debeas intimare. Dat. apud Lacumpensilem XXI. iulii VI. ind.

1094. Lagopesole, 22 luglio 1278

Iohanni de Tilio iuniori capitaneo fortalicie Lucerie etc. Quia mag. Martinus, mag. Ladius et mag. Matheus de Melfia magistri mantuncellorum in curia nostra presentes convenerunt cum curia nostra facere in Melfia magistri mantuncellorum coctorum. Dat. apud Lacumpensilem XXII. iulii.

1095. Lagopesole, 30 luglio 1278

Iusticiario Terre Laboris... precipimus, quatinus... mittas de terra Neapolis Capue et Averse 4 magistros, qui sciant facere terraciam seu astraeos,... ad castrum nostrum Melfie presentandos ibi iudici Francisco de Melfia extallerio operis castri Melfie pro facienda terracia palatii ipsius castri; et cuilibet ipsorum magistrorum exhibeas pro expensis eorum io via tar. aur. 5... Dat. apud Lacumpensilem die penultimo iulii.

1096. Lagopesole, 8 agosto 1278

Eidem (iusticiario Basilicate) etc. Quia, sicut iudex Franciscus de Melfia extallerius operis murorum palatii turrium et cortine, quod fit in castro nostro Melfie, ...per suas nobis litteras intimavit, nuper nostra serenitas intellexit, quod subscripti magistri muratores de Potencia laborantes in eodem opere inlicitiati ab ipsa opere recesserunt, ... precipimus, quatinus statim... predictos magistros de personis capiens apud Melfiam ad predictum iudicem Franciscum ad laborandum in predicto opere sub fida et diligenti custodia

debeas destinare. nomina vero ipsorum magistrorum sunt hec: videlicet mag. Thomasius de Emanuel et mag. Pandolfus. quos magistros sub bonis compedibus ferreis in eodem opere facias laborare. Dat. ibidem (apud Lacumpensulem) VIII. augusti.

1097. Lagopesole, 8 agosto 1278

Eidem (iusticiario Terre Bari). Quia iudex Franciscus de melfia...culmini nostro intimativ, quod, cum ad presens in eodem opere magna sit neccessaria quantitas scappatorum pro scindendis lapidibus pro eodem opere oportunis et, nisi providere super hoc nostra serenitas dignaretur, opus predictum non posset compleri iuxta nostrum beneplacitum...: precipimus, quatinus... cuilibet subscriptorum scappatorum de subscriptis terris iurisdictionis tue... precipias, quod tertio post mandatum nostrum apud Melfiam, presentaturi si coram predicto iudice Francisco, debeant se conferre...; quibus per eundem iudicem Franciscum de mercede laboris eorum de pecunia curie... provideri volumus, prout aliis scappatoribus... nomina vero... sunt hec: videlicet de Caurato Maroldus scappator, Bernaba, Matheus filius eius et Marcus frater eius; de Terlicio Filigrisius, Laurentius et Bartholomeus de Arricarro; de Vigiliis Angelus de magistro Luciano, Lucianus filius eius, Fassanus et Citus Loo de magistro Pasca et mag. Iohannes de Andria habitator Minambani preterea, quia, sicut per litteras dicti iudicis Francisci nuper nostra serenitas intellexit, quod Marchisius de sire Pasca et mag. Iohannes de Vigiliis muratores, laborantes in predicto opere, illicenciati ad eodem opere recesserunt...: precipimus, quatinus eosdem captos... ad laborandum in predicto opere... debeas destinare... Dat. apud Lacumpensilem die VIII. augusti.

1098. Lagopesole, 15 agosto 1278

Eidem (iusticiario Basilicate) etc. Quia in operibus, que fieri debent in palacio castri nostri Melfie, videlicet de operibus gipsi mattuncellorum ciminedatum et aliis operibus eiusdem palacii, que non fiunt per manus iudicis Francisci de Melfia extallerii eiusdem operis, procedi volumus iuxta provisionem et requisicionem mag. Petri de Angicuria familiaris et fidelis nostri, ... mandamus, quatinus opera ipsa gipsi mattuncellorum ciminedarum et alia opera, que in eodem palacio fieri debent, illa videlicet, que fieri non debent nec fiunt per dictum extallerium, fieri facias iuxta provisionem et designacionem predicti magistri per illos magistros, quos ipse in operibus ipsis providerit deputandos. quibus magistris ad requisicionem ipsius mag. Petri mercedem eorum pro illis diebus, quibus continuo laboraverint, de quacumque pecunia nostra curie nostre, que est etc., solvere debeas. et pro operibus ipsis iuxta provisionem ipsius mag. Petri totaliter faciendis et complendis exhibeas de predicta pecunia pecuniam oportunitam, ita quod in operibus ipsis occasione pecunie defectus aliquis non existat. immo sic complementum operum ipsorum accelere, quod in adveniu nostro illuc, qui erit in proximo dante Deo, inveniamus palacium ipsum cum cameris ciminedis et aliis neccessariis operibus totaliter percompletum et in eo possimus comode et habiliter hospitari. cautum tamen te reddimus et attentum, quod curia nostra circa precium rerum et mercedem magistorum non fraudetur. Dat. apud Lacumpensilem XV. augusti.

1099. Lagopesole, 19 agosto 1278

Iudici Bisancio de Vigiliis magistro salis curie in Apulia etc. Cum pro cohoperimento terracie palacii castri nostri Melfie subscripta lignamina et clovii neccessaria reputentur, videlicet trabos de abiete 50, quelibet longitudinis cannarum 3_, lattoni de abiete 50 pro faciendis chabronibus,

tabule de symia 40 pro faciendis profilibus, et clavorum de ferro 10000:... precipimus, quatinus..., lignamina ipsa emas et clovos ipsos fieri facias iuxta provisionem et designacionem mag. Petri de Angicurt... meliori foro, quo pro curia nostra emi poterunt...; et ipsa lignamina et clavos ad predictum castrum Melfie... facias deportari, assignanda ibidem predicto mag. Petro vel ordinato suo pro cohoperimento terracie supradicte; ita tamen quod dictus mag. Petrus exinde computurn ponere nostre curie teneatur;... et quantitatem totam pecunie, quam proinde solveris, nobis et magistris racionalibus magne nostre curie per litteras tuas scribas. Dat. apud Lacumpensilem die XIX. augusti.

1101. Lagopesole, 19 agosto 1278

Iudici Francisco de Melfia etc. Quia intelleximus, quod in opere turrum castri Melfie, que per te ad extalium pra parte curie nostre fiunt, tepide et remisse proceditur et quod in eo pauci immo quasi nulli magistri laborant contra beneplaciti nostri votum, mirantes inde non modicum et contra te moti quam plurimum nec indigne: ... mandamus quatinus sic ordines et facias, quod exnunc inantea et usque ad festum Omnium Sanctorum primo venture VII. ind, quolibet die laboratorio deputentur et sint in opere 4 turrium ipsarum magistri fabricatores 24, incisores lapidum in numero sufficienti attento numero ipsorum magistrorum fabricatorum et manipuli 120, ita quod in qualibet ipsarum 4 turrim sint magistri fabricatores 6, manipuli 30 et incisores lapidum in numero oportuno; quod si forte omnes ipsi magistri fabricatores manipuli et incisores in ipsis 4 turribus comode laborare non possent, quod superflui essent et ex superfluitate ipsorum unus impediatur alium in laborando, omnes ipsi laborent in 6 turribus, ita quod sint in qualibet ipsarum o turrium magistri fabricatores 4 et manipuli et incisores in numero oportuno. in reliquis vero turribus fieri facias funda-

menta bona et de bonis lapidibus iuxta pacta et convenciones habita inde inter curiam nostram et te, ita quod in opere ipsarum turrium iuxta votum nostrum bene et efficaciter procedatur et ex diligenti processu in opere ipso deinceps habendo culpam et negligenciam redimas hucusque commissam et ex celeri perfectione ipsius nostris inde beneplacitis satisfiat... Dat. apud Lacumpensilem XIX. augusti.

1102. Lagopesole, 19 agosto 1278

Mag. Petro de Angicuria preposito operum suorum etc. Licet iusticiarius Basilicate, per quem pecuniam pro nostris operibus mandavimus ministrari, asserens, se pecuniam nostre curie non habere, pecuniam ipsam pro ipsis operibus exhibere non possit, volumus tamen et districte precipimus, quatinus statim...opera ipsa tractes ac intendi et procedi continue in eisdem facias, prout tibi per nostram excellenciam est iniunctum. nos enim statim pecuniam sufficientem pro huiusmodi operibus faciemus ministrari per iusticiarium supradictum, qui pecuniam in magna quantitate est protinus habiturus. Dat. apud Lacumpensilem XVIII. augusti.

1103. Lagopesole 24 agosto 1278

Eidem (iusticiario Basilicate) etc. Licet mandaverimus tibi pridem per alias nostras litteras, ut opera gipsi mattuncellorum ciminedarum et alia opera, que fiuntin castro Melfie, illa videlicet, que fieri non debent nec fiunt per iudicem Franciscum de Melfia extallerium operis, quod de mandato nostro fit in castro Melfie, fieri faceres iuxta provisionem et designationem mag. Petri de Angicuria familiaris et fidelis nostri de pecunia curie nostre, que esset vel futura esset per manus tuas, volumus tamen, ut statuas aliquem loco tui, de quo tanquam de te ipso confidas, qui pecuniam necessariam pro predictis operibus mattuncellorum ciminedarum

et aillis operibus et illis videlicet, que fieri non debent nec fiunt per predictum iudicem Franciscum, exhibendam sibi per te expendat cum plena notitia et conscientia castellani Melfie et mag. Bancolini prepositi operis supradicti, quod nichil expendat vel solvat sine plena notitia et conscientia predictorum castellani et Bancolini, quia totum id, quod predictus statuendus expenderet sine plena notitia et conscientia predictorum, in tuo volumus racionio non admitti, forma nichilominus predictorum mandatorum nostrorum in omnibus observata. Dat. apud Lacumpensilem XXIII. augusti.

1104. Lagopesole 24 agosto 1278

Eidem iusticiario (Basilicate) etc. Pridem tibi litteras maiestatis nostre direximus in hac forma: verum quia, sicut idem mag. petrus, qui apud Melfiam pro predictis serviciis coomorat nostre nuper celsitudini per suas litteras intimavit, tu nullam pro predictis operibus gipsi matuncellorum cimendarum et aliis operibus eiusdem palatii necnon magistris in ipsis operibus deputatis per ipsum mag. Petrum pro mercede eorum exhibere pecuniam curavisti in operum ipsorum dilacionem et nostrum preiudicium et iacturam, quocirca...precipimus, quatinus incontinenti...pro celeri complemento ipsorum operum, quod multum residet cordi nostro, pecuniam oportunitate iuxta provisionem ipsius mag. Petri necnon mercedem magistris deputandis per ipsum in operibus ipsis ad requisicionem ipsius de quacumque pecunia curie nostre et etiam de pecunia presentis generalis subvencionis iuxta tenorem prescripti mandati nostri exhibere et ministrare procures, ut ipsa opera in adventu nostro, qui erit in brevi apud Melfiam Deo duce, inveniamus decenter et comode percompleta; quod, si nunc, cum tempus ad laborandum est aptum, opera ipsa non fierent, non possent in hyeme, que iam instat, per tui negligentiam percompleri. volumus etiam

et mandamus tibi..., ut pecuniam, qua mautoritate aliorum mandatorum nostrorum exhibere teneris iudici Francisco de Melfia pro extaleo operum, que in castro Melfie pro parte nostre curie fieri facit, eidem iudici Francisco exhibeas sine mora, ut in presenti estate opera ipsa fiant et occasione defectus pecunie nullatenus retardentur. Dat. apud Lacumpensilem XXIII. augusti.

1105. Lagopesole 27 agosto 1278

I. Eidem iusticiario (Basilicate). Cum, sicut accepimus ex relatione iudicis Francisci de Melfia extallerii operis castri nostri Melfie..., mag. Boamundus scappator, filius eius Laurentius et Robbertus gener notarii Iohannis de s. Felice, Pandulfus et Thomas de Potentia, Philippus de Achierontia fabricatores, licet gagia eorum eis integraliter solverentur, ab ipso opere latenter recesserint, licentia non petita:... mandamus, quatinus... predictos magistros capere et sub bonis compedibus ad predictum castrum studeas destinare...si vero super hoc se racionabiliter excusare voluerint, postquam in ipso castro fuerint, eos audiri faciemus libenter et mandabimus ibi exinde sciri clarius veritatem. Dat. apud Lacumpensilem XXVII. augusti.

I. Similes facte sunt iusticiario Terre Bari de capiendis mag. Madio et iacobo de Trano et Sivestro Petrarolo et Marckisio de Vigiliis incisoribus lapidum...Dat. ut supra.

1106. Lagopesole, 27 agosto 1278

Iusticiario Basilicate etc. Quia iudex Franciscus de Melfia extallerius operis castri Melfie super faciendo et complendo opere ipso secundum convenciones et pacta inter curiam nostram inter curiam nostram et eum habita et iuxta nostre beneplacitum voluntatis diligenter et sollicitate, sicut debuit, non processit, immo pocius in opere ipso faciendo et compien-

do negligenciam et defectum commisit, quem ob ipsius culpam et dolum in curia nostra mandavimus arrestari:... precipimus, quatinus statim... capias pro parte curie omnia bona sua mobilia et immobilia seseque rnovencia; capias nichlominus fideiussores suos et bona singula eorundem, nostre nichilominus curie reservata exacione pene, in qam exacione pene, in quam ex fraude et dolo per eum in hiis commissis incidisse manifeste videtur, et toto defectu et dampno, quod ob culpam et negligenciam suam in opere ipso existit, quod super dorso eorum et de propria ipsorum substantia volumus nostre curie inremissibiliter resarciri tu tamen, ne in opere ipso aliquis defectus emargat, de quacumque pecunia curie nostre, que undunque est vel erit per manus tuas, opus ipsum totaliter facias percompleri; in quo sic cum omni instancia et diligencia laborari facias et intendi et eam curam sollicitudinem et studium adhibeas et facias adhiberi, quod celeriter et in brevi opus ipsum bene et efficitur compleatur iuxta beneplaciti nostri votum. Dat. aput Lacumpensilem die XXVII. augusti.

1107. Lagopesole, 28 agosto 1278

Iusticiario Basilicate... Cum opera omnia castris nostri Melfie, que iudex Franciscus de terra ipsa ad extalium fieri facere debuit, velimus instanter cum omni studio et sollicitudine absque alicuius more dispendio seu negligentia vel defectu fieri et compleri iuxta provisionem et designationem Iohannis Barbe vallecti familiaris et fidelis nostri, qui est inde ad plenum per nostram excellentiam informatus, quem prepositum ipsorum operum duximus statuendum:... precipimus, quatinus in continenti... statuas aliquem sufficientem fidelem et ydoneum expensorem ipsorum operum loco tui, de quo tamquam de te ipso plene confidas, cum tibi et non ei de ipsius insufficiencia incumbamus, cni ad requisicionem suam et dicti Iohannis Barbe exhibeas de quacumque pecunia

curie nostre, que est vel erit per manus tuas, sive dev pecunia presentis generalis subvencionis sive de quibuscumque residuis vel undecumque, mense quolibet usque ad complementum et perfeccionem dictorum operum pro expensis ipsorum operum unc. aur. 50..., quas sufficientes pro expensis huiusmodi arbitramur, et ultra, si plus et quantum sibi fuerit oportunum; ita quod occasione peccunie in celeri complemento et perfeccione dictorum operum non interveniat tarditas aliqua vel defectus; ad quorum similiter requisicionem exhibeas et deutes continue in operibus ipsis de terris iurisdictionis tue die quolibet rmagistros fabricatores 24 manipulos 120 scappatores lapidum 16 et incisores lapidam 12 sufficientes et ydoneos necnon et animalia cum ductoribus eorum sufficiencia pro deferendis calce arena lapidibus terra et aliis oportunis; qui omnes magistri et alii cum ipsis animalibus ab ipsis operibus non discedant, set diligenter et sollicite sine intermissione intendant iuxta provisionem et designationem predicti Iohannis ad requisicionem suam et dicti expensoris in ipsis operibus percomplendis. quibus statuas et facias exhiberi per expensorem eundem de predicta pecunia mercedem eorum ad rationem subscriptam, ad quam solvuntur alii magistri manipuli et homines cum animalibus in aliis nostris aperibus laborantes; videlicet cuilibet magistro fabricatori incisorum lapidum et scappatori gr. aur. 15, cuilibet manipulo gr. aur. 7, cuilibet homini habenti 2 asinos gr. 15, et cuilibet homini habenti 1 asinum tantum gr. aur. 11...per diem, pro illis videlicet diebus tantum, quibus continue in operibus ipsis erunt. expensas vero omnes faciendas per expensorem predictum, quas sub periculo tuo per eum fieri volumus, ita quod de hiis tenearis plenam et debitam ponere nostre curie rationem et de omni defectu, si quis in hiis affuerit, satisfacere et plenarie respondere, dictus expensor facere debet ad requisicionem et iuxta provisionem et cum plena noticia et consciencia predicti

Iohannis; ita quod nichil de omnibus et singulis expensis ipsis et aliis negocium ipsum contingentibus conscienciam suam lateat, set plene sciat et videat ai oculum et intellectum omnia et singula, que expendentur pro operibus supradictis. et fiant dp hiis omnibus duo quaterni consimiles continentes seriatim particulariter et distincte, quicquid pro ipsis operibus expendetur de die in diem. pro quad re vel servicio et quibus solvetur, et ad quam rationem; unus videlicet per eundem expensorem, qui sigilletur sigillo ipsius Iohannis tue racionis tempore producendus et alius per eundem Iohannem, qui sigilletur sigillo expensoris ipsius producendus per eundem Iohannem eodem tempore racionis, ut debita collatio fieri valeat de utroque, cum, si dictus expensor preter plenam noticiam et conscienciam dicti Iohannis aliquid expenderet pro operibus ipsis, nolumus exnunc in tuo racionio computari, et nichilominus de omnibus et singulis expensis huiusmodi recipiantur per expensorem eundem pro parte tua ydonee apodixe et cautele alie oportune in forma puplica, in quibus apponatur sigillum dicti Iohannis, simul cum quaternis in tuo racionio assignande. et ecce, quod predicto Iohanni per litteras nostras iniungimus, ut circa celere complementum dictorum operum cum omni festinancia sollicitudine et diligencia qualibet insistendo predicta omnia simul cum predicto expensore modo predicto diligenter et fideliter exequatur. tu vero, sicut unquam celsitudini nostre placere desideras et incurrere dubitas... iracundie nostre motus, sic celeriter efficaciter et prudenter acceleres complementum operum ipsorum, quod, ultra quam possimus scribere, residet cordi nostro, ut votis nostris exinde tuo studio laudabiliter satisfiat et tu exinde merito gratis effectibus operum commendandus occurras...mandamus tibi preterea... quod ad requisicionem et iuxta provisionem dicti prothomagistri operum lignaminum palacii nostri ipsius castri scandolas sulficientes pro cohoptura

logie, que fieri debet ibi, fieri facias de arboribus castanearum silvestrium tantum non fructiferarum existentium in pertinentiis dicte terre Melfie et Rapolle et ad predictum castrum deferri, ponendas in cohoptura ipsa per aliquos bonos fideles et exportos magistros, per quos celeriter et diligenter negocium ipsum fiat, nulla in hiis fraude et negligencia committenda; faciens de predicta pecunia curie nostre tam pro incidendis dictis arboribus secandis et parandis ipsi scandalis quam defendendis calvandis et ponendis ipsis in dicta cohoptura expensas quaslibet oportunas; apodixas ydoneas de hiis, que dederis, recepturus et significaturus nobis et magistris racionibus etc. per litteras tuas nomen et cognomen dicti expensoris per te statuendi et quantitatem pecunie, quam sibi assignaveris mense quolibet, necnon et sepe sepius, quam bene et sollicite in dictis operibus procedetur. volumus preterea et mandamus, ut cuilibet homini habenti 2 asinos exhiberi facias per diem gr. aur. 15 et, si hominem habentem 2 asinos non poteris invenire, homini habenti asinum 1 tantum gr. aur. 8 per diem facias exhiberi; multum enim dapnificaretur curia nostra, si homini habenti asinum 1 tantum gr. aur. 11 exhiberentur per diem. preterea mandamus tibi, ut pro opere fossati seu fundamenti eiusdem castri Melfie manipulos 40 facias invenire, quibus pro mercede eorum ad predictam racionem de gr. aur. 7 per diem de predicta pecunia similiter facias exhibere; quos manipulos 40 in predicto opere fossati seu fundamenti facias laborare. Dat. apud Lacumpensilem die XXVIII. augusti.

1108. Lagopesole, 28 agosto 1278

Iohanni Barbe vallecto. Cum celkere complementum operis castri nostri Melfie, quod fiebat ad extaleum per iudicem Franciscum de terra ipsa, ultra quam possimus scribere, resideat cordi nostro, te ...prepositum ipsorum operum duximus statuendum...mandantes, quatinus incon-

tenti ad castrum ipsum te personaliter conferas in arta persecutione omnimod(o) ipsorum operum cum omni studio... ferventer intendas et intendi facias, prout es inde per nostram excellentiam informatus; plene videns et sciens ad oculum et intellectum omnia et singula, que expendentur pro operibus ipsis per expensores ipsorum operum statuendos instanter per... iusticiarium Basilicate, cui exinde nostras litter destinamus, ita quod nichil penitus de expensis ipsis et aliis omnibus et singulis negocium ipsum tangentibus conscientiam tuam lateat... expensori autem predicto... per dictum iusticiarium exhiberi mandamus mense quolibet pro expensis ipsorum operum unc. aur. 50... et ultra, si plus et quantum fuerit oportunum; et quod exhibeat etiam die quolibet pro operibus ipsis magistros fabricatores 24 et manipulos 120, scappatores lapidum 16 et incisores lapidum 12, necnon et animalia cum eorum ductoribus necessaria pro deferendis calce lapidibus arena terra et aliis oportunis, quibus mercedem eorum per eundem expensorem exhiberi mandamus ad rationem subscriptam. Dat. apud Lacumpensilem XXVIII. augusti.

1109. Lagopesole, 2 settembre 1278

I. Iusticiario Basilicate. ...precipimus, quatinus... tot manipulas... ad castrum nostrum Melfie mittere debeas, ...quot... necessarii pro eodem opere fuerint... qui manipuli coram Iohanne Barba valletto et familiare nostro preposito ipsius operis... se presentent... mandamus etiam tibi..., quod... fieri facias... pro predicto opere quinque calcarias bonas de calce, ubi eas iudex Franciscus de Melfia fieri facere incepit; et si calcarie ipse non sufficerent, facias fieri...calcarias alias sufficientes, ex quibus habeatur de calce in sufficienti et necessaria quantitate ad laborandum continue in predicto opere cum magistris fabricatoribus 24 et manipulis opportunis...predictis enim manipulis...de mercede eorum per expensorem dicti operis,

sicut aliis manipulis in opere ipso laborantibus, satisfiet. Dat. apud Lacumpensilem mense setembris, II. eiusdem, VII. ind.

II. Iusticiario Principatus...precipimus, quatinus... magistros muratores...14 ad castrum nostrum Melfie mittere debeas, presentandos ibidem Iohanni Barbe...ad tardius usque ad proximo futurum festum nativitatis beate Marie presentis mensis septembris... predictis enim magistris... de mercede eorum per expensorem dicti operis sicut aliis magistris...satisfiet... Dat. apud Lacumpensilem 1278, die II. II. septembris, VII. ind.

1110. Lagopesole, 6 settembre 1278

Iusticiario Basilicate. [1] Per litteras tuas... accepimus, te incepisse iam facere fieri calcarias calcis, quas per te pro opere castri nostri Melfie fieri mandavimus, quod cito erunt complete et cum tibi mandaverimus, ut totam calcem huiusmodi Iohanni Barbe preposito ipsius operis valletto familiariet fideli nostro faceres assignari, ipse Iohannes dicit, ut scripsisti, se nolle calcem ipsam recipere nec tibi inde nec commissariis tuis facere aliquam apodixam: super quo tibi duximus taliter respondendum, quod ecce eidem Iohanni... iniungimus, ut tam ipse quam expensor per te in eodem opere statuendus calcem ipsam ...recipere debeant, in opere ipso, sicut expediens fuerit, convertendam... mandantes, quatinus calcem huiusmodi eis pro opere ipso assignes..., tu vero super facienda fieri calce ipsa sic instes..., quod de calce huiusmodi in opere ipso ad sufficientiam habeatur et in opere ipso, circa cuius celere complementum ardentem et summopere intendas...-prout habes tam per litteras quam oretenus a nostra celsitudine expressius in mandatis, et prout illud scis nostro satis desiderio residere-, occasione calcis aut quorumque aliorum necessariorum defectus aliquis non existat. [2]super eo autem, quod scripsisti..., quod magistri fabricatoribus scappatoribus et incisoribus lapidum manipu-

lis et someriis cum ductoribus eorum predicti operis satisfaciendum est de mercede eorum a die lune XXIX. mensis augusti proximo preteriti, quo die iudex Franciscus olim extallerius ipsius operis, extitit, usque ad diem Veneris II... presentis... septembris, quo die Iohannes Barba predictus incepit in eodem opere nostro nomine facere laborare, et idem Iohannes mercedem ipsorum non vult in quaternis expensarum eiusdem operis facere annotare pro quatuor diebus, quibus in opere ipso non fuit: ecce quod mag. Bansolino prothomagistro ipsius operis... iniungimus, quod nomina et cognomina ipsorum magistrorum... manipulorum et numerum someriorum cum eorum ductoribus, et si satisfaciendum est eis pro eisdem diebus, an non, et ad quam rationem satisfaciendum est cuilibet eorundem pro mercede ipsorum, nobis... scribat; quibus litteris suis habitis, iniungemus, quod fuerit iniungendum. Dat. apud Lacumpensilem die VI. septembris VII. ind.

1111. Lagopesole, 19 settembre 1278

Iudici Bisancio de Vigiliis magistro salis curie in Apulia etc. [1]... precipimus, quatinus emas in continenti pro opere castri Melfie trabes de abiete 150 pro faciendis chabronibus in opere logie predicti castri, quamlibet videlicet ipsarum longitudinis cannarum 3 et crossitudinis medii pedis, meliori loro, quo pro, curia nostra emi poterunt et haberi, de pecunia curie nostre officii tui, que est vel erit per manus tuas, et trabes ipsas ad predictum castrum Melfie cum iustis et necessariis expensis curie de predicta pecunia faciendis facias deportari, assignandas ibidem mag. Riccardo de Verberia pro logia supradicta; recepturus de hiis, que pro precio et delatura ipsarum trabium solveris, ab hiis, quibus soluta fuerint, et de ipsorum assignatione ab eodem mag. Riccardo ydoneas apodixas. et quantitatem totam pecunie, quam proinde solveris, nobis et magistris racionalibus magne curie nostre per tuas

litteras significare procures. [2] preterea, quia mandavimus tibi per alias litteras nostras, ut fieri faceres clovorum de ferro 10000 pro clavandis lignaminibus terracie castri nostri Melfie et mitteres ad predictum castrum assignanda mag. Petro de Angicurt vel ordinato suo in castro predicto, ... precipimus, quatinus predictos clovos iuxta predicti mandati nostri tenorem ad predictum castrum mittere non postponas, assignandos ibidem mag. Petro predicto, si clovos ipsos non misisti. Dat. ibidem (apud Lacumpensilem) die XIX. septembris.

1112. Lagopesole, 20 settembre 1278

I. Iohanni Berbe et expensori operis castri Melfie. Scire vos volumus, quod...iusticiario Capitinate...precipimus, ut incontinenti inveniatur apud Luceriam et mittatur apud Melfiam presentandos vobis ad tardius usque per totum... XXV. presentis mensis, quo die ibi esse proponimus..., manipulos Saracenos 100..., asinos 100...cum apparatus eorum et personis 50...non gargionibus neque senibus: quocirca ... precipimus, quatinus in opere ipsius castri...sollicite intendatis... et huiusmodi manipulis mercedem eorum et loerium sumeriorum ipsorum ductoribus eorum... ad eandem rationem, ad quam exhibentur per iudicem Angelum de Vincencio de Foggia et socium expensores operum fortellicie castri nostri Lucerie,...debeat exhibere... Dat. apud Lacumpensilem die XX, septembris.

II. Eidem (iusticiario Capitinate). Dat. apud Lacumpensilem die XX, septembris.

1113. Lagopesole, 22 settembre 1278

Iohanne Barbe et expensori operis castri Melfie, [1] Quia intelleximus per litteras tuas, Iohanne Barbe, quod non habetis calcem, unde possitis in opere dicti castri plenarie laborare, mirantes inde et moti contra vos non modicum,... mandamus, quatinus apud coscumque et ubicumque

calcem invenire poteritis in terra Melfie, quod diligenter inquiratis, pro parte curie nostre capiatis et captam in opere predicto convertatis. nos enim precium pro calce, quam capi facietis, per iusticiarium [Basilicate] solvi integre faciemus. et significetis nobis et predicta iusticiario, quam quantitatem propterea ceperitis, particulariter et distincte. [2] et quia significastis etiam, quod calcarie facte in Melfia pro opere castri predicti non bene sufficiunt pro continuo labore ipsius castri, volumus et mandamus vobis, quod ultra ipsas, quas fieri facitis ad presens, tantas alias calcarias fieri faciatis, quod possitis in opere ipso continue facere laborari, ita quod occasione calcis in labore ipso defectus aliquis non emergat. et si precium eisdem solvi non feceris, faciemus eis restitui calcem pro calce. Dat. aput ibidem (Lacumpensilem) XXII. (septembris).

1114. Melfi, 26 settembre 1278

Iudici Bisancio de Vigiliis magistro salis curie in Apulia. ...precipimus, quatinus... emas... trabes 136, quarum quelibet sit longitudinis cannarum 3 et grossitudinis dimidii pedis manualis, cuius mensure fuerunt alie trabes, quas... emisti et ad castrum nostrum Melfie destinasti, et trabes ipsas mittas ad predictum castrum Melfie assignandas mag. Riccardo preposito aperum lignaminum eiusdem castri ad opus operum predictorum..., ita tamen, quod longitudo cuiuslibet ipsarum trabium cannas 3 aliquatinus non excedat. Dat. Melfie die XXVI. septembris.

1115. Melfi, 30 settembre 1278

Iusticiario Terre Laboris. Sciat fidelitas tua, quod Leonardus Biscontus, Iacobus de Constancia et Nicolaus Romanus magistri muratores de Aversa ... presentaverunt se in opere castri nostri Melfie XXII... augusti VI. ind...et ab ipso die in opere ipso et laborant. propter quod...precipimus, quatinus bina eorum, que...arrestari

fecisse diceris occasione, quod tibi non constabat de representatione ipsorum, ...restituas...Dat. Melfie die ultimo septembris.

1116. Melfi, 1 ottobre 1278

I. Eidem iusticiario (Terre Laboris)...precipimus, quatinus... subscriptis magistris de iurisdictione tua, videlicet Iohanni de Amodeo, Martutio socio eius et sex aliis magistris muratoribus de Aversa, Sergio Felici et tribus sociis eius de Neapoli...mandantes... quod ad opus castri nostri Melfie ad laborandum ibidem se conferant..., ita quod per totum diem X...octubris in opere ipso... sint presentes..., ipsos...transmittas instanter... Dat. Melfie I. octubris VII. ind.

II. Iusticiario Principatus..., precipimus, quatinus...subscriptis magistris de iurisdictione tua, videlicet mag. Ricardo, mag. Bruno, mag. Iacobo de Carsilla, mag. Andree, mag. Thomasio de Iusualdo de Aquaputida, mag. Nicolao, mag. Synibaldo, mag. Benevenuto et mag. Rogerio de Bosso de Frequento... etc. ut supra, ita quod per totum VIII...octubris etc...ut supra. Dat. ut supra (Melfie I. octubris VII. ind.)

1117. Melfi, 1 ottobre 1278

Iudici Bisancio magistro salis curie in Apulia. ...precipimus, quatinus... emas tabulas de simia 500 et fieri facias et emas clovorum de terna, quorum quilibet sit longitudinis digitorum 3.4000...et tabulas et clovos ipsos mittas ad opus castri nostri Melfie..., assignandos mag. Riccardo preposito marraminum ipsius operis... et si clovas ipsos factos inveneris, ipsos sic factos emas et mittas, ut brevius habeantur. Dat. Melfie die I. octubris.

1119. Melfi, 7 ottobre 1278

Riccardo militi et Leoni Muto de Luceria Saracenorum etc...precipimus, quati-

nus... eligatis in Luceria manipulos 50... necnon asinos 50... cum conductoribus eorum 50... et ipsos...mittatis apud Melfiam, presentandos coram Iohanne Barba vallecto nostro et sociis expensoribus operum castri Melfie, per ipsos... in predictis operibus deputandos, ita quod per totum diem dominicum VIII...octubris coram predictis expensoribus... se presentent. et si aliqui de conductoribus ipsis vellent ducere duos asinos..., placent nobis, dummodo sint asini 50, ut superius est expressum. Dat. Melfie VII. ind.

1120. Melfi, 7 ottobre 1278

Iudici Bisancio de Vigiliis magistro salis curie in Apulia...precimus, quatinus...emas ...de ferro de Mallbacta decenas 60 et ferrum ipsum...mittas ad castrum nostrum Melfie assignandum mag. Riccardo preposito marraminum operis ipsius castri, per eum, sicut expediens fuerit, in dicto opere convertendum... Dat. Melfie die VII. octubris.

1121. Melfi, 15 ottobre 1278

Iohanni Barbe svallecto et familiari, mag. Riccardo de Berber(ia) prothomagistro operis lignaminum castri Melfie, et expensori operum eiusdem castri... Cum Antelmum de Montiliis militem... castellanum castri Melfie...duxerimus statuendum et velimus, ut de tota pecunia, que expenditur pro expensis singulis omnium operum, que fiunt in castri ipso..., plenam noticiam et conscienciam habeat, et sicut et quando pecunia ipsa solvetur singulis magistris muratoribus, scappatoribus et incisoribus lapidum, manipulis, ductoribus animalium, magistris lignaminum et sicut et quando pecunia ipsa solvetur singulis magistris muratoribus, scappatoribus ed incisoribus et incisoribus lapidum, manipulis, ductoribus animalium, magistris lignaminum et quiscumque aliis personis, pro quibuscumque rebus et serviciis necessariis pro operibus ipsis ad oculum et

intellectum sciat et vedeat, et videat etiam et plene sciat, quot et qui magistri muratores, scappatores, incisores lapidum, manipuli, carpenterii, homines habeant animalia et queque ale persone die quolibet laboraveint et deputate fuerint in opere dicti castri, et res singuals, que ementur pro operibus ipsis, a quibus, ad quam rationem, pro quanta pecunie quantitate, ita quod de hiis omnibus nichil conscienciam suam lateat: ...mandamus, quatinus omnia, que necessaria et oportuna fuerint pro operibus ipsis, ipso castellano presente vidente et sciente facere debeatis..., nichilominus volumus, quod dictus castellanus redigi faciat in quaterno suo totam quantitatem pecunie, quam iusticiarius Basilicate vobis exhibuit pro expensis faciendis in opere dicti castri... Dat. Melfie XV. octubris.

1122. Manfredonia, 24 ottobre 1278

Iusticiario Basilicate etc. Cum subscriptos vallectos familiares et fideles nostros in opere castri nostri Melfie ad subscripta servicia nostra deputaverit celsitudo, videlicet Iohannem Barbam prepostum et super videndis et sciendis omnibus et singulis expensis ipsius operis, sicut te alias nostre super opere ipsius castri tibi transmissa littere; docuerunt, et Guilielmum de Limogia, Guilielmum de Leone or Iohannem de Bulione, Martinum Bulicannum, Guilielmum de Cocigres et Iohannem de Aprucio super sollicitandis et stimulandis magistris manipulis et personis singulis in eodem opere laborantibus, quod non vacent set continue bene et diligenter in opere ipso laborent, ...mandamus, quatinus eisdem vallectis a XVI. presentis mensis octubris huius VII. ind, usque nunc et inantea, donec continue in serviciis ipsis erunt, mense quolibet de quacumque fiscali pecunia, que est vel erit per manus tuas, et in defectu alterius pecunie curie de pecunia presentis generalis subvencionis in tua iurisdictione imposte gagia eis per curiam nostram statuta

ad rationem subscriptam debeas exhibere: videlicet predicto Iohanni Barbe pro se garcione uno et equis duobus, si ipsum garcionem et equos duos habeat, ad rationem de tar. 2 per diem, predictis Guilielmo de Leone et Guilielmode Limogia pro personis eorum duobus garcionibus et tribus equis, si ipsos garciones et tres equos habeant, ad rationem de tar. 1 pro quolibet eorum, Iohanni Buliano, qui cum Iacobo Lonbardo vallecto nostro non existente in opere ipso debet habere garciones duos et equos tres, si idem Iohannes Bulbonus habeat garcionem unum, quia dictus Iacobus morans in servitiis debeat habere equos duos et alium garcionem unum, necnon predictis Martino Bulicanno, Guilielmo Gocigres et Iohanni de Aprucio, si quilibet ipsorum habeat garcionem unum et equum unum, ad rationem de tar. 1 pro quolibet ipsorum Iohannis Bulioni, Martini Bulicani, Guilielmi de Gocigros et Iohannis de Aprucio per diem ponderis generalis; recepturus de hiis, que dederis, ad tui cautelam ydoneas apodixas. et si forte vallecti ipsi vel aliquis eorum in opere ipso continue non fuerit, quod caute et diligenter inquiras et scias, in solucione, quam eis feceris, deducas illis, qui in eo non continue fuerint, eorum gagia ad rationem predictam pro illis diebus, qui continue non fuerint in opere supradicto, et id pro curia nostra retineas; et huiusmodi defectum eorum, et quid et quantum quilibet ipsorum deduxeris et pro curia nostra retinearis, pro quot et quibus diebus et quantitate pecunie, quam cuilibet ipsorum pro huiusmodi gagiis ipsorum solveris, et pro quo tempore celsitudini nostre et magistris racionalibus etc. per litteras tuas vice quilibet studeas intimare. Dat. aput Manfredoniam die XXIII. octubris.

1123. Barletta 28 ottobre 1278

Expensoribus open castri Melfi. Cum mag. Banzolinus prepositus operis castri nostri Melfie sit de processu ipsius operis

per nostram excellenciam plenius informatus,... precipimus, quatinus iuxta ordinationem nostram, quam sibi in scriptis dari fecimus et prout est eciam per nostram excellenciam plene instructus. in ipso opere procedatis... Dat Baroli XXVIII. octubris VII. ind.

1124. Trani, 20 novembre 1278

I. Iohanni Barbe preposito et superastanti et expensoribus operis castri Melfie. Ecce quod ad vos ad opus castri nostri Melfie mitti mandamus per iusticiarium Terre Bari de Trano Vigiliis et Botonto magistros scappatores lapidum 12, quos retineatis in opere castri Melfie et faciatis eos in eodem opere continue laborare; exhibentes eis mercedem..., usque per totum mensem februarii nuper venturum ad rationem de gr. aur. 12, eo quod dies laboris parvi sunt, et extunc inantea ad rationem de gr. aur. 15...per diem pro quolibet eorundem... Dat. Trani die XX. novembris.

II. Eidem iusticiario (Terre Bari). Dat. Trani XX. (novembris) VII. ind.

1125. Trani, 15 dicembre 1278

Eidem iusticiario (Balilicate). Cum subscriptos quatuor vallectos Provinciales in comitiva Antelmi de Montiliis militis castellani castri nostri Melfie duxerimus deputandos, quos secum in castro ipso retineat,... eos superastantes ordinet in operibus nostris, que in eodem castro Melfie construuntur; quibus eorum gagia ad subscriptam rationem et pro subscripto numero equorum providimus exhibenda: videlicet quod singuli eorum duo habeant equos tres, inter quos sit unus somerius, et garziones duos, et recipiant pro gagiis eorum mense quolibet unc, aur, 3...nomina vero vallectorum ipsorum sunt hec: videlicet Frisolus de Corda, Guilielmus Seniketis et Guilielmus Alfantus et Guilielmus Curtus. Dat. Lucerie XV. decembris.

1126. Lucera, 17 dicembre 1278

Expensoribus operis castri Melfie. Cum mandemus... iusticiarioBasilicate..., quod ad requisicionem Antelmi de Montellis militis castellani castri Melfie, Iohannis Barbe vallecti credencerii et mag. Banzolini prothomagistri operis castri predicti, inveniāt et assignet eis in opere ipso... pro faciendo atractu pro eodem opere scappatores lapidum 20, incisores lapidum 20 et asinos...30 cum ductoribus eorum...: precipimus, quatinus predicti scappatoribus et incisoribus lapidum...mercedem eorum ad rationem de gr. aur. 12 per diem pro quolibet ipsorum usque per totam primam medietatem mensis februarii proximo futuri, qui dies laboris parvi sunt, et extunc inantea, qui incipient crescere dies, ad rationem de gr. aur. 15..., necnon loerium predictorum someriorum et ductorum eorum... exhibere curetis... inveniri etiam et assignari mandamus in eodem opere per eundem iusticiarium manipulos 8, quibus mercedem eorum ad rationem de gr. aur. 5 pro quolibet ipsorum per diem usque per totam primam medietatem predicti februarii et deinde inantea ad rationem de gr. aur. 7... exolvere debeatis. Dat. Lucerie die XVII. decembris.

1128. Trani, 17 dicembre 1278

Eidem (iusticiario Basilicate) etc. Litteras et capitula tua maiestati nostre traanmissa benigne recepimus et ea intelleximus diligenter. [1] quod autem significasti nobis, cantones et lapides pro opere castri nostri Melfie diversis locis incisos sumeriis ad deferendos ipsos specialiter deputatis propter magnitudinem suam et asperitatem viarum ad predictum castrum deferre nullo modo valentibus, necessario providisti, ut quatuor currus fieri debeant et parari cum bubus necessariis ad trahendos eosdem pro ipsis lapidibus et cantonibus ad predictum castrum continue deferendis:...mandamus, quatinus currus ipsos fieri et parari facias, sicut decet, cum quibus lapides et cantones

predicti per vias, unde habiliter currus transire valeant, ad predictum castrum Melfie cum commoditate portentur; per vias autem, unde transire currus ipsi non possunt, cum sumeriis ad hoc deputatis lapides et cantones huiusmodi facias sine rnora deferri, [2] ad aliud capitulum continens, quod pro operibus dicti castri est non modica calcis quantitas oportuna, pro qua facienda et coquenda in calcariis maximam quantitatem lignorum haberi oportet, in qua, si deferetur a nemore, maximas expensas curia nostra subiret, cum vix ad deferendum ligna ipsa ab eodem nemore semel tantum dicta via sufficeret, propter quod nostrum beneplacitum postulasti, quod de foresta Lavelli et aliis forestis prope sistentibus genestras et frascas pro coquenda calce in calcariis ipsis permittamus incidi: scire te volumus, quod beneplaciti nostri est, quod pro predictis calcariis coquendis genestras et frascas sufficientis incidi facias in predicis nemore Lavelli et forestis prope sistentibus, abinde per homines ad hoc deputatos et inantea deputandos cum bubus et sumeriis eorum ad predictum castrum nostrum pro eisdem calcariis continue deferendas, et ecce custodibus dicti nemoris Lavelli seu foreste et aliarum forestarum prope sistencium nastris damus litteris in mandatis, quod ad requisicionem tuam frascas et genestras predictas sufficientes pro calcariis ipsis coquendis de forestis ipsis, quociens opus erit, sine difficultate qualibet incidi permittant, tu quoque circa predicta opera ipsius castri sic sollicitus pervigil et studiosus existas, quod in eodem opere continue procedatur et apud excellentiam nostram possis merito commendari; cavens, ne pretextu incisionis genestarum ei frascarum huiusmodi alia ligna seu lignamina de faestis ipsis in dampnum ipsarum aliquatenus incidantur vel maior seu alia genestarum et frascarum quantitas incidatur, quam que sit pro huiusmodi negotio oportuna. Dat. apud turrim die XIX. februarii.

1132. Torre S. Erasmo, 24 febbraio 1279

Iusticiario Basilicate. Cum confisi de fide et legalitate Goffridi de Avenerii... ipsum superstantem et credencerium operis castri nostri Melfie... duxerimus statuendum et beneplaciti nostri sit, quod expensas omnes pro dicto opere faciendas ipso presente fiant...: precipimus, quatinus, ipsum in opere ipso admittens, expensoribus ipsius operis mandare debeas, quod expensas omnes...faciant eo presente et ...presente etiam... castellano eiusdem castri,... et quia eundem Goffridum in servicio ipso expensis proprii nolimus laborare, ...volumus, quod ei expensas suas...ad rationem de tar. aur. I per diem...largiaris...Dat. aput turrim s. Herasmi die XXIII. februarii.

1170. Melfi, 24 settembre 1280

Eidem (iusticiario Basilicate) etc. Quia nuper in opere castri nostri Melfie feliciter existentes, dum inveniremus in eo minus processum esse contra beneplaciti nostri votum, defectus in opere ipso habitos et commisos et per quos indagare curavimus diligenter, Antelmus de Montiliis castellanus eiusdem castri credenzerius et Iacobus Taraldus, iudex Clementus et socii expensores operis supradicti coram nostri presencia constituti exposuerunt nobis, defectus huiusmodi accidisse per culpam et contumaciam univrsitatum subscriptarum terrarum, quarum cuilibet de mittendo ad opus ipsum certo manipulorum et someriorum numero cum eorum ductoribus mandatum tuum pro parte curie nostre feceras et in missione ipsorum diversimode contumaciter defecerunt. ideoque nos diligenter compensari et extimari fecimus totum dampnum, quod de opere ipso curia nostra subiit defectu someriorum et manipulorum ipsorum ad opus ipsum infra menses marcii aprilis madii iunii iulii et augusti nuper elapse VIII. ind., sicut mandaveras, non missorum, et inventum est curiam nosiram dampnificatum esse tali modo de opere ipso in unc.aur. 405 et

gr. 10..., quod dampnum non in eandem curiam nostram set pocius universitates predictas, ob quarum eulpam id accidit, retorqueri volentes et merito preter penam eis per te pro parte curie nostre impositam et contemptus etiam mandati tui predicti pro parte curie nostre facti, quam rationabiliter incurrerunt, et relapxamus ad presens contra ipsas universitates tamen nostro beneplacito reservatam, ... precipimus, quatinus statim...predictas unc. aur, 405 tar. 6 et gr. 10 a predictis universitatibus a qualibet ridelicet earum quantitatem pecunie infrascriptam, prout de singulis infra distinguitur, setundum quod quamlibet ipsarum pro defectu per eam commisso de dampno ipso contingit, pro parte curie nostre exigas, imponendas et recolligendas inter homines terrarum ipsarum iuxta ratam presentis generalis subencionis eis per curiam nostrsm inposite, et exactas assignare camere nostre Salvatoris ad mare de Neapoli nostris thesaurariis procures; cautus existens, quod in exkctione dicte pecunie defectum aliquem non committas, quia totam illam quantitatem pecunie, in cuius exactione defeceris, de tua proprio curie nostre solves. et nichilominus deinceps de magistris manipulis someriis et aliis necessariis pro opere ipso tali modo provideas, quod similis defectus in eo non eveniat quo quo modo, quando illum, cui super hoc innumerabiles litteras nostras direxisse recolimus, et qui iam bene scire debes, quantum opus ipsum nostro resideat quantumque impedimentum ipsius nobis displiceat, proculdubio retires. nomina vero dictarum terrarum, a quibus dicta pecunia exigi debet, et quantitas etiam a qualibet exigenda hec sunt: videlicet Venusium unc. 33 et tar. 9, Mons Morconus tar. 17 et gr. 14, Rapolla unc. 11 tar. 22 gr. 10, Ripa candida unc. 5 tar. 29 et gr. 8, Rivus niger unc. 3 tar. 2 et gr. 8, Armateria unc, 2 tar. 29 et gr. 14, s. Felix unc. 15 tar. 12, Lavellum unc. 7 tar. 5 gr. 8, Gaudianum unc. 12 tar. 13 et gr. 2, Spinazola unc. 10 tar. 3 et gr. 12, Cervaricium unc. 4 tar. 12 et gr. 6, Bancia

unc. 2 tar. 28 et gr. 4, Gencianum tar. 19 et gr. 16, casale s. Martini de pauperibus unc. 1 tar. 21 et gr. 6, Acheroncia unc. 1 tar. 12 et gr. 18, Florencia unc. 8 tar. 3 et gr. 6, Ancia unc. 5 tar. 25 gr. 10, Rotum tar. 25 gr. 16, Baraianum unc. 1 tar. 4 et gr. 4, Laurenzanum unc. 10 tar. 6 et gr. 2, Trifogium unc. 8 tar. 4 et gr. 4, Peticaria unc. 10 tar. 7 et gr. 10, Carnitum unc. 3 tar. 6 et gr. 16, Avenella unc. 5 tar. 17 et gr. 8, Cracum unc. 5 tar. 1 gr. 16, Mons Albanus unc. 10 tar. 15 gr. 12, Scansana unc. 5 tar. 7 et gr. 16, Andrachium unc. 5 tar. 26 gr. 14, Rotunda maris unc. 4 tar. 9 gr. 12, Nucaria cum casalibus unc. 8 tar. 14 gr. 8, Senisium unc. 12 tar. 27 gr. 6, Clarus mons unc. 12 tar. 26, s. Clericus de Valle Sinni unc. 4 tar. 3 gr. 14, Latronicum unc. 5 tar. 17 gr. 8, Acer mons unc. 3 tar. 29 gr. 8, Episcopia unc. 2 tar. 23 gr. 8, Faracum unc. 4 tar. 4 gr. 12, Casale Rubeum unc. 4 tar. 11 gr. 8, Rotunda Vallis Layni unc. 3 tar. 18 gr. 6, Pappasiderum unc. 2 tar. 18 gr. 12, Lavena unc. 2 tar. 18 gr. 12, Castrum Sarracenum unc. 2 tar. 18 gr. 12, Garagusium unc. 5 tar. 1 gr. 16, Olivetum unc. 5 tar. 10 gr. 8, Bellus mons unc. 7 tar. 2 gr. 14, Casale Asprum unc. 1 tar. 24, Gloriosa unc. 2 tar. 1 gr. 4, Castrum Bellocti unc. 2 tar. 7 gr. 4, Accepturum unc. 1 tar. 22 gr. 16, Campus maior unc. 2 tar. 28 gr. 16, Corilianum unc. 2 tar. 17 gr. 14, Salandra unc. 8 tar. 15 gr. 12, Mons Pilosus unc. 17 tar. 21 gr. 12, Cornetum de Peticaria tar. 21 gr. 18, Camarda unc. 1 tar. 22 gr. 16, Tursium unc. 6 tar. 22 gr. 16, Trisagia unc. 1 tar. 7 gr. 16, Fabale tar. 29 gr. 8, Noha unc. 7 tar. 20 gr. 8, Tigana unc. 6 tar. 12, Calabria tar. 16 gr. 16, Bactibaranum tar. 16 gr. 16 [Criptole] tar. 26 gr. 8, Loriosellum unc. 1 tar. 4 gr. 16, Castrum Medianum tar. 18, Tricaricum cum Canciano unc. 11 tar. 25 gr. 4, Pomaricum unc. 8 tar. 16 gr. 16, Rocca imperialis unc. 7 tar. 1 gr. 4, Anglonum unc. 2 tar. 2 gr. 8, Petraperciata unc. 4 tar. 3 gr. 12, Alanum unc. 2 tar. 28 gr. 16, Castrum novum unc. 1 tar. 13 gr. 4,

Marsicum vetus unc. 1 tar. 4 gr. 16, Tofaria tar. 18, Yrsium unc. 1 tar. 14 gr. 8, Mons Caveosus unc. 2 tar. 28 gr. 16, Ogianum unc. 2 tar. 28 gr. 16, Priscinachum unc. 1 tar. 4 gr. 16. Dat Melfie die XXIII. septembris VIII. ind.

1171. Melfi, 29 settembre 1280

Eidem iusticiario (Basilicate) etc. Quia ex defectu commisso per universitates subscriptarum terrarum in mittendis manipulis et someriis cum eorum ductoribus ad opus castri nostri Melfie pro toto presenti mense septembris huius VIII. ind., quibus exinde mandatum tuum pro parte curie nostre feceras, quod contumaciter contempserunt, curia nostra condepnata est de opere ipso secundum diligentem exstimationem exinde de mandato culminis nostri factam in unc. aur. 72 tar. 12..., sicut de singulis inferius est distinctum, quod dapnum non in eadem curiam nostram set pocius in universitates predictas, ob quarum culpam id accidit, retorqueri volentes,... precipimus, quatinus... nomina vero terrarum ipsarum et quantitas pecunie a qualibet exigenda hec sunt: videlicet Armatera tar. aur. 18; s. Felix unc. 2 tar. 20 et gr. 8, Venusium unc. 5 tar. 24, Lavellum unc. 1 tar. 6, Gaudianum unc. 1 tar. 2 gr. 8, Spinaciola unc. 2 tar. 12, casale. Martini de pauperibus tar. 8 gr. 8, Acheroncia unc. 1 tar. 4 gr. 16, Ansia unc. 1 tar. 14 gr. 8, Gloriosa unc. 1 tar. 4 gr. 11, Laurenciana unc. 2 tar. 7 gr. 4, Caragusium tar. 25 gr. 8, Salandra unc. 1 tar. 22 gr. 16, Mons Pilosus unc. 3 tar. 25 gr. 4, Castrum Bellocti tar. 14 et gr. 8, Peticaria unc. 14 et gr. 8, Petraperciata unc. 2 tar. 15 et gr. 12, Tricaricum unc. 2 tar. 25 et gr. 4, Yrsium unc. 2 tar. 7 et gr. 41, Pomaricum unc. 2 tar. 25 et gr. 1, Mons Caveosus unc. 2 tar. 15 gr. 4, Camarda tar. 25 gr. 8, Avenella tar. 25 et gr. 8, Cracum unc. 1 tar. 6, Ogianum unc. 2 tar. 25 gr. 4, Mons Albanus unc. 1 tar. 2 gr. 16, Rocca imperialis unc. 1 tar. 22 gr. 16, Trisabia tar. 116 gr. 16, Priscinachium

unc. 1 tar. 4 gr. 16, Fabale tar. 16 gr. 16, Senesium unc. 2 tar. 7 gr. 4, Clarus mons unc. 2 tar. 7 et gr. 25, Latronicum tar. 15 gr. 8, Calabria tar. 16 gr. 16, Battibaranum tar. 16 gr. 16, Acer mons tar. 16 gr. 16, Episcopia tar. 16 gr. 16, Tiganum unc. 1 tar. 22 gr. 16, Faracum unc. 1 tar. 3 gr. 12, Avena tar. 25 gr. 8, Criptole unc. 1 tar. 22 et gr. 16, Scansana tar. 25 et gr. 8, Casale Rubeum tar. 25 gr. 8, sicut defectus huiusmodi Antelmus de Montiliis castellanus et credencierus operis ipsius castri in scriptis nostre curie assignavit. Dat. Melfie XXVIII. septembris VIII. ind.

1172. Manfredonia, 4 febbraio 1281

I. Goffrido de Parisius custodi defense Lacuspensulis. ...precipimus, quatinus ad requisitionem Guilielmi Malamarendi de Melfia expensoris operis lignaminum castri Melfie... pro auditu circuitus murorum ipsius castri lignamina necessaria in defensa [Lacuspensilis]...incidi...paciaris... Dat. Manfridonie III. februarii.

II. Eidem iusticiario (Basilicate). ...precipimus, quatinus Guilielmo Malamarend(e) expensori operis lignaminum castri Melfie et aliis expensoribus murorum et aliorum operum curie nostre, que fiunt in castro ipso, ...pecuniam necessariam pro expensis ipsorum operum... debeas exhibere... Dat. Manfridonie III. februarii.

1173. Manfredonia, 7 febbraio 1281

Iusticiario Basilicate, Exposuit excellencie nostre Antelmus de Montiliis miles castri nostri Melfie..., quod dudum tempore commisse sibi castellanie predicte concessimus ei, quod subscriptos quattuor vallectos Provinciales in comitiva sua retinere deberet, videlicet Frosolum, de Corda, Guilielmum Siniherium, Guilielmum Alfantum et Guilielmum Curtum, quos etiam statueret superastantes in opere dicti castri; et cum ipsi omnes usque ad ultimum diem..., iulii VIII. ind. in serviciis ipsis...

fuerint..., satisfacto eis usque ad ipsum tempus de statutis eorum gagiis per...tuum... precessorum, tres ex ipsis...videlicet Frisolus de Gorda, Guilielmus Alfantum et Guilielmus Curtus, exteterunt, reliquo remaente, videlicet Guilielmo Siniaberio, qui in serviciis ipsis continue fuit etc. et gagia sua usque per totum XXVI. mensis ianuari... IX. ind. ab eodem precessore tuo recepit. et licet dictus castellanus loca dictorum trium mortuorum subscriptos alios tres vallectos a I. augusti... VIII. ind. usque nunc substituerit..., videlicet Petrum de Laufecta, Albertinum et Petrum Alardum, tamen idem precessor tuus vallectis ipsis substulivis gagia eorum solvere noluit, tum quia dicebat, se inde mandatum... non habere, tum etiam quia defectum fiscalis pecunie pretendebat: ... precipimus, quatinus... predictis tribus vallectis substitutis a I. ...augusti usque per totum predictum XXVI. ianuarii, et deinde inantea tam ipsis quam predicto Guilielmo Siniaberio singulis tribus mensibus...(gagia)... solvere debeas Dat. Manfridonie VII. februarii IX. ind.

1174. Napoli, 5 marzo 1281

Iacobo Tarallo et sociis expensoribus operis castri Melfie. Ad capitula vestra, per que a nostra curia petiistis habere in opere ipso magistros 8 scientes facere tonicam cisterne et magistros alios battitores ipsius tonice 20, quos in opere ipso dicitis oportunos, et miliaria ferri duo, que pro diversis serviciis dicti operis necessaria reputantur: ecce... iusticiario Principatus de inveniendis in ducatu Amalfie Cava et Vico magistris ipsis et ad opus ipsum mittendis..., et...iusticiario Terre Bari de emenda dicta quantitate ferri et vobis facienda in eodem opere assignari, nostras...litteras destinamus... Dat. Neapoli V. martii.

1176. Napoli, 8 marzo 1281

Eidem (iusticiario Basilicate). [1] Exposuerunt excellencie nostre mag. Banzolinus protomagister, Gofridus

Avenarius, Guilielmus de Leona at Raynaldus de Trinorchio supratastantes operis castri Melfie, quod per... tuum,.. precessorem de statutis eorum gagiis usque per totum mensem decembris...IX. ind. ipsis exitit satisfactum et extunc inantea gagia ipsa minime receperunt...: pretipimus, quatinus gagia eorum solvas...[2] volumus etiam et mandamus, quod Laurentio Vaccario, iudici Clemento et Iacobo de Lando de Melfia expensoribus operis supradicti necnon et uni notario deputato cum eis pro scribendis rationibus eorum exnunc inantea..., expensas eorum... exhibeas, ad rationem de gr. aur. 6 pro quolibet eorum per diem... Dat. Neapoli VIII. martii VIII. ind.

1179. Orvieto, 25 luglio 1281

Castellano castri Melfie. Cum per nuncium mag. Petri de Angicuria operum nostrorum prepositi vallecti familiaris et fidelis nostri... nostra serenitas intellexit, quod tu in opere castri nostri Melfie ordine prepostero procedi faciens minus caute, que ad presens necessaria essent fieri, in posterum facienda reservas, dimittens opus muri nove porte eiusdem castri, de quo posset de facili pteiudicium evenire, et intendens ad laborem aliorum operum, quorum prosecutio sic continuationem celerem non requirunt, quod grave ferentes non modicum, eo precipue quod eras de operibus ipsis a nostra consciencia informatus et scire deberes, que magis necessario fieri expedirent: quare... precipimus, quatinus... in dicto muro eiusdem nove porte ipsius castri cum instancia procedi facias..., sic...quoderas de operibus ipsis a nostra consciencia informatus et scire deberes, que magis necessario fieri expedirent: quare...precimus, quatinus...in dicto muro eiusdem nove porte ipsius castri cuminsatncia procedi facias..., sic...quod in adventu nostro, qui ad partes ipsas erit in brevi, ipsum totaliter inveniamus completum...nichilominus...mandamus, quod tam in operibus dicte porte

quam in aliis operibus, que fiunt intus et extra castrum predictum, sollicite et instanter procedi et laborari facias, ut ipsa opera in brevi facta sint totaliter et completa... Dat. apud Urbemveterem XXV. iulii.

1180. Orvieto, 16 settembre 1281

I. Eidem (Iohanni de Anchis iusticiario Terre Bari)... Quia, sicut per litteras Antelmi de Montiliis castellani castri nostri Melfie et Guilielmi Malamerende expensoris operis eiusdem castri fidelium nostrorum nostra nuper serenitas intellexit, certa tabularum serraticiarum quantitas pro opere ipso necessaria reputatur... precipimus, quatinus statim... quantitatem totam tabularum serraticiarum vel aliarum, quam pro anditu faciendo in iardeno, solario turrium dicti castri cum ianuis et portis mergulorum ipsarum turrium et domorum guardarobbe tam nostre quam regine karissime consortis nostredictus castellanus etexpensor a te duxerint requirendam, secundum illam longitudinem grossitudinem amplitudinem et mensuram, quam tibi per eorum litteras designabunt, in terris iurisdicionis tue, in quibus celerius melius et viliori foro haberi poterunt et cum minoribus expensis abinde ad dictum opus deferri, invenias et emas, precio quo poteris pro nostra curia meliori, et emptam cum iustis necessariis et moderatis expensis ad opus ipsum transmittas, dictis castellano et expensori pro parte nostre curie assignandam; quarum tabularum precium iustum ac delaturam competentem solvas de guacumque pecunia curie nostre, que sive de presenti generali subvencione vel undecumque est vel erit per manus tuas; et de hiis, que propterea solveris, recipias ab illis, quibus soluta fuerint, ac de assignacione tabularum ipsarum a predictis castellano et expensore recipi facias pro tui cautela ydoneas apodixas, significaturus nobis et magistris racionalibus etc. quantitatem et qualitatem dictarum tabularum, quam a te requi-

sierint et ad opus ipsum transmiseris, et quando, et quicquid pro earum precio et delatura solveris, quibus, ad quam rationem, et de qua pecunia, particulariter et distincte. Dat. apud Urbemveterem XVI. septembris X. ind.

II. Antelmo de Montiliis castellano castri Melfie et Guilielmo Malamerend(e) expensori operis eiusdem castri. Entsprecheudes Schreiben. Dat. apud Ur[bemveterem...].

1181. Napoli, 7 febbraio 1282

Iohanni de Alzurra. ...te iusticiarium in Basilicata...duximuss statuendum,...mandantes, quatinus... volumus preterea et mandamus, ut... precessore tuo mandata omnia nostra... super operibus nostris sibi commissis...recipias et..., exequaris., et informeris etiam per eundem de predictis operibus... Dat. Neapoli VII. februarii.

1182. Napoli, 2 marzo 1282

Eidem (iusticiario Basilicate). Non absque turbacione quadam nostra serenitas intellexit, quod, licet tibi expresse...dederimus in mandatis, ut in omnibus nostris negociis decrete tibi provincie et specialiter in opere castri Melfie et construcionem quarrellorum, exhibere te curiosum sollicitum et attentum, referentibus tamen expensoribus dicti aperis et prepositis quarellorum, qui...in iurisdictione tua fiunt, didicimus, quod tu per ipsos expensores et prepositos...pluries requisitus, pecuniam necessariam pro ipsis operibus et quarrellis eis tradere denegasti, utilitatem nostram minime advertendo, set dampnum potius eventissime procurando; asserebas siquidem, te pecuniam non habere, quam de tuo proprio vel alias recipiendam mutuo, si nostris vacares profectibus, pro ipsis operibus et quarrellis tradere debuisti. quocirca ...mandamus, quatinus statim... pecuniam necessariam... dictis expensoribus et prepositis tribuas...ut predicti quarrelli facti in termino tibi indeposito et

dicta opera iuxta nostrum beneplacitum completa habeantur. Dat. Neapoli II, marci.

1183. Melfi, 17 giugno 1282

Laurencio Vaccario, Iacobo Tarallo et sociis expensoribus operum castri Melfie. Exposuit excellencie nostre notarius Corradus de Melfia statutus pro scribendis quaternis et rationibus expensarum operis dicti castri ..., quod, cum per Poncium de Blancoforte militem olim iusticiarium Basilicate...de expensis suis..., ad rationem videlicet de gr, aur. 6... per diem, eo quod in domo sua est..., per totum mensem ianuarii... VIII, ind..., et subsequenter per Iohannem de Bosco militem, ipsius Poncii... successorem..., per totum mensem decembris...IX. ind. sibi fuerit... satisfactum, sicut per quaternum... per eundem Iohannem de Bosco Petro de Braida successori suo... assignatum constare dicitur manifeste, idem tamen Petrus... nichil de predictis expensis sibi solirere procuravit; et sic a I. ianuarii dicte IX. ind. et inantea usque per totam primam medietatem ... mensis februarii...X. ind... de expensis predictis a nostra curia est salvendus...: (mandamus), quatinus... expensas predictas... eidem ... tribuatis... Dat. Melfie, mense iunii, XVII, eiusdem, X. ind.

1184. Nocera, 25 aprile 1283

Eidem (iusticiario Basilicate). Goffridus Avenarius credencierus operis castri Melfie, qui de pecunia recepta pro eodem opere ac expensis in illo plenam habet et habere debet noticiam, nuper in nostra presencia constitutus exposuit, quod Laurencius Vaccarius et Iacobus Tarallus ipsius operis expensores, licet de pecunia eis per curiam hactenus assignata residuas habeant penes eos unc. 148 et amplius, eas tamen in preiudicium curie retinent et in eodem opere non convertunt:... mandamus..., quatinus statim... expensoribus

ipsis... precipias, quod pecuniam totam residuam penes eos in necessariis et utilibus operis ipsius serviciis absque retentione convertant, exhibituri ex ea predicto credencerio sua gagia consueta a tempore, quo solvendus est, usque nunc et inantea... Dat. Nucerie XXV. aprilis XI. ind.

1185. Nicotera, 12 settembre 1283

Eidem (iusticiario Basilicate). Quia mag. Bansalinus prothomagister operis castri Melfie in nostri presentia constitutus exposuit, quod penes Laurentium Vaccarium, Iacobum Tarallum et socios de Melfia expensores eiusdem operis quedam est residua pecunie quantitas de summa pecunie curie dudum eis pro expensis ipsius operis assignata,... precipimus, quatinus... predictis expensoribus... mandetis..., quod totam huiusmodi residuam pecunie quantitatem convertant in expensis operis supradicti, facientes in eo continue laborari, ibi videlicet, ubi magis utile fuerit iuxta provisionem prothomagistri predicti; cui etiam prothomagistro... gagia... solvere debeant de pecunia supradicta. Dat. Nicotere... die XII. septembris XII. ind.

1186. Nicotera, 13 settembre 1283

Eidem (iusticiario Basilicate). Cum in opere castri Melfie laborari et procedi velimus de pecunia residua penes expensores eiusdem..., et Raynaldus vallectus, qui se dicit superstantem per dominum patrem nostrum in eodem opere ordinatum, asserat, se... gagia sua minime recepisse... mandamus, quatinus eidem... gagia... per expensores predictos,... faciatis... persolvi... Dat. Nicotere... die XIII. septembris XII. ind.

1187. Napoli, 18 novembre 1283

Eidem (iusticiario Basilicate). Noverit devocio vestra, quodm Laurentius Vaccarius, Iacobus Tarallus et Franciscus

filius quondam iudicis Clementi de Melfia expensores operis castri Melfie, quibus... mandastis, ut in certo termino eis dato coram...Lodoyco de Montibus capitaneo a porta Roseti usque ad confinia terrarum sancte Romane ecclesie comparere deberent ad ponendum... coram auditoribus rationum Neapoli commorantibus... rationem, ...camparuerunt... Dat. Neapoli... die XVIII. novembris XII. ind.

1188. Napoli, 11 dicembre 1283

Baiulis Melfie. Supplicavit nobis mag. Balzolinus de Linasio Gallicus olim prothomagister operis regii castri Melfie..., quod, cum ipse anno uno perfecto continue servierit in opere supradicto nec adhuc sibi fuerit in aliquo satisfactum, exhiberi sibi gagia sua... mandarem: ... mandamus, quatinus... mag. Balzolino gagia consueta... exhibere curetis... Data Neapoli... XI decembris XII. ind.

1189. Melfi, 8 marzo 1284

Magistro iurato Melfie. ...mandamus, quatinus... de calce curie... ad requisitionem Balczonini machionarii in ea quantitate, quam a vobis duxerit requirendam, pro construendis et faciendis chiminedis in castro Melfie... exhibere curetis... Dat. Melfie die VIII. martii XII. ind.

1190. Melfi 18 marzo 1284

Baiulis Melfie... mandamus, quatinus ad requisitionem mag. Bansilini de Lignas calcem lapides et alia necessaria pro faciendis ciminedis, quas fieri mandavimus in castro Melfie per eundem,... eidem..., exhibere curetis... Dat. Melfie die XVIII. marci XII. ind.

1191. Napoli, 20 aprile 1284

Eidem (iusticiario Basilicate). Noverit vestra devocio, quod Iacobus Musca et Thomasius Lanfridi de Melfia expensores

olim quorundam operum castri Melfie citati se... presentarunt... Dat, Neapoli... die XX, aprelis XII. ind.

1192. Napoli, 24 aprile 1284

Iusticiario Basilicate. Noverit devocio vestra, quod mag. Balzolinus de Lenig(ia) civis Melfie statutus olim super opere castri Melfie... citatus... comparuit... Dat. Neapoli ...die XXIII. aprelis XII. ind.

1193. Napoli, 28 aprile 1284

Eidem (iusticiario Basilicate). Noverit devocio vestra, quod Petrus filius et heres quondam Guilielmi Malemerende de Melfia citatus de officio expensorie carpenterie operis castri Melfie, quod dictus Guilielmus pater eius olim exercuit... rationem... positurus... comparuit... Dat. Neapoli... die XXVIII, aprilis XII, ind.

1194. Napoli, 28 aprile 1284

Eidem (iusticiario Basilicate). Noverit devocio vestra, quod Goffridus Avenarius Gallicus habitator Melfie citatus...ad ponendum de officio credenzerie operis castri Melfie... presentavit... Dat. Neapoli... die XXVIII. aprelis XII. ind.

1195. Napoli, 30 aprile 1284

Eidem (iusticiario Basilicate). Noverit devotio, vestra, quod iudex Franciscus de Grusa de Melifa statutus olim super opere castri Melfie... citatus comparuit... Dat. Neapoli... die ultimo aprelis XII. ind.

BIBLIOGRAFIA GENERALE

- AA. VV., *Il Castello di Matera*, Matera 1992.
- AA. VV., *Archeologia del paesaggio*, Firenze 1991.
- AA. VV., *Conoscere la città. Bari. Il castello e le mura medievali*, Bari 1988.
- AA. VV., *Il bosco nel Medioevo*, Bologna 1988.
- AA. VV., *Restauri in Puglia*, II, Fasano 1986.
- AA. VV., *Santa Maria della Scala (Siena). Archeologia e edilizia sulla piazza dello Spedale*, Firenze 1991.
- ABATINO A., *Il castello di Manfredonia*, in *Napoli Nobilissima*, XI, 1902, pp. 44-45.
- ABBATANTUONO A., *I Saraceni in Puglia*, in *Japigia*, II, 1931, pp. 328-339.
- AFFOLTER E.-BOUNVARD A.-VOISIN J. C., *Aspects d'une recherche sur les bourgs castraux de la Haute-Saône: vocabulaire, topographie et urbanisme*, in *Les Peuplement castraux dans les Pays de l'Entre-Deux*, Nancy 1993, pp. 15-38.
- AGNELLI L., *Cronaca di Sant'Agata di Puglia*, Sciacca 1869.
- AGNOLETTI M.-TOGNOTTI E.-ZANZI SULLI A., *Appunti per una storia del trasporto di legname in Val di Fiemme*, in *Quaderni Storici*, 62, 1986, pp. 131-138.
- ALESSIO A., *Lexicon etymologicum. Supplemento ai dizionari etimologici latini e romanzi*, Napoli 1976.
- ALEXANDER TELESINUS, *De Rebus Gestis Rogerii Siciliae Regis*, in *Cronisti e scrittori sincroni napoletani, I, Dominazione normanna*, ed. G. DEL RE, Napoli 1845.
- ALGRANATI G., *Basilicata e Calabria*, Torino 1929.
- AMAROTTA A. R., *San Benedetto, S. Pietro a Corte e il recupero del centro storico*, in *Rassegna Storica Salernitana*, 10, 1988, pp. 241-248.
- AMATO DI MONTECASSINO, *Storia de' Normanni volgarizzata in antico francese*, ed. V. DE BARTOLOMAEIS, Roma 1935.
- AMBROSI A.-DEGANO E., *Les marques des tailleurs de pierre au Moyen-Age les Pouilles*, in *Acta del Coloquio Intenacional de glyptografia de Potevedra (Julio 1986)*, 1988, pp. 497-507.
- ANDREWS D., *L'archeologia della città basomedievale*, in *Archeologia Medievale*, X, 1983, pp. 125-141.
- ANGELICCHIO N.-BISCOTTI N.-FIORENTINO F., *Paesaggio del Gargano*, Fasano 1993.
- ANSELMIS S.-BIONDI E.-PACI R., *Foreste e boschi nella bassa Vallesina del '400: fonti cartografiche e resti sub-fossili*, in *Quaderni Storici*, 62, 1986, pp. 157-214.
- ARDOINI P. B., *Descrizione dello stato di Melfi*, a cura di E. NAVAZIO, 1980 s. l.
- ARENA G., *Territorio e termini geografici dialettali della Basilicata*, Roma 1979.
- ARTHUR P.-CAGGIA M. P.-CIONGOLI G.

- P.-MELISSANO V.-PATTERSON H.-ROBERTS P., *Fornaci medievali ad Otranto. Nota preliminare*, in *Archeologia medievale*, XIX, 1988, pp. 231-245.
- AVAGNINA M. E., *Lagopesole: un problema di architettura federiciana*, in M. A. ROMANINI (ed.), *Federico II e l'arte del Duecento italiano*, Galatina 1980, pp. 149-160.
- AZZARONE M., *L'intervento di Francesco di Giorgio Martini nel castello di Monte Sant'Angelo*, in *Garganostudi*, VII, 1984, pp. 60-69.
- AZZARONE M., *Il castello di Monte S. Angelo: il quaderno delle spese dei lavori negli anni 1490-91*, in *Garganostudi*, X, 1987, pp. 29-50.
- BACILE DI CASTIGLIONE G., *Castelli pugliesi*, Roma 1927.
- BALLARDINI G., *La maiolica italiana dalle origini al Cinquecento*, Firenze 1938.
- BERLOCO T., *Storie inedite di Altamura*, Altamura 1985.
- BERNARDUS MONACHUS FRANCUS, *Itinerarium in loca sancta anno 870 factum*, in T. TOBLER-A. MOLINIER (eds.), *Itinera Hierosolymitana latina*, I, Torino 1879.
- BERTAUX E., *I monumenti medievali della regione del Vulture*, suppl. a *Napoli Nobilissima*, a. VI, 1897, pp. I-XX.
- BERTAUX E., *L'art dans l'Italie meridionale*, Parigi 1903.
- BESSAC J. C., *L'outillage traditionnel du tailler de pierre de l'Antiquité à nos jours*, in *Reveu Archeologique de Narbonnaise*, supplement 14, 1987, pp. 76-85.
- BEVERE R., *Ancora sulla causa della distruzione della colonia saracena di Lucera*, in *Archivio Storico per le Province Napoletane*, 60, 1935, pp. 222-228.
- BIANCHIMANI A. M., *Primi saggi di scavo nel cortile minore di Castel Lagopesole (PZ)*, in *Archeologia Medievale*, XIII, 1986, pp. 469-482.
- BLAKE H., *Archeologia e storia*, in *Quaderni Medievali*, 12, 1981, pp. 136-151.
- BONORA F., *Nota su un'archeologia dell'edilizia*, in *Archeologia Medievale*, VI, 1979, pp. 171-182.
- BROGIOLO G. P., *Archeologia dell'edilizia storica*, Como 1988;
- BRUSCHI A.-MIARELLI MARIANI G., *Architettura sveva nell'Italia meridionale. Repertorio dei castelli federiciani*, Prato 1975.
- CALÒ MARIANI M. S., *Archeologia, storia e storia dell'arte medievale in Capitanata*, in A. HASELOFF, *Architettura Sveva nell'Italia meridionale*, Bari 1991, pp. I-XCIX.
- CALÒ MARIANI M. S., in F. TATEO (ed.), *Storia di Bari. 2. Dalla conquista normanna al ducato sforzesco*, Roma-Bari 1990.
- CAMMAROSANO P., *Problemi di convergenza interdisciplinare nello studio dei castelli*, in R. COMBA-A. A. SETTIA (eds.), *Castelli. Storia e archeologia*, Torino 1984, pp. 11-25.
- CANAL E.-LAZZARINI L., *Ritrovamenti di ceramica bizantina in laguna e la nascita del graffito veneziano*, in *Faenza*, 69, 1983, pp. 19-58.
- CARABELLESE F., *Il restauro angioino dei castelli di Puglia*, in *l'Arte*, XI, 1908, pp. 367-372.
- CARANDINI A., *Archeologia e cultura materiale*, Bari 1979.
- CARLONE C., *Documenti cavensi per la storia di Rocchetta S. Antonio*, Altavilla Silentina 1987.
- CASCELLA B., I "magistri forestarii" e la gestione delle foreste, in R. LICINIO, *Castelli, foreste e masserie. Potere centrale e funzionari periferici nella Puglia del XIII secolo*, Bari 1991, pp. 47-94.
- CAZZATO V.-FAGIOLO M., *Lecce*, Roma-Bari 1984.
- CELIBERTI V. U., *Il "Castellum montis*

- joviae*” dalle origini alla fine del sec.XII, in *Archivio Storico Pugliese*, XXI, 1968, pp.142-172.
- CHIAROMONTE F., *Cenno storico sulla Chiesa Vescovile di Rapolla*, Melfi 1888.
- CHIAROMONTE F., in *Enciclopedia dell'Ecclésiastico*, IV,1889, p. 916.
- CLAPS T., *Il castello di Lagopesole e una singolare leggenda su Federico Barbarossa*, in *Archivio Storico per la Calabria e la Lucania*, III, 1933, pp. 3-33.
- Codice Diplomatico Barese, Bari 1900 sgg.
- Codice Diplomatico dei Saraceni di Lucera (1285-1343), ed. P. EGIDI, Napoli 1917.
- COLASANTO B., *Storia dell'antica Lucera*, Lucera 1894.
- COMBA R.-SETTIA A. A. (eds.) *Castelli. Storia e Archeologia*, Torino 1984.
- COPPOLA G., *L'échafaudage au Moyen Age*, in *Archèologia*, 274, dicembre 1991, pp. 34-41.
- COPPOLA G., *Carpenteria*, in *Enciclopedia dell'arte Medievale*, vol. IV, 1994, pp. 320-325.
- COPPOLA G., *Notazioni su alcuni materiali e procedimenti costruttivi*, in *I Normanni popolo d'Europa. MXXX-MCC*, Catalogo della mostra a c. di M. D'Onofrio, Venezia 1994, pp. 53-56.
- COPPOLA G., *Ponti medievali in legno*, Roma-Bari 1996.
- COPPOLA G.-MARIN J. Y., *Les signes lapidaires sur les monuments de Caen (XIe-XIIe)*, in *Revue Archèologique de l'Ouest*, 7, 1990, pp. 101-109.
- COPPOLA G.-MUOLLO G., *Castelli Medievali dell'Irpinia*, Milano 1994.
- CORENA E., *Il contributo della dendrocronologia alla storia del paesaggio silvo-pastorale cisalpino (XVI-XIX secolo)*, in *Quaderni Storici*, 49, 1982, pp. 71-83.
- CORRAO P., *Boschi e legno*, in *Uomo e ambiente nel Mezzogiorno normanno-svevo*, Atti delle ottave giornate normanno-sveve, Bari 1989, pp. 135-164.
- CORSI P., *La spedizione italiana di Costante II*, Bologna 1977.
- CORSI P., *Note per la storia di Monte S. Angelo in età normanna*, in G. OTRANTO G.-C. CARLETTI C. (eds.), *Culto e insediamenti micaelici nell'Italia meridionale fra tarda antichità e medioevo*, Bari 1994, pp.405-425.
- COSI G., *La famiglia di Gian Giacomo dell'Acaya*, in AA.VV., *Il castello di Lecce*, Galatina 1983, pp. 81-92.
- CUOZZO E., *Il "Breve Chronicon Northmannicum"*, in *Bullettino dell'Istituto Storico Italiano per il Medio Evo*, 83, 1971, pp. 131-232.
- CUOZZO E., *Catalogus Baronum. Commentario*, Roma 1984.
- CUOZZO E., *La contea normanna di Montescaglioso nei secoli XI-XII*, in *Archivio Storico per le Province napoletane*, 103, 1985, pp. 7-37.
- CUOZZO E., *L'unificazione normanna e il Regno normanno-svevo*, in *Storia del Mezzogiorno*, II, 2, Napoli 1989, pp. 593-825.
- CUTERI F., *Recenti indagini a Suvereto (Livorno): un contributo toscano all'archeologia dei centri storici (minori)*, in *Rassegna di Archeologia*, 9, 1990, pp. 431-464.
- D'ANGELO F., *Ceramica e vetro*, in *Uomo e ambiente nel Mezzogiorno normanno-svevo*, Atti delle ottave giornate normanno-sveve, Bari 1989, pp. 273-291.
- D'AMATO L., *Note storiche su Rapolla medievale*, in *Radici*, 1, 1989, pp. 88-101.
- D'ANDRIA F.-WHITEHOUSE D. (eds.), *Excavations at Otranto, II, The Finds*, Galatina 1992.

- D'AQUINO DI CARAMANICO A. R., *Alcuni castelli di Casa d'Aquino*, in *Atti del IV Congresso internazionale. Castelli e vita di Castello. Testimonianze storiche e progetti ambientali*, Roma 1994, pp. 251-261.
- DAWKINS R. M.-DROOP G. P., *Byzantine pottery from Sparta*, in *Annuaire of the American School at Athens*, 17, 1910-1911, pp. 23-28.
- DE SAINT-NON J. R. C., *Voyage pittoresque ou Description des royaumes de Naples et de Sicile*, III, Paris 1782.
- DE TOMMASI G. B., *I restauri tra leggende e realtà*, in AA. VV., *Castel del Monte*, Bari 1981, pp. 99-145.
- DE TOMMASI G. B., *Mola di Bari (BA), Castello*, in AA. VV., *Restauri in Puglia*, Fasano 1986, pp. 178-182.
- DE TOMMASI G. B., *Il castello di Lagopesole*, in *Il restauro dei castelli nell'Italia meridionale*, a cura di R. CARAFA, Caserta 1991, pp. 32-36.
- DE VITA R., *Castelli, torri ed opere fortificate di Puglia*, Bari 1984 (2a edizione), Bari 1984.
- DEGANO E., *Caratteristiche tipologiche e costruttive di Torre di Castiglione*, in V. L'ABBATE (ed.) *Società, cultura, economia nella Puglia medievale*, Bari 1985, pp. 337-354.
- DEL POZZO V., *Il castello lucerino*, Napoli 1858.
- DEL TREPPO M., *La vita economica e sociale in una grande abbazia del Mezzogiorno: San Vincenzo al Volturno nell'Alto Medioevo*, in *Archivio Storico per le Province Napoletane*, LXXXIV, 1956, pp. 31-110.
- DEL TREPPO M., *Frazionamento dell'unità curtense incastellamento e formazioni signorili sui beni dell'Abbazia di San Vincenzo al Volturno tra X e XI secolo*, in G. ROSSETTI (ed.) *Forme di potere e struttura sociale*, Bologna 1977, pp. 206-302.
- DELOGU P., *I Normanni in città. Schemi politici ed urbanistici*, in *Società, potere e popolo nell'età di Ruggero II*, Atti delle terze giornate normanno-sveve, Bari 1979, pp. 173-205.
- DI LERNIA S., *L'indicatore ceramico nell'archeologia mineraria: il caso-studio della Defensola-Vieste (FG)*, in *Rassegna di Archeologia*, 11, 1993, pp. 45-65.
- DI MARTINO P., *"Pascoli boscosi del Molise". Pratiche silvo-pastorali nella foresta di Montedimezzo (XVII-XIX secolo)*, in *Quaderni Storici*, 62 1986, pp. 462-490.
- DONATONE G., *Maiolica antica di Puglia*, Cava dei Tirreni 1982. DONATONE G., *Ceramica medievale di Canosa di Puglia*, in *La ceramica medievale di San Lorenzo Maggiore in Napoli*, 2, Napoli 1984, pp. 387-391.
- DONOFRIO DEL VECCHIO D., *Da Agdos di Pessinunte a Sant'Agata di Puglia. Alle radici della nostra storia*, Bari 1982.
- DONVITO A., *Il restauro del castello di Gioia del Colle*, in *Archivio Storico Pugliese*, XXVIII, 1975, pp. 472-497.
- DONVITO A., *Il castello di Gioia del Colle nella storia, nella leggenda e nell'arte*, Fasano 1979.
- DU CANGE G., *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, rist. Bologna 1984.
- EGIDI P., *La colonia saracena di Lucera e la sua distruzione*, in *Archivio Storico per le Province Napoletane*, 1911, pp. 597-697.
- FALCO BENEVENTANUS, *Chronica (1102-1140)*.
- FELLER L., *Casaux et castra dans les Abruzzes: San Salvatore a Maiella et San Clemente a Casauria (XIe-XIIIe siècle)*, in *Mélanges de l'Ecole Française de Rome-Moyen Age-Temps Modernes*, 97, 1985, pp. 185-192.
- FELLER L., *L'"incastellamento" inachevè des Abruzzes*, in *Archeologia Medievale*, XVI, 1989, pp. 121-136.

- FERRANDO CABONA I., *Tecniche d'indagine per un'archeologia dell'edilizia vera. L'analisi dendrocronologica*, in *Archeologia Medievale*, VIII, 1981, pp. 605-620.
- FERRANDO CABONA I.-MANNONI T.-PAGELLA R., *Cronotipologia*, in *Archeologia Medievale*, XVI, 1989, pp. 647-662.
- FILIPPI G., *Un canale per la fluitazione nell'appennino bolognese. Primi rilievi*, in *Quaderni Storici*, 49, 1982, pp. 137-156.
- FIORILLO G.-NOVEMBRE A., *Il castello e il centro antico di Copertino*, Copertino 1989.
- FOLLIERO S., *Il castello di Lucera*, in *Bollettino dell'Istituto Militare dell'Arma e del Genio*, 17, 1951, pp. 39-51.
- FONSECA C. D. (ed.), *La Puglia tra Bisanzio e l'Occidente*, Milano 1980.
- FORLEO R., *Oria e il suo castello medievale*, in *Rassegna Tecnica Pugliese*, 6, 1907, pp. 82-92.
- FORNARO A., *Sannicandro. Castello*, in AA. VV., *Restauri in Puglia*, II, Fasano 1986, pp. 218-225.
- FORNARO A.-DI CAPUA M. G., *Castello*, in AA. VV., *Archeologia di una città. Bari dalle origini al X secolo*, Bari 1988, pp. 574-580.
- FORTUNATO G., in *La Lucania-Studi storico-archeologici*, II, a cura di A. BOZZA, Rionero in Vulture 1889.
- FORTUNATO G., *I feudi e i casali di Vitalba ne' secoli XII e XIII*, Trani 1898.
- FORTUNATO G., *Santa Maria di Vitalba*, Trani 1898.
- FORTUNATO G., *Rionero medievale*, Trani 1899.
- FORTUNATO G., *Il castello di Lagopesole*, Trani 1902.
- FORTUNATO G., *La Badia di Monticchio*, Trani 1904.
- FORTUNATO G., in *La Chiesa Vescovile di Lavello*, a cura di G. SOLIMENE, Melfi 1925.
- FOSSATI S., *Possibilità di datare complessi di mattoni*, in *Archeologia Medievale*, XI, 1984, p. 395.
- FOSSATI S., *La datazione dei mattoni: una proposta di metodo*, in *Archeologia Medievale*, XII, 1985, pp. 731-736.
- FRANCOVICH R. (ed.), *Archeologia e storia del Medioevo italiano*, Urbino 1987.
- FRANCOVICH R.-PARENTI R. (eds.), *Archeologia e restauro dei monumenti*, I Ciclo di lezioni sulla Ricerca applicata in archeologia, Firenze 1988.
- FRANCOVICH R.-GELICHI S. (eds.), *Archeologia e storia di un monumento mediceo. Gli scavi nel "cassero" senese della Fortezza di Grosseto*, Bari 1980.
- FRANTZ M. A., *Middle Byzantine pottery in Athens*, in *Hesperia*, 7, 1938, pp. 429-467.
- FUZIO G., *Castelli: tipologia e strutture*, in AA. VV., *La Puglia tra Medioevo ed Età Moderna. Città e Campagna*, Milano 1980, pp. 118-192.
- GABRIELI F., *La colonia saracena di Lucera e la sua fine*, in *Archivio Storico Pugliese*, 30, 1977, pp. 169-175.
- GALLONI P., *Il cervo e il lupo. Caccia e cultura nobiliare nel Medio evo*, Roma-Bari 1993.
- GATTINI G., *Severiana sive Caveosana*, Napoli 1886.
- GATTINI G., *Delle armi de' Comuni della Provincia di Basilicata*, Matera 1910.
- GAUFRIDUS MALATERRA, *De rebus gestis Rogerii Calabriae et Siciliae comitis et Roberti Guiscardi ducis fratris eius*, in *R.I.S.*, ed. E. PONTIERI, 2, Bologna 1927-28.
- GELICHI S., *La ceramica ingubbiata medievale nel Mediterraneo occidentale*, in *La ceramica medievale nel Mediterraneo occidentale*, Firenze 1986, pp. 353-407.
- GENIOLA A., *Saggi di scavo nel settore nord-occidentale di Salapia*, in *Archivio Storico*

Pugliese, XXVI, 1973, pp. 188-219.

GENTILE G., *Cronistoria di Rocchetta S. Antonio*, Melfi 1888.

GERVASIO M., *Il castello di Bari*, Bari 1927.

GHISLANZONI F.-PITTALUGA D., *Un metodo di datazione del patrimonio edilizio: la curva mensiocronologica dei mattoni in Liguria*, XVI, 1989, pp. 675-682.

GIFUNI G., *La fortezza di Lucera*, in *Le vie d'Italia*, XXXIX, 1933, pp. 925-932.

GRISOTTI M., *Barletta (BA). Castello*, in AA. VV. *Restauro in Puglia*, vol. II, Fasano 1986, pp. 98-99.

GRISOTTI M., *Barletta, Il castello*, Barletta 1988.

GRISOTTI M., *Il castello di Barletta*, Bari 1996.

GROIA A., *Castello*, in M. R. SALVATORE (ed.) *Venosa: un parco archeologico e un museo. Come e perchè*, Taranto 1984, pp. 55-57.

GUILLAUME DE POUILLE, *Le Geste de Robert Guiscard*, ed. V. MATHIEU, Palermo 1961.

GUILLOU A., *La seconda colonizzazione bizantina nell'Italia meridionale in La civiltà rupestre medievale nel Mezzogiorno d'Italia: ricerche e problemi*, Atti del I Convegno Internazionale di studi sulla Civiltà Rupestre medievale nel Mezzogiorno d'Italia, Genova 1975, pp. 27-44.

GUILLOU A., *Aspetti della civiltà bizantina in Italia. Società e Cultura*, Bari 1977.

GUILLOU A., *Città e campagna nell'Italia meridionale bizantina: (VI-XI secolo). Dalle collettività rurali alla collettività urbana*, in *Habitat-Strutture-Territorio*, Atti del III Convegno Internazionale di Studi sulla Civiltà Rupestre medievale nel Mezzogiorno, Galatina 1978, pp. 27-40.

GUILLOU A., *La Puglia e Bisanzio in La Puglia tra Bisanzio e l'Occidente*, a cura di C. D. FONSECA, Milano 1980, pp. 5-36.

HASELOFF A., *Architettura sveva nell'Italia meridionale*, a cura di M. S. CALÒ MARIA-NI, I, Bari, 1992.

HOUBEN H., *Medioevo monastico meridionale*, Napoli 1987.

HOUBEN H., *Urkundenfälschungen in Süditalien: das beispiel Venosa*, in *Fälschungen im Mittelalter. Internationaler Kongress der monumenta Germaniae Historica*, Hannover 1988, pp. 35-65.

HOUBEN H., *Melfi, Venosa*, in *Itinerari e centri urbani nel Mezzogiorno normanno-svevo*, (Atti delle decime giornate normanno-sveve), Bari 1993, pp. 317-326.

HUGHES. J. D., *Storici e storia ambientale. L'American Society for Environmental History*, in *Quaderni Storici*, 62, 1986, pp. 505-510.

IACOBONE N., *Canusium. Un'antica e grande città dell'Apulia*, Lecce 1925.

IANNONE M., *Le torri di Molfetta*, Molfetta 1986.

IORIO R., *Canne e il suo territorio nell'altomedioevo*, in *Quaderni Medievali*, 10, 1980, pp. 7-110.

JAMISON E. (ed.), *Catalogus Baronum (1154-1169)*, Roma 1972.

JONES G. D. B., *Apulia. Neolithic Settlements in the Tavoliere*, I, London 1987.

KILIANN H., *Una innovazione selvicolturale: l'introduzione della sega nell'Europa centro-settentrionale (XV-XIX secolo)*, in *Quaderni Storici*, 49, 1982, pp. 59-70.

LACAVA M., *Topografia e storia di Metaponto*, Napoli 1891.

LAUREANO P., *Giardini di pietra. I Sassi di Matera e la Civiltà mediterranea*, Torino 1993.

LENZI G., *Il castello di Melfi e la sua costruzione*, Amatrice 1935.

LICINIO R., *L'organizzazione del territorio fra XIII e XIV secolo*, in *La Puglia tra*

- Medioevo ed Età moderna. Città e Campagna*, a cura di C. D. FONSECA, Milano 1981, pp. 202-272.
- LICINIO R., *Bari e il suo castello: scelte insediative problemi politici, funzioni istituzionali. Parte I. Dall'età prenormanna agli ultimi svevi*, in *Annali della Facoltà di Lettere e Filosofia dell'Università degli Studi di Bari*, XXX, 1988, pp. 205-247.
- LICINIO R., *Castelli Medievali. Puglia e Basilicata: dai Normanni a Federico II e Carlo I d'Angiò*, Bari 1994.
- LINNARD W., *Testimonianze etnografiche e storia forestale: il caso del Galles*, in *Quaderni Storici*, 62, 1986, pp. 513-532.
- LOFFREDO S., *Storia della città di Barletta*, Trani 1893.
- LOVERIO A., *Manifestazioni di autonomia nei rapporti internazionali di alcune città del barese*, in *Atti delle Quinte Giornate Federiciane (Oria, 10-12 ottobre 1980)*, Bari 1983, pp. 65-72.
- Lucera dal Tardoantico all'Altomedioevo*, Atti del Diciottesimo Convegno della Storia del cristianesimo in Puglia, Lucera 1987.
- LUNARDI J.-HOUBEN H.-SPINELLI G. (eds.), *Monasticon Italiae. III. Puglia e Basilicata*, Cesena 1986.
- MAETZKE G., *Problemi relativi allo studio della ceramica nell'Italia meridionale nei secoli XI-XIII*, in *Ruggero il Gran Conte e l'inizio dello Stato normanno*, Atti delle seconde giornate normanno-sveve, Bari 1991, pp. 79-104.
- MALTESE C., *Francesco di Giorgio Martini. Trattati di Architettura Ingegneria e Arte Militare*, I, Milano 1967.
- MANNONI T., *Metodi di datazione dell'edilizia storica*, in *Archeologia Medievale*, XI, 1984, pp. 396-404.
- MANNONI T., *Archeologia della produzione*, in *Archeologia Medievale* XIV, 1987, pp. 559-564.
- MANNONI T., *Archeologia dell'Urbanistica (Territorio, insediamenti, strade)*, Genova 1994.
- MANNONI T., *Archeologia delle Tecniche produttive*, Genova 1994.
- MANNONI T., *Caratteri costruttivi dell'Edilizia storica (Archeologia dell'Architettura)*, Genova 1994;
- MANSELLI R., *Arduino*, in *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol.4, Roma 1962, pp. 60-61.
- MARIN M. D., *Un angolo della Daunia anteriore al periodo federiciano: Teanum Apulum, Luceria, Arpi*, in *Federico II e Fiorentino*, in *Atti del Primo Convegno di Studi Medievali della Capitanata*, a cura di M. S. Calò Mariani, Galatina 1985, pp. 55-77.
- MARTIN J. M.-NOYÈ G., *La Capitanata nella storia del Mezzogiorno medievale*, Bari 1991.
- MARTIN J. M., *Modalités de l'“incastellamento” et typologie castrale en Italie méridionale (Xe-XIIIe siècles)*, in R. COMBA-A. A. SETTIA (eds.), *Castelli, Storia e Archeologia*, Torino 1984, pp. 89-104.
- MARTIN J. M., *L'impronta normanna sul territorio*, in *I Normanni popolo d'Europa. MXXX-MCC*, a cura di M. D'ONOFRIO, Venezia 1994, pp. 212-218.
- MARTIN J. M.-NOYÈ G., *Vaccarizza (Monte Castellaccio, comune di Troia, prov. di Foggia)*, in *Melanges de l'Ecole Française de Rome, Moyen-Age*, 98, 1986, pp. 1225-1231.
- MASINI N., *Il Castello di Brindisi di Montagna in età medievale*, in *Basilicata Regione. Notizie*, 3, 1994, pp. 65-72.
- MASINI N., *Note storico-topografiche e fotointerpretazione aerea per la ricostruzione della “forma urbis” del sito medievale di Monteserico*, in *Tarsia*, 16-17, 1995, pp. 45-64.
- MÈNAGER L. R., *Recueil des actes des Ducs*

- Normands d'Italie (1046-1127). I. Les premiers Ducs (1046-1087)*, Bari 1980.
- MENICALLI U., *I materiali dell'edilizia storica*, Roma 1992.
- MERTENS J., *Deux monuments d'époque médiévale à Ortona (Apulie)*, in *Bullettin de l'Institut Historique Belge de Rome*, 44, 1974, pp. 405-421.
- MOLINIER A.-TOBLER T. (eds.), *Itinera Hierosolymitana latina*, I, Torino 1879.
- MONTANARI M., *Campagne medievali*, Torino 1984.
- MORENO D., *Storia e archeologia forestale*, in *Quaderni Storici*, 49, 1982, pp. 7-15.
- MORENO D., *Querce come olivi. Sulla rovereicoltura in Liguria tra XVIII e XIV secolo*, in *Quaderni Storici*, 49, 1982, pp. 108-136.
- MORENO D., *Boschi, storia e archeologia. Riprese, continuità, attese*, in *Quaderni Storici*, 62, 1986, pp. 435-443.
- MORENO D., *Dal documento al terreno. Storia e archeologia dei sistemi agro-silvo-pastorali*, Bologna 1990.
- MORGAN II C. H., *Corinth XI. The Byzantine pottery*, Princeton 1942.
- MUSCA G., *L'emirato di Bari (847-871)*, Bari 1964.
- NARDONE D., *Il castello svevo di Gravina di Puglia*, in *Japigia*, V, 1934, pp. 19-28.
- NATELLA P.-PEDUTO P., *Il problema dell'insediamento e il sistema castrense altomedievale*, in *Atti del IV Congresso Internazionale. Castelli e vita di Castello. Testimonianze storiche e progetti ambientali (Napoli-Salerno, ottobre 1985)*, Castella 45, Roma 1994, pp. 401-412.
- NOËL P., *Technologie de la Pierre de Taille*, in *Dictionnaire des termes couramment employés dans l'extraction, l'emploi et la conservation de la pierre de taille*, Paris 1968, pp. 61-67.
- NOYÈ G., *Recherches sur le site de Vaccarizza*, in *Profili della Daunia Antica*, II, Foggia 1986, pp. 91-115.
- OTRANTO G.-C. CARLETTI C. (eds.), *Culto e insediamenti micaelici nell'Italia meridionale fra tarda antichità e medioevo*, Bari 1994, pp. 405-425.
- PACICHELLI G. B., *Il Regno di Napoli in prospettiva diviso in dodici provincie*, Napoli 1703.
- PANDOLFINO V., *Copertino (LE). Castello*, in AA. VV., *Restauri in Puglia*, vol. II, Fasano 1986, pp. 411-416.
- PANE R., *Architettura del Rinascimento a Napoli*, Napoli 1947.
- PAOLINO M. I.-RESCIO P., *Itinerario retrospettivo tra le memorie medievali del Vulture*, in *Radici*, 13, 1993, pp. 105-113.
- PARENTI R., *Le tecniche di documentazione per una lettura grafica dell'elevato*, in R. FRANCOVICH-R. PARENTI (eds.), *Archeologia e restauro dei monumenti*, Firenze 1988, pp. 249-279.
- PASQUALE M., *Trani (BA). Castello. Notizie storiche*, in AA. VV., *Restauri in Puglia*, vol. II, Fasano 1986, pp. 226-227.
- PASQUALE M., *Il castello di Trani. Vita e volti di un castello di Puglia*, in AA. VV., *Il castello svevo di Trani*, Napoli 1997, pp. 15-149.
- PATITUCCI UGGERI S., *La ceramica medievale pugliese alla luce degli scavi di Mesagne*, Mesagne 1977.
- PATITUCCI UGGERI S., *La ceramica a Brindisi in epoca federiciana*, in *Federico II. Immagine e potere*, a cura di M. S. CALÒ MARIANI-R. CASSANO, pp. 221-225.
- PEDIO T., *Napoli e Spagna nella prima metà del Cinquecento*, Bari 1971.
- PEDIO T., *Centri scomparsi della Basilicata*, in *Atti del II Convegno Distretti rurali e Centri minori*, Bari 1976, pp. 169-203.
- PEDIO T., *Il castello di Melfi ricostruito sul-*

- l'antico fortilizio normanno-svevo*, in *Radici*, 1, 1989, pp. 5-22.
- PEDIO T., *La Basilicata dalla caduta dell'impero romano agli Angioini*, IV, Bari 1989.
- PELLETTIERI A.-MASINI N. (eds.), *Città Cattedrali e Castelli in età normanno-sveva: storia territorio e tecnica di rilevamento*, Miscellanea di studi in onore di Cosimo Damiano Fonseca, in *Tarsia*, 19, 1996.
- PEPPER S.-HUGHES Q., *Fortification in late 15th century Italy: the treatise of Francesco di Giorgio Martini*, BAR, Supplementary Series, II, 41, 1994, pp. 541-559.
- PETRONI G., *Della storia di Bari dagli antichi tempi sino all'anno 1856*, I-II, Napoli 1857-58.
- PIETRAFESA F., *Agromonte ritrovato*, in *Radici*, 8, 1991, pp. 105-108.
- PIPPONIER F.-BECK P., *Il sito: edifici e topografia*, in AA. VV., *Fiorentino. Prospezioni sul territorio. Scavi (1982)*, Galatina 1984, pp. 23-26.
- PITTALUGA D.-GHISLANZONI F., *Mensio-cronologia dei mattoni: la statistica applicata all'analisi*, in *Archeologia Medievale*, XVIII, 1991, pp. 683-686.
- PIUZZI P., *Utilizzazione del bosco e trasformazione del paesaggio. Il caso di Montefalcone (XVII-XIX secolo)*, in *Quaderni Storici*, 49, 1982, pp. 84-107.
- PIUZZI P.-STIAVELLI S., *Dal documento al terreno. Archeologia del bosco delle Pianora (colline delle Cerbaie, Pisa)*, in *Quaderni Storici*, 62, 1986, pp. 445-461.
- POSOTTO F., *Cinte urbane e città murate nella Regione Veneto*, in *Atti dell'Istituto veneto di Scienze, lettere ed arti-Classe di scienze murali, lettere ed arti*, CLI, 2, 1993, pp. 371-389.
- PROLOGO A., *Le carte che si conservano nello Archivio del Capitolo della città di Trani (dal IX secolo all'anno 1266)*, Barletta 1877.
- RACIOPPI G., *Origini storiche investigate nei nomi geografici della Basilicata*, in *Archivio Storico per le Province Napoletane*, I, 1876, pp. 471-476.
- RACIOPPI G., *Storia dei popoli della Lucania e della Basilicata*, Roma 1899.
- RACKHAM O., *Boschi e storia dei sistemi silvo pastorali in Inghilterra*, in *Quaderni Storici*, 49, 1982, pp. 16-48.
- REDI F., *Nota in margine al problema della datazione delle buche da palo e una precisazione del termine "romanico"*, in *Archeologia Medievale*, XVI, 1989, pp. 263-265.
- Regii Neapolitani Archivi Monumenta, V, 1857.
- Registri della Cancelleria Angioina ricostruiti da Riccardo Filangieri con la collaborazione degli Archivistici napoletani, Napoli 1951 sgg.
- RESCIO P., *La cristianizzazione delle campagne nella Diocesi di Bari nel tardoantico e altomedioevo*, in *Nicolaus*, 1-2, 1991, pp. 353-386.
- RESCIO P., *Città altomedievali: prima valutazione di depositi archeologici*, elaborato per la Cattedra di Metodologia e tecnica dello scavo, Scuola di Specializzazione in Archeologia, Università della Basilicata, a.a. 1993/94. Relatore Prof. Paul Arthur.
- RESCIO P., *Il "castello" e le mura di Balsignano*, in *Fogli di Periferia*, 1, a.V, 1993, pp. 47-52.
- RESCIO P., *L'apporto dell'archeologia nel restauro dei monumenti: processi deposizionali e postdeposizionali per lo studio delle camere sepolcrali tra XV e XVIII secolo*, in *Cultura e Società in Puglia e a Bitonto nel XVIII secolo*, vol. II, Bitonto 1994, pp. 629-640.
- RESCIO P., *Archeologia dei sepolcri*, in . BERTOLDI LENOCI L. (ed.), *Confraternite. Chiesa e Società*, Fasano 1994, pp. 67-87.

- RESCIO P., *Storia, archeologia e survey sul monte Vulture (I): nuove ricerche su Rapolla medievale*, in *Radici*, 14, 1994, pp. 96-101.
- RESCIO P., *Trani (Bari). Castello*, in *Taras*, XIV, 1, 1994, pp. 164-166.
- RESCIO P., *Il contributo dell'archeologia allo studio dei castelli e dei centri storici minori: alcuni esempi*, in *Archivio Storico Pugliese*, XLVIII, 1995, pp. 179-206.
- RESCIO P., *Trani (Bari). Castello*, in *Taras*, XV, 1, 1995, pp. 119-120.
- RESCIO P., *Reperti ceramici da Salapia medievale*, in *la Capitanata*, XXXIV, 1997, pp. 315-348.
- RESCIO P., *Struttura stratigrafica e cronologia del castello di Trani. Indagini archeologiche e problemi di interpretazione*, in AA. VV., *Il castello svevo di Trani*, Napoli 1997, pp. 221-240.
- RESCIO P., *Materiali postclassici da Salapia*, in *16° Convegno Internazionale di Preistoria, Protostoria e Storia della Daunia*, San Severo 1994 (ma 1998), pp. 105-129.
- RESCIO P., *Campomaggiore: Archeologia dell'Edilizia Storica*, Campomaggiore 1997.
- RICCARDUS DE SANCTO GERMANO, *Chronica*, in *R. I. S.*, ed. L. A. MURATORI, Milano 1723.
- RICCI R., *Composizione e datazione delle malte e degli intonaci in Liguria. Nota 1*, in *Archeologia Medievale*, XVI, 1989, pp. 663-674.
- ROCKWELL P., *Lavorare la pietra*, Roma 1989.
- ROMUALDUS SALERNITANUS, *Chronicon*, a c. di C. A. GARUFI, *R.I.S.*, VII, parte I, Città di castello 1909-1935.
- ROSSETTI G., *Forme di potere e struttura sociale in Italia nel Medioevo*, Bologna 1977.
- SALVATORE M. R., *Ceramica medievale da alcuni restauri e recuperi in Puglia e Basilicata*, in *Faenza*, LXVI, 1980, pp. 251-260.
- SALVATORE M. R. (ed.), *Venosa: un parco archeologico e un museo. Come e perchè*, Taranto 1984.
- SANTORO L., *Castelli angioini e aragonesi nel regno di Napoli*, Milano 1982.
- SARRE F., *L'arte mussulmana nel sud dell'Italia e in Sicilia*, in *Archivio Storico per la Calabria e la Lucania*, III, 1933, pp. 441-447.
- SCALERA G., *Notizie storiche sulla terra di San Nicandro di Bari*, Palo del Colle (Ba) 1900.
- SCERRATO U., *Arte islamica in Italia*, in GABRIELI F.-U. SCERRATO U. (eds.), *Gli Arabi in Italia*, Milano 1979, pp. 361-482.
- SCHETTINI F., *Per la storia del castello di Bari*, in *Archivio Storico Pugliese*, I, 1948, pp. 121-133.
- SCHETTINI F., *Due monumenti paleocristiani del Vulture e loro riflessi sull'architettura medievale*, in *Archivio Storico Pugliese*, XIX, 1966, pp. 95-220.
- SETTIA A. A., *Castelli medievali, un problema storiografico*, in *Quaderni medievali*, 5, 1978, pp. 117-119.
- SETTIA A. A., *Castelli e villaggi nell'Italia padana. Popolamento, potere e sicurezza fra IX e XIII secolo*, Napoli 1984.
- SIGAUT F., *Gli alberi da foraggio in Europa: significato tecnico ed economico*, in *Quaderni Storici*, 49, 1982, pp. 49-58.
- STHAMER E., *Dokumente zur Geschichte der Kastellbauten. Kaiser Friedrichs II. und Karls I. von Anjou (Egänzungsband II, in Die Bauten der Hohenstaufen in Unteritalien)*, band II, *Apulien und Basilicata*, Leipzig 1926.
- TANSI S., *Historia chronologica Monasterii S. Michaelis Arcangeli Montis Caveosi*,

Napoli 1746.

TOUBERT P., *Les structures du Latium médiéval. Le Latium méridional et la Sabine du IXe siècle à la fin du XIIIe siècle*, Rome 1973.

TOUBERT P., *Paysages ruraux et techniques des productions en Italie Méridionale dans la seconde moitié du XIIe siècle*, in *Potere Società e Popolo nell'età dei due Guglielmi*, Atti delle quarte giornate normanno-sveve, Bari 1981, pp. 201-229.

TRIFONE R., *Diritti d'uso delle foreste*, Napoli 1913.

UGHELLI F., *Italia sacra*, t. VII, Venezia 1721.

VACCA N., *Per la storia della fabbrica di S. Croce in Lecce*, in *Rinascenza Salentina*, XI, 1943, pp. 193-204.

VENDOLA D., *Rationes decimarum Italiae nei secoli XIII-XIV: Apulia, Lucania, Calabria*, Città del Vaticano 1939.

VERRICELLI E., *Cronica della Città di Matera nel Regno di Napoli (1595 e 1596)*, Matera 1987, a cura di D. M. Moliterni, C. Motta e M. Padula.

VINCENTII JOHANNES MONACHUS S., *Chronicon Vulturense*, ed. V. FEDERICI, *F. S. I.*, I, Roma 1925, p. 231.

VINSON L. P., *Il percorso della via Appia tra Venosa e Palazzo San Gervasio*, in *Lucania Archeologica*, 2, 1976, pp. 9-11.

VON FALKENHAUSEN V., *Taranto in epoca bizantina*, in *Studi Medievali*, IX, 1968, pp. 137-161.

VON FALKENHAUSEN V., *La dominazione bizantina nell'Italia meridionale dal IX all'XI secolo*, Bari 1978.

WEISSMULLER A. A., *Notes on the castle of Lagopesole in Basilicata*, in *Castellum*, 20, 1980, pp. 566-578.

WHITEHOUSE D., *Ceramiche e vetri medioevali provenienti dal Castello di Lucera*, in *Bollettino d'Arte*, 1966 pp. 176-181.

WHITEHOUSE D., *Apulia*, in *La ceramica medievale nel Mediterraneo occidentale*, Firenze 1986, pp. 573-579.

WICKHAM C., *Il problema dell'incastellamento nell'Italia centrale. L'esempio di San Vincenzo al Volturno*, [Studi sulla società degli Appennini nell'alto medioevo. II], Firenze 1985.

WICKHAM C., *Castelli e incastellamento nell'Italia centrale: la problematica storica*, in FRANCOVICH R. (ed.), *Archeologia e storia del Medioevo italiano*, Urbino 1987 pp. 91-98.

WILLEMSSEN C. A., *Die bauten der Hohenstaufen in Südtalien. Neue Grabungs- und Forschungsergebnisse*, Köln-Opladen 1968.

WILLEMSSEN C. A., *I castelli di Federico II nell'Italia meridionale*, Napoli 1979.

WILLEMSSEN C. A., *Die bauten der Hohenstaufen in Südtalien. Neue Grabungs- und Forschungsergebnisse*, Köln-Opladen 1968.

ZOTTA S., in AA. VV., *Storia della Puglia*, Bari 1970.

ZUG TUCCI H., *La caccia da bene comune a privilegio*, in *Storia d'Italia. Annali. 6*, Torino 1983, pp. 399-445.

INDICE DEI NOMI E DEI LUOGHI*

- A**
- Accettura, 71
Acciaiolì, 165
Acerenza, 64, 71, 230, 240
Adelfia, 20, 23, 66
Agromonte, 84
Albano di Lucania, 90
Aliano, 244
Altamura, 127, 189
Anglona, 241, 244
Aquebelle, 52
Arbor, 104 n. 14
Ardie, 104 n. 14
Arduino, 78
Armaterra, 84, 87, 247
Arnolino, 76
Arthur, Paul, 35 n. 39
Atella, 71, 82, 242
Auricarro, 127, 196 ss.
(L') Avvantaggio, 173
Autari, 72 n. 4
- B**
- Ballardini, Gaetano, 42
Balsignano, 127, 189 ss., 198
Balvano, 246
Bandusia, fonte, 64
Bari, 1, 4, 8, 24, 27, 107, 127, 183, 190, 199, 206, 228, 234, 240, 243
Barile, 82
Barletta, 38, 107, 117, 119, 169 ss., 224
Bella, 87
Benevento, 223
Bernalda, 98
- Bessac, Jean-Claude, 13
Bitonto, 19, 31, 107, 119, 127, 183, 199
Bitritto, 190
bocciarda, 13, 14, 114, 129
Boemondo, 2
Boreanum, 104 n. 14
Brienza, 56, 66, 71, 95, 97, 101, 230, 241, 244, 245 ss.
Brindisi, 6, 29, 127, 172, 186
Brindisi di Montagna, 68, 101, 250
broad line, ceramica, 7, 23, 27, 38, 128
- C**
- Calciano, 88, 244
Caldaria, 104 n. 14
Calò Mariani, Maria Stella, 8
Calvello, 88
Campomaggiore, 68, 71, 90, 101, 102
Cancellara, 71, 88
Canne, 126, 185
cannelures, ceramica, 110
Canosa, 19, 31, 37, 81, 107, 127, 166, 172, 185
Canosa, Maria G., 100
Caragula, 104 n. 14
Carlo I d'Angiò, 23, 27, 31, 92, 137, 146, 211
Carlo II d'Angiò, 66
Carovigno, 224
Casalrotto, 127
Cascella, Benedetta, 31
Castel Bellotto, 67, 68, 71, 250
Castel del Monte, 31, 42, 44, 239, 247
castella, *castellum*, 1

* I nomi ed i luoghi indicati in questo elenco sono quelli maggiormente reperibili nel testo.

Castelmezzano, 68, 71,
Castelnuovo, 98
Castiglione della Contessa, 104 n. 14
Ceglie del Campo, 24
Cerreto, 104 n. 14
Cersosimo, 228
Cigliano, 104 n. 14
Cirvinea, 104 n. 14
Cisterna, 104 n. 14
Cognato, 68, 71
Comba, Rinaldo, IV
contrassegni lapicidi, 14, 35 n. 33
Conversano, 23, 24, 52, 62, 66
Coppola, Giovanni, IV
Corneto, 104 n. 14
Cosenza, 2, 54
Costante II, 1
Craco, 32, 88 ss., 239
Cuozzo, Errico, 54, 56

D

D'Aquino, Ladislao, 224
Difesa S. Biagio, 32
Di Giorgio Martino, Francesco, 223 ss.
Dragonetti, 84

E

Egnazia, 12, 126, 195, 186
Episcopia, 88
Erculea, via, 137
Eugenio III, papa, 84
Evangelista Menga, 180

F

Falce del Viaggio, 117, 180
Faviano, 104 n. 14
Federico II, 8, 29, 31, 92, 144, 227, 244,
246, 248
Fesca, 19
Festole, 104 n. 14
field archaeology, 75
Fiorentino, 8, 127, 204
Fiorenzuola, 137
Firmiano, 104 n. 14
Foggia, 4, 10, 154, 211
Foggiano, 104 n. 14
Forenza, 203
foresta, di Lavello, 76 n. 2
Fortunato, Giustino, 84, 101, 207, 241

Francavilla, 104 n. 14
Francovich, Riccardo, 20
Fuccio, 42

G

Garaguso, 71, 90
Gargano, 31
Gaudio, 4, 78, 81, 190, 244
Gelichi, Sauro, 20
Gentile, Giovanni, 212
Genzano, 248
Gioia del Colle, 38
Giovinazzo, 66, 113, 114, 119
Gravina di Puglia, 31, 38
Grosseto, 20
Grumentum, 244
Gualtierio, da Melfi, 72
Guardiola, 104 n. 14

H

Haseloff, Arhtur, 8, 14
historical ecology, 30

I

incastellamento, 1, 37, 211
Irpinia, IV
Irsina, 65, 66, 248

L

Lamadoro, 14
Lagonegro, 227, 228
Lagopesole, 29, 31, 66, 84, 92, 137 ss.,
247, 248
Lampo di Fasanella, 105 n. 21
Lao, 228
Latiniano, 227
Laurenzana, 71, 239
Lauria, 228
Lauricselli, 71
Lavanghella, 82
Lavello, 4, 76, 78, 81, 82, 190, 244
Leonessa, 104 n. 14
Lecce, 50, 202
Licinio, Raffaele, 4
Lucera, 8, 13, 31, 126, 127, 154

M

Marsico Nuovo, 246
Marsico Vetere, 67, 95

Martin, Jean-Marie, 37
 Maschito, 82
 Masini, Nicola, 68
 Massafra, 127
 Matera, 54, 68, 98, 100, 101, 230, 234, 241
measles ware, ceramica, 127
 Melfi, 31, 76, 78, 81, 82, 92, 127, 152 ss., 190, 230, 241, 246
 Mercure, 228
 Metaponto, IV
 Miglionico, 71, 95, 101, 243
 Modugno, 190
 Mola di Bari, 23, 190
 Molfetta, 113, 183
 Moliterno, 67, 71, 95, 101, 244
 Montecatrone, 104 n. 14
 Monte d'Irsi, 126
 Montemarcone, 104 n. 14
 Montemilone, 76, 82
 Montesalvo, 104 n. 14
 Monte Sant'Angelo, 223
 Montescaglioso, 24, 32, 50, 56, 58, 60, 62, 66, 82, 184, 227
 Monteserico, 68, 248
 Monticchio, 68, 101, 114, 127, 154, 227, 234, 239, 241, 243, 248
Morbano, 104 n. 14
 Moreno, Diego, 30 ss.
Morganello, 104 n. 14
Morgetta, 104 n. 14
 Mufarràg, 1
 Muollo, Giuseppe, IV
Murate, 104 n. 14
 Muro Lucano, 98, 230
Musando, 104 n. 14

N

Napoli, 6, 98, 127, 223
narrow line, ceramica, 38, 128
 Noicattaro, 58

O

Ofanto, 185
 Ordona, 8, 20, 31, 127, 128
 Oria, 29
 Oriolo, 228
 Otranto, 52, 126, 166, 228

P

Paese, 104 n. 14
 Palazzo San Gervasio, 31, 64, 248
 Palomba, 234
Parasacco, 104 n. 14
 Pedio, Tommaso, 82
 Pezza Santoro, 19
 Pietracupa, vallone, 87
 Pietrafesa, 232
 Pietragalla, 31, 88
 Pietrapertosa, 66, 68, 228
Pino, 104 n. 14
 Policoro, 248
 Polignano, 127, 183
 Posta Scioscia, 81
 Potenza, 56, 137, 250
 Profico, 19
 Puro, 19, 173

Q

Quattro Strade, 19

R

Rapolla, 82, 190, 205, 206 ss., 240, 241, 244
 Rapone, 84, 87
 Redi, Fabio, IV
 Riccardo da Foggia, 10
 Rionero in Vulture, 19, 82, 101, 137
 Ripacandida, IV, 19, 82, 101, 203 ss., 241
 Rivello, 228
 Roberto d'Angiò, 71
 Roca, IV
Rocca Bagnani, 104 n. 14
 Roccanova, 228
 Rocchetta S. Antonio, 211 ss.
 Ruggero Borsa, 2
 Rutigliano, 20, 23, 190
 Ruvo del Monte, 82, 87, 100, 101
 Ruvo di Puglia, 14, 19

S

Salapia, 27, 126, 128, 166
 Sannicandro di Bari, 24, 47, 239
 San Fele, 84, 87, 230, 244, 247
 S. Agata di Puglia, 64, 205, 241
 Santoro, Lucio, 100
 S. Chirico, 228
 S. Felice, chiesa, 191

S. Francesco, cava, 6, 19
S. Ippolito, 114, 248
S. Lucia, 207, 241
S. Lucia, cava, 19
S. Marco Argentano, 4
S. Maria della Foresta, 103 n. 2
S. Maria di Costantinopoli, 194
S. Maria di Pierno, 87
S. Maria di Scala, 104 n. 14
S. Mauro Forte, 100, 101, 241
S. Nicola, 104 n. 14
S. Nicola di Bari, Basilica, 184, 190, 228
S. Pancrazio, 104 n. 14
S. Stefano di Giuncarico, 104 n. 14
S. Thome de Ruvo, 87
Sardegna, V n. 1
Satriano, 244
Satriano di Lucania, 97
Savoia, 246
Scalera, 84
Scribla, 4
Selva della Città, 19
sparse glaze, ceramica, 126
Spinazzola, 31, 42, 64, 76
spiral style graffito, ceramica, 126

T

Taranto, 1, 2, 24
Tavoliere, 8, 76, 127
Terlizzi, 19, 113, 244
Torre di Mare, 230
Torre di Babele, IV, 241
Torre Rufolo, 66
Tramontano, Giancarlo, 100
Trani, 6, 10, 19, 20, 27, 29, 32, 47, 50, 64, 107 ss., 152, 165, 173, 180, 184, 190, 206, 233, 239
Tremiti, 2
Tricarico, 90, 101, 241, 250
Triepi, 82
Trifoggio, 67, 88
Trivigno, 71
Troia, 4, 31

U

Uggiano, 64 ss., 127, 241, 243, 248
Ursone, 206

V

Vaglia, 234
Vaglio, 90
Vaccarizza, 4
Venosa, 19, 52, 54, 64, 76, 82, 97, 154, 240, 248
Vietri, 246
Vitalba, 31, 82, 84, 234
Vonghia, 87

W

Willemsen, Carl A., 108, 137, 146

